

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2017
ROKU
WRAZ ZE SPRAWOZDANIEM Z BADANIA
NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2018

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Roczny rachunek zysków i strat Banku	4
Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku.....	5
Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku.....	6
Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku	7
Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych	8
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego.....	10
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.....	10
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego	14
3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.....	14
4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	41
5. Ważniejsze oszacowania i oceny	41
6. Zarządzanie ryzykiem.....	46
7. Wynik z tytułu odsetek.....	102
8. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	103
9. Przychody z tytułu dywidend	104
10. Wynik na działalności handlowej	104
11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	104
12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	104
13. Wynik z pozycji wymiany	105
14. Pozostałe przychody operacyjne.....	105
15. Pozostałe koszty operacyjne	105
16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	106
17. Ogólne koszty administracyjne.....	106
18. Świadczenia pracownicze.....	106
19. Obciążenia podatkowe	107
20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję	108
21. Kasa, środki w Banku Centralnym	108
22. Należności od innych banków	108
23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.....	109
24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom.....	109
25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	110
26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	112
27. Inwestycje w jednostkach zależnych.....	113
28. Wartości niematerialne.....	113
29. Rzeczowe aktywa trwałe	115

---

30. Inne aktywa	116
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	117
32. Zobowiązania wobec klientów	117
33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych.....	118
34. Zobowiązania podporządkowane	119
35. Rezerwy.....	119
36. Odroczonego podatek dochodowy.....	123
37. Pozostałe zobowiązania	124
38. Aktywa i zobowiązania warunkowe.....	124
39. Leasing operacyjny	125
40. Kapitał podstawowy	127
41. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	129
42. Zyski zatrzymane	130
43. Płatności na bazie akcji	130
44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	133
45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	136
46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	141
47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	142
48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	145
49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	150
50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	155
51. Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje	156
52. Zdarzenia po dniu bilansowym	156
53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych.....	158

Roczny rachunek zysków i strat Banku

Działalność kontynuowana	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2017	31-12-2016 dane porównawcze
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	662 348	692 433
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	-286 883	-391 147
Wynik z tytułu odsetek		375 465	301 286
Przychody z tytułu opłat i prowizji	8	73 246	81 741
Koszty z tytułu opłat i prowizji	8	-12 559	-12 150
Wynik z tytułu opłat i prowizji		60 687	69 591
Przychody z tytułu dywidend	9	5 498	15 382
Wynik na działalności handlowej	10	19 935	35 992
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	11	22	553
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	12	2 596	3 821
Wynik z pozycji wymiany	13	24 976	19 223
Pozostałe przychody operacyjne	14	6 081	4 645
Pozostałe koszty operacyjne	15	-14 852	-10 827
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	16	-140 313	-220 796
- kredyty farm wiatrowych		-13 852	-98 491
Ogólne koszty administracyjne	17,18	-294 931	-303 106
Wynik na działalności operacyjnej		45 164	-84 236
Zysk/Strata brutto		45 164	-84 236
Obciążenia podatkowe	19	-20 740	16 263
- część bieżąca		-32 462	-
- część odroczone		11 722	16 263
Zysk/Strata netto		24 424	-67 973
Zysk/Strata na akcję Banku w trakcie okresu (w zł)			
- podstawowy	20	0,39	-1,63
- rozwodniony	20	0,39	-1,63

Działalność zaniechana w roku 2017 oraz w roku 2016 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 10 do 158 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku

Wyszczególnienie	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2017	31-12-2016 dane porównawcze
Zysk/Strata netto		24 424	-67 973
Składniki przenoszone do rachunku zysków i strat		34 404	-15 024
Zysk / Strata z tyt. wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży	41	42 474	-13 358
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	41		-5 190
Podatek odroczony	36,41	-8 070	3 524
Składniki nie przenoszone do rachunku zysków i strat		-120	1 359
Przeszacowanie rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych	41	-148	1 678
Podatek odroczony	36,41	28	-319
Całkowity dochód ogółem		58 708	-81 638

Noty przedstawione na stronach od 10 do 158 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku

Wyszczególnienie	Nota	31-12-2017	31-12-2016 dane porównawcze
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	632 762	513 730
Należności od innych banków	22	356 078	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	23	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	45	156 927	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	4 722	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	12 393 458	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	25	5 539 356	5 408 792
- dostępne do sprzedaży		4 133 092	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności		1 406 264	1 186 090
Inwestycje w jednostkach zależnych	27	77 590	76 605
Wartości niematerialne	28	113 118	121 511
Rzeczowe aktywa trwałe	29	29 588	30 541
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	36	67 549	64 472
- bieżące		-	602
- odroczone		67 549	63 870
Inne aktywa	30	34 275	36 117
Aktywa razem		19 405 423	20 602 566
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	31	479 534	115 764
Pochodne instrumenty finansowe	45	62 473	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	20 571	27 406
Zobowiązania wobec klientów	32	15 461 094	17 097 212
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	33	829 971	829 702
Zobowiązania podporządkowane	34	595 692	601 373
Rezerwy	35	15 089	6 593
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		727	-
Pozostałe zobowiązania	37	141 151	63 795
Zobowiązania razem		17 606 302	18 861 098
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał podstawowy	40	1 159 619	1 159 619
- kapitał zakładowy		628 732	628 732
- akcje własne		-1 294	-1 294
- kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 181	532 181
Kapitał z aktualizacji wyceny	41	10 681	-23 603
Zyski zatrzymane	42	628 821	605 452
Kapitał własny razem		1 799 121	1 741 468
Kapitał własny i zobowiązania razem		19 405 423	20 602 566

Noty przedstawione na stronach od 10 do 158 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku

Wyszczególnienie	Kapitał podstawowy (nota 40)			Kapitał z aktualizacji wyceny (nota 41)	Zyski zatrzymane (nota 42)			Razem kapitał własny
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		Pozostały kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	
Stan na 01-01-2017	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-73 881	1 741 468
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	24 424	24 424
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	34 284	-	-	-	34 284
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	34 284	-	-	24 424	58 708
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-1 055	-1 055
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-67 973	-	67 973	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-67 973	-	67 973	-
Stan na 31-12-2017	628 732	-1 294	532 181	10 681	563 058	48 302	17 461	1 799 121
Stan na 01-01-2016	228 732	-1 294	532 181	-9 938	676 156	48 302	-45 125	1 429 014
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-67 973	-67 973
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-13 665	-	-	-	-13 665
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-13 665	-	-	-67 973	-81 638
Emisja akcji własnych	400 000	-	-	-	-	-	-	400 000
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-5 908	-5 908
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Stan na 31-12-2016	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-73 881	1 741 468

Noty przedstawione na stronach od 10 do 158 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2017	31-12-2016 dane porównawcze
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ			
Zysk / Strata brutto		45 164	-84 236
Korekty razem:		122 304	1 708 458
Amortyzacja	17	34 174	36 853
Odsetki z działalności inwestycyjnej		-41 446	-37 246
Zysk/Strata z tytułu działalności inwestycyjnej – sprzedaż środków trwałych		54	301
Odsetki z działalności finansowej	44	47 250	62 268
Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe z działalności finansowej		-	63 066
Dywidendy otrzymane w tym:	9	-5 498	-15 382
dywidendy od jednostek zależnych wykazywane w działalności inwestycyjnej		-	-10 300
dywidendy otrzymane od papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		5 498	5 082
Zmiana stanu papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		48 976	50 230
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	44	-103 247	41 370
Zmiana stanu należności od innych banków	44	55 155	-4 793
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom		1 644 825	349 549
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	44	-347 874	96 122
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych		-	11 308
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	44	2 816	14 448
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków i Banku Centralnego		363 770	-100 645
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		-1 636 118	1 127 156
Zmiany stanu rezerw	44	8 348	-9 580
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	44	76 824	18 953
Zapłacony podatek dochodowy		-31 203	-602
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		167 468	1 624 222
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ			
Wpływy		41 117	304 824
Zbycie akcji w jednostce zależnej		-	133
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		-	250 759
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		41 088	43 632
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		29	-
Dywidendy otrzymane		-	10 300
Wydatki		-246 083	-534 325
Nabycie akcji w jednostce zależnej		-1 000	-
Nabycie wartości niematerialnych	28	-16 989	-10 404
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	29	-8 278	-8 734
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		-219 816	-515 187
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-204 966	-229 501

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2017	31-12-2016 dane porównawcze
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ			
Wpływy		100 000	400 000
Wpływy z obligacji emitowanych przez Bank	44	100 000	-
w tym obligacje podporządkowane	44	100 000	-
Wpływ z emisji akcji i dopłat do kapitału		-	400 000
Wydatki		-153 717	-1 618 264
Wykup obligacji emitowanych przez Bank	44	-100 000	-1 483 075
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Bank	44	-52 662	-129 281
w tym od obligacji podporządkowanych	44	-24 600	-27 127
Inne wydatki finansowe		-1 055	-5 908
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-53 717	-1 218 264
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM		-91 215	176 457
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH		-91 215	176 457
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU		2 615 751	2 439 294
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU w tym:	44	2 524 536	2 615 751
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	44	521 430	564 282

Noty przedstawione na stronach od 10 do 158 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej „Bank”, „BOŚ S.A.”, „Spółka”, z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku. Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Bank realizuje swoją misję w szczególności poprzez:

- świadczenie wyspecjalizowanych usług bankowych wspierających działania służące ochronie środowiska i gospodarki wodnej;
- świadczenie uniwersalnych usług bankowych na rzecz osób fizycznych, małych i średnich oraz dużych przedsiębiorstw, a także jednostek samorządu terytorialnego.

Do zakresu działania Banku należy:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,

- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza.

Do zakresu działania Banku należy ponadto:

- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,
- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,
- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych z zastrzeżeniem, że przedmiotem czynności mogą być wyłącznie papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa, lub Narodowy Bank Polski, lub inne niedopuszczone do obrotu zorganizowanego instrumenty finansowe oraz obligacje, o których mowa w art. 39p ust.1 ustawy z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, a także wykonywanie takich zleceń na rachunek dającego zlecenie,
- świadczenie usług agenta firmy inwestycyjnej,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

Ponadto:

- Bank może wykonywać czynności przewidziane dla banków krajowych, o których mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Bank jest obowiązany do utrzymywania płynności płatniczej dostosowanej do rozmiarów i rodzaju działalności, w sposób zapewniający wykonanie wszystkich zobowiązań pieniężnych zgodnie z terminami ich płatności,
- Bank zobowiązany jest przestrzegać obowiązujących limitów koncentracji zaangażowań,
- Bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem Bank wykonuje czynności bankowe są zobowiązane zachować tajemnicę bankową.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe BOŚ S.A. zostało w dniu 19 marca 2018 roku zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 20 marca 2018 roku.

1.2. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

(a) Skład Zarządu Banku

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2017 roku przedstawiał się następująco:

Bogusław Białowås – Prezes Zarządu,
Arkadiusz Garbarczyk – Wiceprezes Zarządu,
Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 16 lutego 2017 roku Rada Nadzorcza odwołała ze składu Zarządu Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa oraz Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu, powołując jednocześnie do składu Zarządu Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu.

W związku z powyższym skład Zarządu przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
– Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
– Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 6 czerwca 2017 roku w związku z wygaśnięciem mandatów Członków Zarządu oraz decyzją Pana Stanisława Kluzy o rezygnacji z kandydowania do składu Zarządu nowej kadencji, Rada Nadzorcza powołała Zarząd Banku kolejnej kadencji, tj.:

- z dniem 7 czerwca 2017 r. powołała Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- z dniem 7 czerwca 2017 r. powołała Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- z dniem 7 czerwca 2017 r. delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Emila Ślązaka do czasowego pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu Banku (do dnia 15 czerwca 2017 r.),
- z dniem 16 czerwca 2017 r. powołała Pana Bogusława Białowåsa na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku, jednocześnie powierzając mu z tym dniem pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu Banku.

Powyższe oznacza, że w okresie 7-15 czerwca 2017 roku skład Zarządu był następujący:

Emil Ślázak - Członek Rady Nadzorczej BOŚ S.A., delegowany do pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu,
Dariusz Grylak - Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska - Wiceprezes Zarządu.

Od 16 czerwca 2017 roku skład Zarządu był następujący:

Bogusław Białowås - Wiceprezes Zarządu, pełniący obowiązki Prezesa Zarządu;
Dariusz Grylak - Wiceprezes Zarządu;
Anna Milewska - Wiceprezes Zarządu.

Z dniem 22 czerwca 2017 roku Rada Nadzorcza ponownie delegowała Pana Emila Ślązaka do czasowego pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu do dnia 10 września 2017 roku, w związku z czym skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

Emil Ślázak - Członek Rady Nadzorczej delegowany do pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu (od 22 czerwca 2017 r. do 10 września 2017 r.),

Bogusław Białowąg - Wiceprezes Zarządu,
Dariusz Grylak - Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska - Wiceprezes Zarządu.

Na posiedzeniu w dniu 4 września 2017 roku Rada Nadzorcza podjęła uchwałę o powierzeniu z dniem 11 września 2017 roku Panu Bogusławowi Adamowi Białowągowskiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 11 września 2017 roku przedstawiał się następująco:

Bogusław Białowąg – Wiceprezes Zarządu, pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

Rada Nadzorcza BOŚ S.A., na posiedzeniu w dniu 8 listopada 2017 roku, po otrzymaniu decyzji Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 7 listopada 2017 roku o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Bogusława Białowąga na stanowisko Prezesa Zarządu Banku, podjęła uchwałę o powołaniu Pana Bogusława Białowąga na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A. W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 8 listopada 2017 roku przedstawiał się następująco:

Bogusław Białowąg – Prezes Zarządu,
Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

Na posiedzeniu w dniu 6 grudnia 2017 roku Rada Nadzorcza powołała w skład Zarządu Banku, na stanowisko Wiceprezesa Zarządu, Pana Arkadiusza Garbarczyka.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 6 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

Bogusław Białowąg – Prezes Zarządu,
Arkadiusz Garbarczyk – Wiceprezes Zarządu,
Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 21 lutego 2018 roku Rada Nadzorcza BOŚ S.A. dokonała następujących zmian w składzie Zarządu Banku:

- powołała z dniem 21 lutego 2018 roku Pana Arkadiusza Garbarczyka na stanowisko Wiceprezesa – pierwszego zastępcy Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A., nadzorującego zarządzanie ryzykiem istotnym w działalności Banku – w związku z decyzją Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 lutego 2018 roku o wyrażeniu zgody na powierzenie mu tej funkcji,
- odwołała z dniem 21 lutego 2018 roku Panią Annę Milewską ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- odwołała z dniem 21 lutego 2018 roku Pana Dariusza Grylaka ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- powołała z dniem 21 lutego 2018 roku Pana Konrada Raczkowskiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W związku z powyższym skład Zarządu przedstawia się następująco:

Bogusław Białowąg – Prezes Zarządu,
Arkadiusz Garbarczyk – Wiceprezes Zarządu – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Konrad Raczkowski – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

(b) Skład Rady Nadzorczej Banku

W skład Rady Nadzorczej Banku na 31 grudnia 2017 roku wchodził:

Wojciech Wardacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
Emil Ślęzak – Sekretarz Rady Nadzorczej,

Członkowie:

Janina Goss,
Oskar Kowalewski,
Paweł Mzyk,
Piotr Sadownik,
Marian Szolucha.

W 2017 roku skład Rady Nadzorczej nie uległ zmianie, przy czym w okresie od dnia 7 czerwca do 15 czerwca 2017 roku oraz od dnia 22 czerwca 2017 roku do 10 września 2017 roku Pan Emil Ślęzak był oddelegowany do pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu.

W dniu 13 lutego 2018 r. Pan Paweł Mzyk złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. odbywające się w dniu 13 lutego 2018 r. dokonało następujących zmian w składzie Rady Nadzorczej:

- odwołało ze składu Rady Nadzorczej Banku Pana Oskara Kowalewskiego,
- powołało do składu Rady Nadzorczej:
  - 1) Panią Iwonę Beatę Dudę,
  - 2) Pana Dariusza Józefa Wasilewskiego.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. sporządziła również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku, które zostało w dniu 19 marca 2018 roku zatwierdzone przez Zarząd do publikacji w dniu 20 marca 2018 roku.

3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego

3.1. Podstawa sporządzenia

Roczne sprawozdanie finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmuje:

- rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku ,
- sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku,

- sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2016 roku,
- sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku,
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku oraz zawiera dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku,
- dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2017 roku przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów.

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według zasady kosztu historycznego z wyjątkiem wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz wszystkich kontraktów pochodnych wycenianych do wartości godziwej. Stosowane zasady rachunkowości zostały szczegółowo opisane w nocie 3.3-3.31 niniejszego sprawozdania finansowego.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), a wszystkie wartości, o ile nie przedstawiono inaczej, podawane są w tysiącach złotych (tys. zł).

Ponadto, w celu utrzymania współczynnika wypłacalności na bezpiecznym poziomie przeprowadzono emisję obligacji. W dniu 28 lipca 2017 roku wyemitowano obligacje podporządkowane o łącznej wartości nominalnej 34,2 mln zł a w dniu 31 października 2017 r. o łącznej wartości nominalnej 65,8 mln zł.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisów ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień.

BOŚ S.A. jest objęty programem postępowania naprawczego w związku z tym na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest podmiotem zwolnionym z obowiązku zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

W niniejszym rocznym sprawozdaniu finansowym zastosowano takie same zasady rachunkowości, jakie zastosowano przy sporządzaniu rocznego sprawozdania finansowego za 2016 rok z wyjątkiem zastosowania następujących zmian do standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2017 roku.

3.2. Opublikowane Standardy i Interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane.

Standardy zatwierdzone przez Unię Europejską, a które nie weszły jeszcze w życie:

MSSF 9 „Instrumenty Finansowe”

Standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 24 lipca 2014 r. i zatwierdzony Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU z 22 listopada 2016 r. do stosowania w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Standard ma obligatoryjne zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzanych za okresy obrachunkowe rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2018 r. MSSF 9 zastępuje MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” dając jednak podmiotom sprawozdawczym możliwość pozostania przy przepisach dotyczących rachunkowości zabezpieczeń wynikających z MSR 39.

MSSF 9 wprowadza nowe zasady w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych oraz rozpoznawania i kalkulacji utraty ich wartości.

Opis realizacji prac projektowych

Bank Ochrony Środowiska S.A. w lipcu 2016 r. uruchomił projekt wdrożenia MSSF 9. W realizacji prac zaangażowany był doradca zewnętrzny.

W projekt ze strony Banku Ochrony Środowiska S.A. zaangażowane były departamenty odpowiedzialne za politykę rachunkowości, sprawozdawczość, podatki, politykę kredytową i wycenę aktywów, zarządzanie aktywami i pasywami, informację zarządczą, obsługę prawną, produktowe, sprzedaży i monitoringu kredytów oraz odpowiedzialne za windykację i restrukturyzację, jak również systemy informatyczne.

Pierwszym etapem projektu było określenie różnic pomiędzy MSR 39 a MSSF 9 oraz działań niezbędnych do osiągnięcia zgodności z wymogami nowego standardu, a w szczególności analiza wpływu wdrożenia na wynik Banku w zakresie bilansu, zysków i strat oraz adekwatności kapitałowej, opracowania metodyki pomiaru utraty wartości, analiza wpływu MSSF 9 w obszarze podatków, opracowania modeli wyceny do wartości godziwej, przegląd modeli biznesowych pod kątem koniecznych zmian w wyniku obowiązywania nowego standardu.

Etap ten został zakończony w maju 2017 roku.

Równoległe z realizacją prac pierwszego etapu, w marcu 2017 roku rozpoczął się drugi etap projektu mający na celu wdrożenie zmian wynikających z MSSF 9. W ramach drugiego etapu zakończonego w grudniu 2017 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. koncentrował się na:

- realizacji różnic pomiędzy MSR 39 a MSSF 9 zdefiniowanych na etapie analizy,
- modyfikacji istniejących procesów, procedur, polityk i regulacji wewnętrznych,
- opracowaniu metodyki i implementacji modeli służących do implementacji modeli służących do ustalania wartości odpisów aktualizujących,
- opracowaniu metodyki oraz przeprowadzeniem testów kontraktowych przepływów pieniężnych dla kredytów znajdujących się w portfelu Banku,
- opracowaniu metodyki i implementacji modelu służącego do wyceny do wartości godziwej kredytów, które muszą, z uwagi na niespełnienie testu kontraktowych przepływów pieniężnych, być obligatoryjnie wycenione w wartości godziwej przez wynik finansowy,

- analizie zmian informatycznych koniecznych do realizacji w systemach Banku oraz implementacji i wdrożeniu nowych funkcjonalności.

W pierwszej połowie 2018 roku kontynuowane będą prace związane z implementacją zmian informatycznych do systemów sprawozdawczych związanych z dostosowaniem do MSSF 9 oraz implementacją docelowego rozwiązania informatycznego do wyliczenia wartości godziwej i POCI.

Klasyfikacja i wycena

Wprowadzenie MSSF 9 w Banku skutkuje nowym podejściem do klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych. Według poprzedniego standardu – MSR 39 – aktywa finansowe były indywidualnie klasyfikowane i wyceniane na podstawie kryteriów dla poszczególnych instrumentów. Cechy umowne determinowały kategorie wyceny.

MSSF 9 wprowadza dwa główne kryteria klasyfikacji:

- modelu biznesowego,
- charakterystyki przepływów pieniężnych.

W zależności od przyjętego modelu biznesowego oraz testu charakterystyki przepływów pieniężnych, przyjęte są trzy warianty sposobu wyceny instrumentów finansowych,

- wg zamortyzowanego kosztu - w przypadku zaklasyfikowania aktywa do modelu utrzymywane dla pozyskania korzyści z umownych przepływów i spełnieniu kryteriów testu przepływów pieniężnych, lub
- wartości godziwej przez inne całkowite dochody w przypadku modelu utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż i spełnieniu kryteriów przepływów pieniężnych, lub
- wartości godziwej przez inne całkowite dochody w przypadku niespełnienia kryteriów testu charakterystyki przepływów pieniężnych.

Modele biznesowe

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez Kluczowe kierownictwo Banku. Identyfikowane przez Bank modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Poszczególne zidentyfikowane modele biznesowe stanowią grupy aktywów, które są wspólnie zarządzane, oceniane i raportowane.

Bank identyfikując modele biznesowe dla poszczególnych grup aktywów bierze pod uwagę przesłanki jakościowe oraz kryteria ilościowe.

Przesłanki jakościowe obejmują analizę i ocenę:

- celu biznesowego, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte,
- sposobu, w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane i raportowane do Kluczowego kierownictwa Banku oraz prezentowane w ramach sprawozdawczości zewnętrznej,
- rozwiązań i struktur organizacyjnych, w ramach których poszczególne grupy aktywów powstają lub są nabywane,
- rodzaju ryzyka mającego wpływ na wyniki realizowane na poszczególnych grupach aktywów,
- sposobu, w jaki kadra zarządzająca poszczególnymi grupami aktywów jest wynagradzana, w szczególności czy wynagrodzenie opiera się w części lub całości na wartości godziwej zarządzanych aktywów.

Kryteria ilościowe wykorzystywane przy identyfikacji oraz okresowej weryfikacji modeli biznesowych odnoszą się do oceny istotności i częstotliwości sprzedaży aktywów z poszczególnych modeli.

W wyniku dokonanych przez Bank analiz większość aktywów (w tym kredyty oraz część Obligacji Skarbu Państwa oraz należności od instytucji kredytowych) została przypisana do modelu biznesowego

zakładającego utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania spłaty odsetek i kapitału, a wyjątki stanowią:

- Papiery wartościowe zaklasyfikowane do modelu aktywów utrzymywanych dla spłaty odsetek i kapitału oraz do sprzedaży, względem których Bank może realizować zyski w krótkim i średnim horyzoncie czasowym – w tym Obligacje Skarbu Państwa, obligacje korporacyjne, obligacje komunalne oraz bony pieniężne NBP;

Test przepływów pieniężnych

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 aktywa finansowe przypisane do modeli utrzymywane dla przepływów pieniężnych lub utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż były w Banku przedmiotem testu przepływów pieniężnych, który identyfikuje, czy umowne przepływy pieniężne są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek. Test określa czy aktywa będą wyceniane:

- według zamortyzowanego kosztu lub w wartości godziwej przez wynik finansowy (w przypadku modelu „utrzymywane dla pozyskania korzyści z umownych przepływów pieniężnych”),
- w wartości godziwej przez inne całkowite dochody w przypadku modelu „utrzymywane dla pozyskania korzyści z przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

Niespełnienie kryteriów testu przepływów pieniężnych skutkuje automatycznie koniecznością zastosowania wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy dla danego aktywa finansowego.

Na potrzeby wdrożenia MSSF 9 Bank przeprowadził testy przepływów pieniężnych dla każdego aktywa finansowego zaklasyfikowanego do modeli utrzymywane dla przepływów pieniężnych lub utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż na dzień początkowego ujęcia lub ostatniego istotnego aneksu.

W celu efektywnego przeprowadzenia testów przepływów pieniężnych wyodrębniono z ogółu aktywów Banku grupy homogeniczne, dla których przeprowadzono grupowe testy przepływów pieniężnych. Dla pozostałych aktywów niemieszczących się w ramach grup homogenicznych przeprowadzono testy SPPI indywidualne.

Testy przepływów pieniężnych w BOŚ S.A. wykazały, że kryteriów testu nie spełniają aktywa finansowe zawierające mnożnik w konstrukcji oprocentowania, które w związku z powyższym zostały zakwalifikowane do kategorii wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy. Niskokwotowe homogeniczne grupy ekspozycji, niespełniające testu SPPI klasyfikowane są do wyceny do wartości godziwej przez wynik finansowy, ale wyceniane są wg zamortyzowanego kosztu ze względu na ich niematerialny udział w sumie bilansowej Banku (poniżej 0,1%) oraz niematerialny udział w funduszach własnych Banku (poniżej 1%).

Z uwagi na toczące się dyskusje w zakresie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik, powyższe podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Zidentyfikowane zmiany w klasyfikacji i wycenie

Analiza posiadanych przez Bank, według stanu na 31 grudnia 2017 r. portfeli aktywów dotycząca zakwalifikowania ich zgodnie z wymaganiami MSSF 9 polegała na:

- określeniu i przypisaniu aktywów finansowych do modeli biznesowych odzwierciedlających sposób w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane wewnętrznie i raportowane do kluczowego personelu kierowniczego jednostki, ryzyko mające wpływ na wyniki realizowane na aktywach w ramach danego modelu biznesowego oraz w szczególności sposób, w jaki to ryzyko jest zarządzane,
- analizie wartości, częstotliwości oraz przyczyn sprzedaży w latach poprzedzających wdrożenie MSSF 9 oraz określenie częstotliwości planowanych sprzedaży aktywów finansowych,
- analizie zapisów umownych aktywów finansowych celem ustalenia czy umowne przepływy pieniężne, do których uprawniony jest Bank stanowią zapłatę kapitału głównego oraz odsetek.

Zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych dotyczą również:

- zróżnicowania podejścia do modyfikacji aktywów finansowych będących wynikiem renegotjacji lub modyfikacji umownych przepływów pieniężnych (modyfikacja istotna i nieistotna),
- zmiany ujęcia przychodu odsetkowego z tytułu posiadanych aktywów w zależności od poziomu ryzyka kredytowego. Do końca 2017 r. przychód odsetkowy od ekspozycji wycenianych w zamortyzowanym koszcie, dla których kalkulowany był odpis aktualizujący IBNR, był rozpoznawany w oparciu o wartość bilansową netto. Począwszy od 1 stycznia 2018 r. naliczany jest on w oparciu o wartość bilansową brutto ekspozycji. Od tej zasady generalnej standard przewidział dwa wyjątki:
  - a) ekspozycje w koszyku tzw. POCI (ang. Purchased or Originated Credit Impaired). Dla tych ekspozycji przychód odsetkowy naliczany jest od wartości bilansowej netto w oparciu o efektywną stopę procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe,
  - b) ekspozycje, dla których nastąpiła utrata wartości po początkowej dacie ujęcia w księgach (tzw. koszyk 3). Dla tych ekspozycji przychód odsetkowy jest określany w oparciu o efektywną stopę procentową oraz wartość bilansową netto ekspozycji.

Dane porównawcze

Bank skorzystał z możliwości odstąpienia od przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z wdrożenia MSSF 9. Różnice wynikające ze zmiany klasyfikacji, wyceny i utraty wartości zostały ujęte w kapitałach własnych na dzień 1 stycznia 2018 r.

Utrata wartości ekspozycji kredytowych

MSSF 9 wprowadził nowe podejście do szacowania strat z tytułu ekspozycji kredytowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Podejście to bazuje na wyznaczaniu strat oczekiwanych (expected loss) w odróżnieniu od dotychczas stosowanego modelu wynikającego z MSR 39, który bazuje na koncepcji strat poniesionych (incurred loss).

MSSF 9 uzależnia sposób rozpoznawania strat oczekiwanych w zależności od zmiany poziomu ryzyka, który nastąpił od momentu rozpoznania ekspozycji. Standard wprowadził trzy podstawowe etapy/koszyki rozpoznawania strat oczekiwanych:

- Koszyk 1 – w którym klasyfikowane są ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego rozumianego jako wzrost prawdopodobieństwa niewypłacalności. Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy lub dacie zapadalności ekspozycji jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy.
- Koszyk 2 – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się z zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.
- Koszyk 3 – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których zmaterializowały się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniały przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Ponadto dla ekspozycji klasyfikowanych jako POCI (ang. purchased or originated credit impaired) oczekiwane straty są rozpoznane w horyzoncie pozostałego czasu życia. Jednym z kluczowych elementów wprowadzenia MSSF 9 było ustalenie definicji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego decydującego o klasyfikacji do koszyka 2.

Drugim kluczowym elementem wprowadzonym w MSSF 9 było podejście do szacowania parametrów ryzyka. Bank Ochrony Środowiska S.A. na potrzeby szacowania odpisów z tytułu strat oczekiwanych kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka bazujące na modelach wewnętrznych, jednak dokonał ich modyfikacji niezbędnych do uwzględnienia wymogów MSSF 9 (takich jak oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank Ochrony Środowiska S.A. wypracował metodologię dla

parametrów modeli oraz zbudowała modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub czasu życia) zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu scenariuszy makroekonomicznych. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów wynikająca z zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy koszykiem 1 i 2, a skutkującej materialnymi zmianami pokrycia ekspozycji odpisami z tytułu różnych horyzontów rozpoznawania strat oczekiwanych.

Wpływ MSSF 9 na sytuację finansową

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych:

Wyszczególnienie	Klasyfikacja według MSR 39	Klasyfikacja według MSSF 9	Wartość bilansowa zgodnie MSR 39 według stanu na 31-12-2017	Zmiana wynikająca ze zmiany klasyfikacji i wyceny*	Zmiana wynikająca ze zmian w utracie wartości*	Wartość bilansowa zgodnie MSSF 9 według stanu na 01-01-2018
AKTYWA						
Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 278 839	-	-139 655	12 139 184
Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Wartość godziwa przez wynik finansowy	114 619	-26 361	26 345	114 603
Należności od banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	1	-	-	1
Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	292 865	21	-21	292 865
Aktywa finansowe - papiery utrzymywane do zapadalności - instrumenty dłużne	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	1 421 339	-282 583	-	1 138 757
Aktywa finansowe - papiery dostępne do sprzedaży - instrumenty dłużne	Wartość godziwa przez inne całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	3 782 230	316 904	-619	4 098 516
Aktywa finansowe - papiery dostępne do sprzedaży - instrumenty kapitałowe	Wycena w wartości godziwej	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	57 997	26 116	908	85 020
Razem			17 947 890	34 097	-113 042	17 868 945

* bez uwzględnienia podatku odroczonego

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 wartość zobowiązań:

Wyszczególnienie	Klasyfikacja według MSR 39	Klasyfikacja według MSSF 9	Wartość bilansowa zgodnie MSR 39 według stanu na 31-12-2017	Zmiana wynikająca ze zmiany klasyfikacji i wyceny*	Zmiana wynikająca ze zmian w utracie wartości*	Wartość bilansowa zgodnie MSSF 9 według stanu na 01-01-2018
ZOBOWIĄZANIA						
Rezerwy	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	10 577	-	16 616	27 193
Razem			10 577	-	16 616	27 193

* bez uwzględnienia podatku odroczonego

Zastosowanie nowych wytycznych zgodnych z MSSF 9 wpłynęło na wzrost odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości, wzrost kapitału z aktualizacji wyceny, wzrost aktywów z tytułu podatku odroczonego oraz na zmniejszenie zysków zatrzymanych.

Łączny wpływ dodatkowych odpisów aktualizujących należności kredytowe na wartości bilansowe wynosi 156 286 tys. zł (bez uwzględnienia efektu podatkowego), z czego kwota 139 655 tys. zł dotyczy pozycji bilansowych, kwota 16 616 tys. zł dotyczy wzrostu rezerw na zobowiązania pozabilansowe prezentowanych w pozycji „Rezerwy”.

Reklasyfikacje instrumentów dłużnych z portfela dostępnych do sprzedaży do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody wpłynęły na wartość bilansową prezentowanych pozycji w kwocie 316 904 tys. zł. oraz wiązały się z utworzeniem odpisu na utratę wartości w wys. 619 tys. zł

Reklasyfikacje instrumentów dłużnych z portfela utrzymywanych do zapadalności do kategorii wycenianych w zamortyzowanym koszcie nie miały wpływu na wartość wyceny, natomiast wpłynęły na pomniejszenie wartości bilansowej prezentowanych pozycji w kwocie 282 583 tys. zł.

Reklasyfikacje instrumentów kapitałowych do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody wpłynęły w efekcie wyceny do wartości godziwej na wartość bilansową prezentowanych pozycji w kwocie 26 116 tys. zł. oraz wiązały się z rozwiązaniem odpisu na utratę wartości w wys. 908 tys.

Łączny wpływ wdrożenia MSSF 9 na aktywa z tytułu podatku odroczonego od osób prawnych dla ekspozycji kredytowych wyniósł 28 846 tys. zł. Fundusz z aktualizacji wyceny wzrósł o 60 459 tys. zł. Zyski zatrzymane w wyniku wdrożenia MSSF 9 zostały pomniejszone o kwotę 127 172 tys. zł. natomiast kapitały ogółem zmniejszyły się o 66 714 tys. zł.

W związku z rozbieżnością co do interpretacji zapisów Standardu MSSF 9 oraz przepisów przejściowych przedstawione dane finansowe mają charakter poglądowy i mogą ulec zmianie.

Wpływ MSSF 9 na ocenę adekwatności kapitałowej

Bank Ochrony Środowiska S.A. zdecydował na potrzeby adekwatności kapitałowej o stosowaniu rozwiązań przejściowych, w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o Artykuł 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 r. (Rozporządzenie) zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013. Dodatkowo postanowiono niestosować ust. 4 z art. 1 Rozporządzenia.

Uwzględniając wpływ wdrożenia MSSF 9 z zastosowaniem rozwiązań przejściowych Bank Ochrony Środowiska S.A. spełnia obowiązujące normy kapitałowe na dzień 01.01.2018.

Z uwagi na podjęcie decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych z dniem 1 lutego 2018 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. będzie dokonywał ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia (UE) nr 575/2013 począwszy od pierwszego kwartału 2018 r.

MSSF 15 „Przychody umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody umów z klientami” został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 28 maja 2017 r. i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. lub po tej dacie.

MSSF 15 wprowadził nowy, 5-etapowy model, który powinien być wykorzystywany do rozpoznawania umów skutkujących przychodami z wyłączeniem umów objętych zakresem innego standardu. Celem jego wprowadzenia było ujednoczenie stosowanych w tym zakresie zasad oraz eliminacja niespójności między wcześniejszymi zasadami.

MSSF 15 zakłada, że ujmowanie przychodu powinno odzwierciedlać przeniesienie przyrzeczonych towarów lub usług na nabywcę w kwocie, która odpowiada wynagrodzeniu, jakiego jednostka spodziewa się w zamian za dane towary lub usługi.

Przeniesienie towarów lub usług oparte jest na koncepcji przeniesienia kontroli na nabywcę. Może ono nastąpić w określonym momencie lub na przestrzeni czasu.

MSSF 15 definiuje kontrolę nad składnikiem aktywów jako zdolność do decydowania o jego wykorzystaniu oraz do uzyskania z niego zasadniczo wszelkich pozostałych korzyści. Kontrola zakłada również zdolność do uniemożliwienia innym jednostkom decydowania o wykorzystaniu składnika aktywów czy uzyskiwania z niego korzyści.

MSSF 15 określa także, w jaki sposób powinny być ujmowane modyfikacje umów w zależności od tego, czy są (lub nie) związane z pierwotną umową. W przypadku gdy modyfikacje dotyczą pierwotnej umowy, MSSF 15 precyzuje okoliczności, w których powinny być one ujmowane prospektywnie lub retrospektywnie (korekta wyrównująca w ujęciu narastającym na dzień modyfikacji).

W ramach prac wdrożeniowych w zakresie MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” Bank we współpracy z zewnętrznym doradcą zrealizował projekt analizy wpływu wdrożenia 5-stopniowego modelu rozpoznawania przychodów. Jako wynik analizy powstał raport zawierający wynik z przeglądu umów w zakresie nowego standardu.

Bank przeanalizował zmiany modelu rozpoznania przychodów zgodnie z MSSF 15 w porównaniu do dotychczas stosowanego.

W tym celu Bank dokonał:

1) identyfikacji umów,

dokonano przeglądu umów pod kątem spełnienia wymaganych 5 następujących kryteriów:

- strony zatwierdziły umowę oraz są zobligowane do wykonania przypisanych im zobowiązań,
- prawa każdej ze stron względem towarów lub usług, które mają być przeniesione, są możliwe do zidentyfikowania,
- można zidentyfikować warunki płatności za przeniesiony towar lub usługi,
- umowa ma charakter handlowy,
- jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie, które będzie mu przysługiwało w zamian za towary lub usługi. Przy ocenie tego kryterium uwzględniono zamiar oraz zdolność nabywcy do zapłaty wynagrodzenia w tym zakresie.

Dokonując identyfikacji umów Bank uwzględnił wytyczne dotyczące łączenia umów oraz ich modyfikacji, gdyż mogą one wpływać na sposób ujęcia przychodów z umowy z klientem.

W niektórych przypadkach, dwie lub więcej umów będzie mogło być traktowane jako jedna całość oraz ujmowane jako jedna umowa. Będzie to miało miejsce w następujących przypadkach:

- umowy zostały zawarte z tym samym nabywcą (lub jednostką powiązaną z nabywcą) w tym samym lub niedalekim czasie, oraz spełniony jest co najmniej jeden z następujących warunków:
- umowy były negocjowane w pakiecie oraz z jednym celem handlowym,
- wysokość wynagrodzenia do zapłaty z tytułu jednej umowy zależy od ceny bądź wykonania innej umowy, lub
- towary lub usługi przyrządzone w umowach (lub pewne towary lub usługi przyrządzone w każdej z umów) stanowią jedno „zobowiązanie do wykonania świadczenia”.

2) identyfikacji świadczeń wynikających z umów,

Bank wyodrębnił obowiązki świadczeń czyli aktywów, które są od siebie niezależne.

3) określenia ceny transakcji,

cena transakcyjna jest wynagrodzeniem, jakiego Bank spodziewa się otrzymać w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów. Cena transakcyjna oprócz kwoty wynagrodzenia uwzględnia również wynagrodzenie zmienne oraz udział kosztów finansowania przewidziany umową w przypadku płatności zaliczkowej lub odroczonej, o ile ma to istotny wpływ na kwotę otrzymanego wynagrodzenia.

Jeżeli wynagrodzenie określone w umowie obejmuje kwotę zmienną, Bank oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniony w zamian za przekazanie przyrzeczonych aktywów na rzecz klienta.

4) alokacji ceny transakcji,

zasadą ogólną jest alokacja ceny transakcyjnej do każdego odrębnego zobowiązania do wykonania świadczenia w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, jakiego Bank się spodziewa w zamian za przekazanie nabywcy przyrzeczonych towarów lub usług.

Alokacja odbywa się na podstawie jednostkowej ceny sprzedaży, czyli ceny, po której Bank dokonałaby sprzedaży danego aktywa osobno podobnym klientom i w podobnych okolicznościach. W przypadku zmiany ceny transakcyjnej w trakcie trwania kontraktu, ponowna alokacja odbywa się w oparciu o początkowo ustalone jednostkowe ceny sprzedaży.

5) ujęcia przychodów,

Przychód jest rozpoznawany w momencie, gdy aktywa są przekazane klientowi oraz uzyskuje on kontrolę nad przedmiotem umowy. Przekazanie kontroli może nastąpić jednorazowo bądź w czasie i oznacza możliwość kierowania wykorzystaniem i uzyskiwaniem wszystkich korzyści z aktywa.

W ramach przeprowadzonej analizy zidentyfikowano między innymi następujące rodzaje przychodów, które co do zasady powinny być rozpoznawane zgodnie z MSSF 15:

- przychody z umów w których Bank występuje w roli pośrednika w świadczeniu usług,
- przychody ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych wykazujących powiązanie z instrumentami finansowymi w zakresie nieobjętym odrębnymi standardami,
- koszty umów z klientami.

W wyniku przeprowadzonych prac, Bank nie zidentyfikował istotnych różnic w dotychczasowym rozpoznaniu przychodów i kosztów a wymogami MSSF 15.

Wdrożenie z dniem 1 stycznia 2018 r. MSSF 15 nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku z uwagi na fakt, że Bank oferuje instrumenty finansowe w postaci kredytów, pożyczek od których przychód jest rozpoznawany na podstawie efektywnej stopy procentowej a sposób ujęcia i rozpoznawania rodzajów przychodów objętych zakresem MSSF 15 i korespondujących z nimi kosztów nie uległy zmianie.

3.3. Standardy i interpretacje, które nie są jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską:

- MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) - prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony,
- MSSF 16 Leasing (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano 12 września 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z tytułu umów z klientami (opublikowano dnia 12 kwietnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Zmiany do MSSF 2 Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji (opublikowano dnia 20 czerwca 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później,
- Interpretacja KIMSF 22 Transakcje w walutach obcych (zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r.) KIMSF dotyczy transakcji w walutach obcych lub części tych transakcji w przypadkach, gdy są one denominowane lub wyceniane w walucie obcej. Interpretacji zawiera wskazówki w przypadku, gdy pojedyncza płatność jest wykonana, a także sytuacji wielu płatności. Poradnik ma na celu zmniejszenie różnorodności w praktyce,
- Zmiany do MSR 40: Nieruchomości inwestycyjne (zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r.) Zmiany te wyjaśniają, iż przeniesienie do lub z nieruchomości inwestycyjnej wymaga zmiany sposobu jej użytkowania. Aby stwierdzić, że zmieniło się zastosowanie musi być poparte to dowodem,
- Zmiany do MSSF 9: Instrumenty finansowe. Prawo wcześniejszej spłaty z negatywnym wynagrodzeniem (zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie z możliwością wcześniejszego zastosowania). Jednostki będą mogły wyceniać aktywa finansowe z tak zwanym prawem do wcześniejszej spłaty z negatywnym wynagrodzeniem według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, jeżeli spełniony jest określony warunek – zamiast dokonywania wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.
- Zmiany do MSR 28: Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. wycena inwestycji długoterminowych (zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie). Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” wyjaśniają, że w odniesieniu do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, spółki stosują MSSF 9. Dodatkowo, Rada opublikowana również przykład ilustrujący zastosowanie wymogów MSSF 9 i MSR 28 do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu.
- MSSF 17: Ubezpieczenia (zastosowanie od dnia 1 stycznia 2021 roku). MSSF 17 zastępuje MSSF 4 wprowadzony jako standard przejściowy w 2004 r. MSSF 4 umożliwia podmiotom rozpoznawanie umów ubezpieczeniowych zgodnie z krajowymi standardami rachunkowości, co skutkuje

różnorodnością podejść księgowych. Powoduje to trudności w porównaniu wyników finansowych podmiotów o podobnym profilu działalności. MSSF 17 rozwiązuje problem porównywalności wynikających z MSSF 4 wprowadzając wymóg spójnego rozpoznawania wszystkich umów ubezpieczeniowych. Rozwiązanie to ma przynieść korzyści zarówno dla inwestorów jak i ubezpieczycieli. Zobowiązania z tyt. ubezpieczeń będą rozpoznawane według wartości godziwej, nie zaś kosztu historycznego.

- KIMSF 23: Niepewność związana z ujęciem podatku (zastosowanie od dnia 1 stycznia 2019 roku). Interpretacja wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 „Podatek dochodowy” w przypadku, gdy występuje niepewność co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Niepewne ujęcie podatkowe to ujęcie podatkowe stosowane, w przypadku którego występuje niepewność co do tego, czy dane podejście zostanie zaakceptowane przez organy podatkowe. Zgodnie z interpretacją, skutki niepewności należy zmierzyć metodą, która najlepiej przewiduje rozwiązanie niepewności, albo metodą najbardziej prawdopodobnej kwoty, albo metodą przewidywanej wartości.

Bank nie zdecydował się na wcześniejsze zastosowanie żadnego innego standardu, interpretacji lub zmiany, która została opublikowana, lecz nie weszła dotychczas w życie w świetle przepisów Unii Europejskiej.

3.4. Standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów, które zostały po raz pierwszy zastosowane w 2017 r.

- MSR 7 – dotyczący wymogu ujawnienia zmian w zobowiązanych wynikających z działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, włączając w to zmiany zarówno będące przepływami pieniężnymi jak i niepieniężnymi. Standard nakazuje uzgodnienie sald otwarcia i sald zamknięcia poszczególnych zobowiązań przedstawionych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, które kwalifikują się jako działalność finansowa w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych. Bank przedstawił uzgodnienie w nocie 44.
- MSR 12 - Zmiany do MSR 12 Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych (opublikowano dnia 19 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE –mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.

Bank w 2017 r. zakończył odliczanie straty podatkowej z roku 2015 w związku z tym na koniec roku nie ujmował już aktywów z tytułu podatku odroczonego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych.

- MSSF 2014 – 2016 - Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - Zmiany do MSSF 12 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast Zmiany do MSSF 1 oraz MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

3.5. Kontynuacja działalności

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku z wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 r., Bank przekazał do Komisji Nadzoru Finansowego, zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Banku Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionym w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 r.

W dniu 23 lutego 2018 r. Bank złożył do KNF zaktualizowaną wersję Programu Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. (PPN). Weryfikacja PPN wynikała z braku spełnienia warunków brzegowych dokumentu zaakceptowanego przez KNF w grudniu 2016 r., co oznaczało konieczność ponownej analizy założeń przyjętych w obszarze modelu biznesowego oraz kosztów ryzyka. Zmiany dotyczyły głównie modyfikacji modelu biznesowego Banku – w kierunku specjalizacji zgodnej z misją Banku, weryfikacji ścieżki odpisów w zakresie obszaru ryzyka kredytowego związanej z korektą modelu biznesowego oraz aktualizacji elementów związanych z adekwatnością kapitałową.

Ponadto, Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ na lata 2016-2020, przy zachowaniu spójności z wyżej wymienionym Programem pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 r., przed podjęciem decyzji przez Akcjonariuszy na Walnym Zgromadzeniu o podwyższeniu kapitału Banku.

Osiągnięcie nadrzędnych celów strategicznych odbędzie się poprzez realizację założonych kierunków strategicznych bazujących na istniejących i rozwijanych przewagach konkurencyjnych Banku. Realizowana Strategia opiera się na 4 podstawowych kierunkach:

- budowa efektywnej i nowoczesnej bankowości detalicznej,
- wzrost rentowności i efektywności bankowości korporacyjnej,
- aktywne, efektywne wsparcie klientów zewnętrznych i wewnętrznych adekwatnie do potrzeb,
- budowanie kultury wysokich wyników i jakości, opartej o wartości Banku.

W wyniku przeprowadzenia nowej emisji akcji, kapitał zakładowy został podwyższony o kwotę 400 000 000 zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 12 lipca 2016 r. Skutkiem powyższego było osiągnięcie przez Bank wymaganych poziomów współczynników kapitałowych zgodnie z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 października 2015 r. i dnia 23 października 2015 r.

Ponadto, w celu utrzymania współczynnika wypłacalności na bezpiecznym poziomie przeprowadzono emisję obligacji. W dniu 28 lipca 2017 roku wyemitowano obligacje podporządkowane o łącznej wartości nominalnej 34,2 mln zł a w dniu 31 października 2017 r. o łącznej wartości nominalnej 65,8 mln zł.

Bank w ramach, realizacji strategii m.in. restrukturyzuje sieć oddziałów Banku. Bank w 2017 roku prowadził działania związane z restrukturyzacją sieci Oddziałów. Liczba placówek BOŚ S.A. w 2017 roku zmniejszyła się o 20. Likwidacje oddziałów nie wpłynęły na spadek efektywności sprzedażowej sieci. W wyniku likwidacji placówek Bank uzyskał oszczędności w kosztach utrzymania placówek w 2017 roku. Zmniejszana liczba oddziałów będzie rekompensowana poprzez rozwiązania związane z alternatywnymi kanałami dystrybucji.

W celu mitygacji potencjalnego negatywnego wpływu portfela farm wiatrowych na poziom jakości portfela kredytowego, Bank w 2017 r. prowadził intensywne działania wspólnie z finansowanymi podmiotami, mające na celu strukturyzowanie zawartych transakcji, w tym obniżenie kosztów funkcjonowania projektów, uzyskanie dokapitalizowania lub pozyskanie dodatkowych poręczeń.

W dniu 18 września 2017 roku Bank powziął informację na podstawie przesłanych pism przez Klientów Banku (dotyczy ca. 12% portfela farm wiatrowych), że:

- 1) Energa – Obrót S.A. doszła do przekonania, iż Umowy są bezwzględnie nieważne, a to ze względu na ukształtowanie ich treści w sposób sprzeczny z ustawą z dnia 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych.
- 2) W celu potwierdzenia powyższego stanowiska, Energa – Obrót S.A. podjęła decyzję o wniesieniu powództwa o ustalenie nieważności Umów do właściwych sądów.
- 3) Biorąc pod uwagę powyższe Energa – Obrót S.A. informuje, że zaprzestaje zawierania transakcji pozasesyjnych na warunkach określonych w umowach.

W dwóch procesach z powództwa Energa Obrót - Bank oraz klient - występowali jako strona pozwana, jednakże po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych i wobec tego utratą interesu prawnego, Energa wycofała pozwy wobec Banku. Jednocześnie Bank w ocenie przyszłych przepływów pieniężnych od IV kwartału 2017 uwzględnia ostrożnie przyjętą przez Bank rynkową prognozę ścieżek cenowych dla zielonych certyfikatów.

W dniu 13 lutego 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. postanowiło podwyższyć kapitał zakładowy Banku o kwotę nie wyższą niż 400 mln zł w drodze emisji akcji serii V w trybie subskrypcji prywatnej z pozbawieniem dotychczasowych akcjonariuszy w całości prawa poboru wszystkich akcji serii V. NWZ BOŚ S.A. upoważniło Zarząd Banku do określenia terminu złożenia ofert objęcia akcji serii V i zawarcia przez Bank umów o objęcie akcji serii V, przy czym zawarcie przez Bank umów o objęcie akcji serii V może nastąpić nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia podjęcia Uchwały przez NWZ.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

3.6. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią składową BOŚ S.A., angażującą się w działalność gospodarczą, w związku z którą może uzyskiwać przychody oraz ponosić koszty, oraz której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Banku. Ponadto wyniki te są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów do segmentu oraz przy ocenie wyników działalności segmentu. Dla każdego z wydzielonych segmentów są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Bank wyodrębnił następujące segmenty operacyjne:

- pion korporacji i finansów publicznych,
- pion detaliczny,
- działalność skarbową i inwestycyjną,
- pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Bank nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w nocie 48.

3.7. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

(a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Roczne sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji.

(b) Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w pozostałych dochodach całkowitych.

Zmiana wartości godziwej pieniężnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży obejmuje różnice kursowe wynikające z wyceny według zamortyzowanego kosztu, które ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Do przeliczenia pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku zastosowano średnie kursy ogłoszone przez NBP odpowiednio na dzień 31 grudnia 2017 roku, oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku, które wyniosły:

	2017	2016
zł za 1 EUR	4,1709	4,4240
zł za 1 USD	3,4813	4,1793
zł za 1 CHF	3,5672	4,1173

Do przeliczenia pozycji rachunków i strat za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku oraz za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku zastosowano średnie arytmetyczne średnich kursów ogłoszonych przez NBP na ostatni dzień każdego miesiąca odpowiednio w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku, oraz w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku, które wyniosły:

	2017	2016
zł za 1 EUR	4,2447	4,3757
zł za 1 USD	3,7439	3,9680
zł za 1 CHF	3,8087	4,0133

3.8. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według kosztu zamortyzowanego przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

3.9. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń ujmuje wpływające na rachunek zysków i strat skutki kompensowania zmian wartości godziwej i przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Bank oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka, oraz sposób, w jaki Bank będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,

- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych, planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia, musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych i wartości godziwej.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanego z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takim jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją, i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych, spełniających warunki rachunkowości zabezpieczeń, Bank ujmuje w sposób następujący:

- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w czasie trwania powiązania zabezpieczenia w kapitale własnym, poprzez sprawozdanie z całkowitych dochodów,
- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu ewentualnej nieefektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta bezpośrednio w kapitale na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie wyceny, o której mowa w zdaniu poprzednim, do rachunku zysków i strat do pozycji „wynik na rachunkowości zabezpieczeń” następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Bank ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj.: instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od pozycji zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane wg kategorii wartość godziwa przez inne całkowite dochody, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena zabezpieczonych składników aktywów finansowych zaksięgowana w rachunku wyników w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne powinna podlegać rozliczeniu w rachunku wyników do kapitału do czasu zbycia lub terminu zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

3.10. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału, z chwilą wykonania usługi. Opłaty za uruchomienie kredytu dotyczące kredytów, które prawdopodobnie zostaną udzielone są odraczane (wraz z odnośnymi kosztami bezpośrednimi) i ujmowane w chwili ujęcia należności jako korekta efektywnej stopy procentowej kredytu. Koszty prowizji i opłat związanych z kredytami wycenianymi wg ESP są rozliczane od daty ich poniesienia wg ESP i prezentowane w wyniku odsetkowym. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Bank nie zachował dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachował część o tej samej efektywnej stopie procentowej, co inni uczestnicy. Prowizje i opłaty z tytułu negocjowania lub uczestnictwa w negocjowaniu transakcji na rzecz osoby trzeciej, takiej jak nabycie akcji/udziałów lub innych papierów wartościowych bądź nabycie lub zbycie przedsiębiorstwa, ujmuje się z chwilą zrealizowania odnośnej transakcji. Opłaty z tytułu zarządzania portfelem i inne opłaty za usługi zarządzania, doradztwa i inne są wykazywane na podstawie odpowiednich umów o świadczenie usług, zazwyczaj proporcjonalnie do upływu czasu. Przychody z tytułu opłat na pokrycie kosztów ponoszonych na BFG były naliczane w indywidualnych przypadkach od łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko z tytułu umowy kredytowej na koniec poprzedniego roku i ujmowane jednorazowo.

3.11. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Bank ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Bank rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywanego z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane jest w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek. Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Bankowi z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego. Podział wynagrodzenia

dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Bank ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Bank wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np.: z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Bank otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Bank rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Bank w określonym przedziale czasu, Bank rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

3.12. Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych

Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych są wykazywane w sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości oraz z uwzględnieniem kosztów programów opartych na akcjach w spółkach zależnych.

3.13. Aktywa i zobowiązania finansowe

BOŚ S.A. klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży. O klasyfikacji inwestycji decyduje Zarząd Banku w momencie wykazania ich po raz pierwszy.

(a) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty pochodne, które nie zostały wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające. Bank nie posiada aktywów finansowych przeznaczonych w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny w wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Zyski i straty z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat odnoszone są na wynik działalności handlowej, natomiast przychody i koszty z tytułu odsetek, amortyzacji dyskonta i premii na wynik z tytułu odsetek. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub stanowi instrument pochodny o ile nie został on wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- (i) należności przeznaczone do sprzedaży w krótkim terminie (klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu),
- (ii) zaklasyfikowane przy początkowym ujęciu jako instrumenty dostępne do sprzedaży,
- (iii) instrumenty, w których Bank nie odzyska zasadniczo całości zainwestowanej kwoty w sposób inny niż z powodu ryzyka kredytowego.

Przychody z tytułu odsetek ujmuje się w rachunku zysków i strat przez okres obowiązywania umów metodą efektywnej stopy procentowej.

(c) Utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do pożyczek i należności aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarząd zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności. Gdyby Bank dokonał sprzedaży istotnej części aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności klasyfikacja całej kategorii zostałaby zmieniona na aktywa dostępne do sprzedaży. Przychody i koszty z tytułu odsetek, premii i dyskonta ujmowane są w rachunku zysków i strat i odnoszone na wynik z tytułu odsetek.

(d) Dostępne do sprzedaży

Inwestycje dostępne do sprzedaży to inwestycje, które Bank zamierza utrzymywać przez czas nieokreślony, a które nie zostały zakwalifikowane ani do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ani do portfela aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, ani do pożyczek i należności. Mogą one zostać sprzedane, aby poprawić płynność lub w reakcji na zmiany stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen instrumentów kapitałowych. Zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są odnoszone do sprawozdania z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody do czasu usunięcia danego składnika aktywów finansowych z bilansu lub utraty jego wartości – wówczas łączna kwota zysków i strat ujmowanych dotychczas w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody wykazywana jest w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych lub w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości. Natomiast dyskonto, premie i odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej ujmowane są w rachunku zysków i strat i wykazywane w pozycji wynik z tytułu odsetek. Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu dywidend w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży ujmuje się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Bank podejmie zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży danego składnika aktywów. Pożyczki i należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy. Aktywa finansowe ujmuje się początkowo według wartości godziwej powiększonej o koszty transakcyjne, z wyjątkiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, które początkowo wykazywane są według wartości godziwej. Aktywa finansowe wyłącza się ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży i aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są na dzień bilansowy wykazywane według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności wykazywane są według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej.

W portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży Bank posiada m.in.: papiery wartościowe wyemitowane przez banki, przez Skarb Państwa (obligacje i bony), bony NBP, obligacje komunalne oraz instrumenty kapitałowe. Wartość godziwa papierów notowanych wynika z ich bieżącej ceny rynkowej. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych

papierów wartościowych), Bank ustala wartość godziwą, stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie cen uzyskanych w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej, na normalnych zasadach rynkowych jak również odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych (w tym uwzględniając m.in.: marżę na ryzyko kredytowe) i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku (m.in. wycenę metodą porównawczą do spółek o zbliżonym profilu działalności notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z uwzględnieniem dyskonta z tytułu braku płynności).

W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia.

(e) Zobowiązania finansowe

Zobowiązania przy początkowym ujęciu wykazuje się w wartości godziwej, a w okresie późniejszym wykazuje się je według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jednostka wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, to znaczy kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanymi przez Bank modelami.

W Banku nie występują zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

(f) Przekwalifikowanie instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli przestały być utrzymywane w celu sprzedaży lub odkupienia ich w bliskim terminie, mogą być przekwalifikowane:

- 1) do kategorii pożyczki i należności pod warunkiem, że Bank ma zamiar i może utrzymać te aktywa w dającej się przewidzieć przyszłości lub do czasu, gdy staną się one wymagalne; lub
- 2) do innych kategorii jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Powyższe nie ma zastosowania w odniesieniu do:

- 1) instrumentów pochodnych,
- 2) instrumentów wyznaczonych przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,

które to instrumenty nie podlegają przekwalifikowaniu.

Przekwalifikowanie składnika aktywów z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy następuje według jego wartości godziwej w dniu przekwalifikowania. Nie poddaje się odwróceniu zysków i strat, które zostały już ujęte w rachunku zysków i strat. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu przekwalifikowania Bank uznaje za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Aktywa finansowe zaliczone uprzednio do innych kategorii nie mogą być przekwalifikowane do przeznaczonych do obrotu.

W 2017 roku oraz w 2016 roku Bank nie dokonywał przekwalifikowania instrumentów finansowych.

3.14. Wyłączenie składników aktywów finansowych z bilansu

Bank dokonuje wyłączenia składników aktywów finansowych z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z tych aktywów lub przenosi składnik aktywów finansowych, a przeniesienie spełnia warunki wyłączenia z bilansu. W szczególności Bank dokonuje spisania należności kredytowych z bilansu w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- nieskuteczność egzekucji należności Banku stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,

- nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- roszczenia uległy przedawnieniu.

Ponadto, Bank dokonuje wyłączenia z ewidencji bilansowej z jednoczesnym przeniesieniem do ewidencji pozabilansowej należności kredytowych, które charakteryzują się następującymi parametrami:

- zaklasyfikowane do należności „straconych” przez okres co najmniej jednego roku.
- utworzona rezerwa celowa (odpowiadająca kwocie odpisu aktualizującego) była równa kwocie należności pozostającej do spłaty, co oznacza, że wartość netto należności była równa zero,
- odpis aktualizacyjny utworzony na ekspozycje był równy kwocie kapitału, a impairmentowa korekta odsetek była równa kwocie odsetek naliczonych, czyli wartość netto kredytów zgodnie z zasadami wyceny MSSF/MSR była równa zero,
- stan prawny ekspozycji – niezakończona upadłość, niezakończone kolejne postępowanie egzekucyjne prowadzone bezskutecznie od wielu lat nie wymagają ciągłego monitorowania.

3.15. Utrata wartości aktywów finansowych

(a) Aktywa finansowe wykazywane według zamortyzowanego kosztu

Bank przeprowadza przegląd swojego portfela kredytowego pod kątem pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych w okresach miesięcznych. Utrata wartości ekspozycji kredytowych jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości na skutek wydarzeń, które nastąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów („indywidualne przesłanki utraty wartości”) oraz gdy wydarzenia te mają wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne dotyczące tych aktywów, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na obniżenie wartości bieżącej przepływów pieniężnych tych aktywów poniżej progu materialności, klasyfikowane są do kategorii kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości i tworzony jest dla nich odpis równy wysokości odpisowi IBNR dla danych ekspozycji kredytowych.

Przy wycenie metodą portfelową stosuje się miary statystyczne skonstruowane na bazie danych historycznych, dotyczące prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości oraz stopnia odzysku dla danego portfela z uwzględnieniem wartości zaangażowania kredytowego w danym portfelu. Bank planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu ekspozycji kredytowej do konkretnej grupy homogenicznej odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy.

W procesie rozpoznawania i pomiaru utraty wartości Bank uwzględnia okres kwarantanny. Ekspozycje dla których ustąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości mogą być ponownie zaklasyfikowane do grupy ekspozycji bez utraty wartości po okresie karencji, liczonemu od momentu wystąpienia zdarzenia powodującego ustąpienie przesłanki. Wymagany okres kwarantanny jest zróżnicowany w zależności od rodzaju przesłanki utraty wartości, jaką zaraportowano wobec danej ekspozycji kredytowej.

Przyjęta metodologia pomiaru utraty wartości i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one następują, są poddawane

regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wycena odpisów aktualizujących i rezerw utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

(b) Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

W odniesieniu do składnika aktywów finansowych wycenianego według kosztu, jeżeli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości:

- nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić,
- instrumentu pochodnego, który jest z nim powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu finansowego,

kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

(c) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, brany jest pod uwagę znaczny lub długotrwały spadek wartości papieru wartościowego poniżej jego wartości początkowej. Jeżeli istnieją tego rodzaju przesłanki dotyczące aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączna strata – ustalona jako różnica pomiędzy pierwotnym kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszona o utratę wartości danego składnika aktywów uprzednio wykazaną w rachunku zysków i strat - zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i wykazana w rachunku zysków i strat. Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych wykazane w rachunku zysków i strat nie są odwracane w rachunku zysków i strat. Jeżeli wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

(d) Umowy renegotjowane

Renegocjacja warunków spłaty może być przeprowadzana na każdym etapie spłaty kredytu. W ramach zmian warunków spłaty podejmowane są działania mające na celu odzyskanie całości należności Banku, bądź w sytuacjach szczególnych, zminimalizowanie wysokości przewidywanej straty Banku. Przesłanką do podjęcia kroków zmierzających do restrukturyzacji zadłużenia jest ustalenie na podstawie analizy sytuacji finansowej Klienta, ze szczególnym uwzględnieniem programu naprawczego, czy istnieje realna szansa na odzyskanie przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej, a co za tym idzie możliwości spłaty zadłużenia.

3.16. Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

3.17. Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści

związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako kredyty i pożyczki udzielone innym bankom lub klientom, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje metodą efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy. Papiery wartościowe pożyczone kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Banku.

Pożyczonych przez Bank papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym chyba, że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej. Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

3.18. Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to kontrakty, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu nie dokonania przez określonego dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych udziela się bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji.

Po początkowym ujęciu, zobowiązania Banku wynikające z takich gwarancji wycenia się według wyższej z dwóch kwot: wartości początkowego ujęcia pomniejszonej o amortyzację naliczoną w celu ujęcia w rachunku zysków i strat przychodu z tytułu prowizji naliczanych liniowo przez okres trwania gwarancji oraz dokonanego na dzień bilansowy szacunku wydatków, które powstaną w przypadku realizacji gwarancji. Szacunki te określa się na podstawie historii poniesionych strat z gwarancji w przeszłości oraz oceny prawdopodobieństwa realizacji gwarancji. Wzrost odpisu na zobowiązania związany z gwarancjami obciąża rachunek zysków i strat w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.

3.19. Pochodne instrumenty finansowe

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej, począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach lub w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej prezentowane są w bilansie jako aktywa, a o wartości ujemnej jako zobowiązania.

3.20. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

Jeśli jednostka zaklasyfikowała składnik aktywów (lub grupę do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, ale jego wartość bilansowa nie zostanie odzyskana w drodze transakcji sprzedaży tylko poprzez jego dalsze wykorzystanie, jednostka zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży.

Jednostka wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy do zbycia zaklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny,

- która zostałyby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży i
- 2) wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego niesprzedawaniu.

3.21. Wartości niematerialne

(a) Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

(b) Nakłady na wartości niematerialne

Bank aktywuje koszty poniesione na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika, oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

(c) Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

3.22. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji. Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym, lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

3.23. Leasing

W momencie zawarcia umowy ustala się czy umowa zawiera leasing. Dokonuje się tego w oparciu o istotę umowy i wymaga to oceny, czy:

- wywiązanie się z umowy zależy od korzystania z określonego aktywa lub aktywów oraz
- umowa przekazuje prawo do użytkowania składnika aktywów.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Umowa jest klasyfikowana jako leasing operacyjny jeśli nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu.

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej, powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

3.24. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Bank tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowego ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

3.25. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Banku, które może podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Banku nie występują aktywa przejęte za długi.

3.26. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Bank w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

3.27. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia - oraz tam gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych. Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania. Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w całkowitych innych dochodach.

3.28. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- na dzień bilansowy Bank posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych; przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym obowiązkiem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

3.29. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

(a) Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

(b) Akcje własne.

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

(c) Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczony od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

(d) Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

3.30. Płatności na bazie akcji

W Banku realizowany jest program motywacyjny, w ramach którego kluczowym członkom kadry menedżerskiej przyznawane są prawa do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w instrumentach kapitałowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej na dzień przyznania praw. Wartość godziwa ustalana jest przy zastosowaniu symulacji Monte Carlo. Przy wycenie transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych uwzględniane są rynkowe warunki nabycia uprawnień (związane z ceną akcji jednostki dominującej) oraz warunki inne niż warunki nabycia uprawnień.

Koszt transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych jest ujmowany wraz z odpowiadającym mu wzrostem wartości kapitału własnego w okresie, w którym spełnione zostały warunki dotyczące wyników i świadczenia pracy, kończącym się w dniu, w którym określeni pracownicy zdobędą pełne uprawnienia do świadczeń („dzień nabycia praw”). Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę nagród, do których prawa – w opinii Zarządu na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby instrumentów kapitałowych – zostaną ostatecznie nabyte.

Koszt z tytułu opcji menedżerskich, dla których nie zostały spełnione nierynkowe warunki związane z dokonaniem lub warunki związane ze świadczeniem pracy, nie jest rozpoznawany. W przypadku niespełnienia rynkowych warunków nabycia uprawnień koszty z tytułu programu są ujmowane, o ile pozostałe (nierynkowe) warunki związane z dokonaniem oraz warunki związane ze świadczeniem pracy zostały spełnione.

W przypadku modyfikacji warunków przyznawania nagród rozliczanych w instrumentach kapitałowych, w ramach spełnienia wymogu minimum ujmuje się koszty, jak w przypadku gdyby warunki te nie uległy zmianie. Ponadto, ujmowane są koszty z tytułu każdego wzrostu wartości transakcji w wyniku modyfikacji, wycenione na dzień zmiany.

W przypadku anulowania nagrody rozliczanej w instrumentach kapitałowych, jest ona traktowana w taki sposób, jakby prawa do niej zostały nabyte w dniu anulowania, a wszelkie jeszcze nieujęte koszty z tytułu nagrody są niezwłocznie ujmowane. Dotyczy to również nagród, w przypadku których warunki inne niż warunki nabycia uprawnień będące pod kontrolą jednostki dominującej lub pracownika nie są spełnione. Jednakże w przypadku zastąpienia anulowanej nagrody nową nagrodą – określoną jako nagroda zastępcza w dniu jej przyznania, nagroda anulowana i nowa nagroda są traktowane tak, jakby stanowiły modyfikację pierwotnej nagrody, tj. w sposób opisany powyżej.

Koszty z tytułu programu są ujmowane w kapitale w korespondencji z kosztami wynagrodzeń (wyłącznie w części dotyczącej pracowników Banku) oraz jako zwiększenie udziałów w jednostkach zależnych (w części dotyczącej pozostałych osób uprawnionych).

3.31. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku nie wystąpiła konieczność dokonania korekty błędów poprzednich okresów.

5. Ważniejsze oszacowania i oceny

Bank przyjął założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Banku. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Sporządzenie sprawozdania finansowego Banku wymaga od Zarządu osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty, oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również od Zarządu stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości. Zagadnienia, w odniesieniu do których wymagana jest większa doza osądu, zagadnienia bardziej złożone, założenia i szacunki znaczące z punktu widzenia sprawozdania finansowego zostały przedstawione poniżej.

Bank ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Bank ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

(a) Utrata wartości kredytów i pożyczek

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Utrata wartości ma miejsce wtedy, gdy dla ekspozycji kredytowej zidentyfikowano obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych, a zdarzenie/zdarzenia mają negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej i przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji odbywa się metodą indywidualną oraz grupową. Metodą indywidualną objęte są ekspozycje indywidualnie istotne, spełniające zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do segmentacji klientów oraz wysokości zaangażowania. Informacje dotyczące modeli wykorzystywanych w pomiarze utraty wartości opisane są w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2017 roku, w stosunku do stanu z końca 2016 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe o 72,9mln zł.

Ogółem w segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych na koniec 2017 roku w stosunku do 2016 roku nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 118,8 mln zł. W odniesieniu do należności klientów detalicznych w 2017 roku, nastąpił spadek poziomu odpisów aktualizujących o 53,6 mln zł w stosunku do poziomu z 2016 roku.

Poziom odpisów aktualizacyjnych na kapitał należności brutto wyliczony na koniec grudnia 2017 roku wyniósł 627,8mln zł w stosunku do 562,6 mln zł na koniec 2016 roku.

Poziom pokrycia odpisami kredytów wykazujących utratę wartości według stanu na 31 grudnia 2017 roku wynosi 36,2% w tym dla portfela z wyłączeniem farm wiatrowych 40,2%, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik pokrycia w 2017 roku portfela klientów detalicznych wynosił 48,3% oraz 33,0% dla portfela klientów korporacyjnych, w tym dla portfela klientów korporacyjnych bez kredytów farm wiatrowych 37,0%. Na koniec 2016 roku wskaźnik wynosił odpowiednio 30,6% (w tym dla portfela z wyłączeniem farm wiatrowych 38,4%) dla całego portfela kredytowego Banku, 24,0% dla portfela klientów korporacyjnych w tym dla portfela klientów korporacyjnych bez kredytów farm wiatrowych 30,9%, oraz 50,2% dla portfela klientów detalicznych.

Na dzień 31.12.2017 r. wartość brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z portfela farm wiatrowych wyniosła 398,4 mln zł w stosunku do 554,4 mln zł na koniec 2016 roku, a saldo utworzonych na te ekspozycje odpisów aktualizujących wyniosło odpowiednio 98,4 mln zł na koniec 2017 r. i 86,8 mln zł na koniec 2016 roku.

W grudniu 2017 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametrów portfelowych PD i LGD w metodzie grupowej. W przypadku wzrostu PD o 0.1 pkt. proc. i jednoczesnym spadku stop odzysku o 10 pkt. proc., stan odpisów wzrósłby o ok. 34,7 mln zł i w takiej wysokości wpłynąłby na wynik Banku.

(b) Utrata wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży

Bank rozpoznaje utratę wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży, gdy wystąpiło znaczne lub długotrwałe obniżenie ich wartości godziwej poniżej wartości początkowej. Ustalenie, czy obniżenie jest znaczne lub długotrwałe, wymaga zastosowania własnej oceny. Wykazanie utraty wartości może również być wskazane, gdy istnieją dowody na pogorszenie się sytuacji finansowej

emitenta, branży lub sektora gospodarki, technologii lub przepływów z działalności operacyjnej i finansowej.

Utratę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (zgodnie z MSR) ujmuje się w rachunku zysków i strat.

W roku 2017 oraz 2016 Bank nie odnotował utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

(c) Dłużne papiery utrzymywane do terminu zapadalności

Bank stosuje zalecenia MSR 39 dotyczące klasyfikowania aktywów finansowych innych niż instrumenty pochodne o stałych lub możliwych do ustalenia płatnościach i określonym terminie zapadalności jako aktywa utrzymywane do terminu zapadalności. Klasyfikacja ta w znacznym stopniu oparta jest na własnej ocenie. Dokonując tej oceny, Bank ocenia swój zamiar i możliwości utrzymywania tych papierów do terminu zapadalności zgodnie z przepisami wewnętrznymi. Jeżeli Bank nie utrzyma papierów do terminu zapadalności, będzie musiał zmienić klasyfikację całej kategorii na aktywa dostępne do sprzedaży (z wyjątkiem pewnych okoliczności, jak np. sprzedaż o niewielkiej wartości krótko przed datą zapadalności). Dłużne papiery wyceniane są wtedy według wartości godziwej, a nie zamortyzowanego kosztu. W przypadku sprzedaży wartość portfela papierów utrzymywanych do terminu zapadalności na dzień 31 grudnia 2017 roku byłaby wyższa w porównaniu z wartością księgową o 45 321 tys. zł, zaś na dzień 31 grudnia 2016 roku o 21 919 tys. zł.

(d) Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została przez Zarząd Banku uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustaliła ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 6,75% (beta=1) oraz koszt długu Banku na poziomie 4,75% brutto.

Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2017-2026 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Grupy, w szczególności Planów Finansowych oraz Ramowej Strategii Rozwoju a także analiz dotyczących sektora bankowego w Polsce. W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów, po zakończeniu Programu Postępowania Naprawczego. Przeprowadzone testy na utratę wartości polegające na oszacowaniu wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 717 mln zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy również wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 27 mln zł i 1 361 mln zł.

(e) Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 47.

(f) Rezerwa na świadczenia pracownicze

W poprzednich latach pracownikom przysługiwały nagrody jubileuszowe. Zgodnie z obecnie obowiązującym w Banku Regulaminem nagrody jubileuszowe nie były wypłacane od 1 stycznia 2014 roku.

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny.

Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Analiza wrażliwości

Przeprowadzono analizę wrażliwości wartości obecnej przyszłych zobowiązań na zmianę poszczególnych założeń przy pozostałych założeniach niezmiennych. Rozpatrywano następujące wahania zakładanych parametrów:

- 1) Wzrost i spadek stopy procentowej do dyskontowania przyszłych świadczeń o 25 punktów bazowych;
Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko stopy procentowej. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.
- 2) Wzrost zakładanej stopy przyrostu płac od 2017 roku o 100 punktów bazowych;
Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko wzrostu wynagrodzeń. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.

Warianty	Centralny	Spadek stopy dyskontowej	Wzrost stopy dyskontowej	Wzrost stopy przyrostu płac
Stopa przyrostu płac	2,5% (0% w 2018)	2,5% (0% w 2018)	2,5% (0% w 2018)	2,75% (0% w 2018)
Stopa procentowa	3,25%	3,0%	3,50%	3,25%
Odprawy emerytalno- rentowe	2 652	2 689	2 616	2 689
Zmiana procentowa		1,39%	-1,36%	1,39%

Wyżej opisana analiza wrażliwości nie musi być reprezentatywnym przedstawieniem faktycznych zmian wysokości wartości obecnej przyszłych zobowiązań opisanych powyżej. Jest mało prawdopodobne, by zmiany poszczególnych założeń występowały w izolacji od innych, ponieważ pewne założenia mogą być skorelowane.

Ryzyka związane z odprawami emerytalno–rentowymi:

Ryzyko stopy procentowej	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.
Ryzyko wynagrodzeń	Wartość bieżącą zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.
Ryzyko rotacji	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy założeniu pewnego poziomu rotacji pracowników. Jeśli rzeczywista rotacja w przyszłości będzie mniejsza niż zakładana, zobowiązania wzrosną.

(g) Ocena wpływu Banku na spółkę Wodkan S.A.

Bank ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Banku w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Banku nad spółką. Poprawność powyższej oceny potwierdza fakt braku wyegzekwowania przez Bank umorzenia akcji własnych Spółki.

(h) Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

W związku z poniesioną w 2015 r. stratą podatkową w wysokości 32,4 mln zł. oraz zrealizowaniem w roku 2016 dochodu, odliczona została w tym roku połowa straty podatkowej w wysokości 16,2 mln zł.

Drugą połowę straty podatkowej w związku z zrealizowaniem wystarczającego dochodu odliczono w 2017 roku.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1. Ryzyko kredytowe

(a) Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta.

(b) Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa), i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami detalicznymi i zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były wyłącznie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),

- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

Dodatkowo, wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka zapewnia Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

(c) Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. W roku 2017 Bank realizował działania, polegające na przebudowie obecnie funkcjonujących modeli oceny ryzyka klienta korporacyjnego i detalicznego w celu poprawy efektywności i siły dyskryminacyjnej tych modeli. Dodatkowo, w związku z zakładanym rozwojem oferty produktowej dla firm z sektora rolnego, Bank przygotował dedykowaną klientom tego sektora odrębną metodykę oceny ryzyka gospodarstw rolnych.

Modele podlegają cyklicznej walidacji przez komórkę organizacyjną niezwiązaną z komórkami odpowiedzialnymi za budowę modeli, zgodnie z wymogami nadzorczymi w tym zakresie.

Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora Departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika w/w Departamentu wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyka i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej. Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka. W roku 2017 nastąpiło wydzielenie w strukturach odpowiedzialnych za ocenę i zarządzanie ryzykiem kredytowym oddzielnej komórki organizacyjnej zajmującej się monitoringiem portfela kredytowego i wyceną indywidualną ekspozycji,

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania i systemu monitorowania klienta i transakcji. W roku 2017 podjęto szereg działań optymalizujących funkcjonowanie SWO, w tym dokonano nowego podziału zadań w tym procesie przenosząc odpowiedzialność do komórki organizacyjnej zajmującej się monitoringiem portfela kredytowego funkcjonującej w strukturach oceny i zarządzania ryzykiem kredytowym, a także wprowadzono wymóg podejmowania decyzji kierunkowej w sprawie warunków dalszego finansowania klienta, w przypadku którego Bank zidentyfikował sygnały ostrzegawcze wskazujące na zagrożenie dla terminowej spłaty.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W Banku funkcjonował wielostopniowy system podejmowania decyzji kredytowych, którego podstawą jest reguła, że im wyższy poziom ryzyka transakcji wynikający z jej złożoności, kwoty zaangażowania lub sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, tym wyższy jest szczebel decyzyjny uprawniony do podjęcia decyzji. Szczegółami decyzyjnymi o najwyższych poziomach uprawnień są Komitet Kredytowy Centrali i Zarząd Banku. Co do zasady, decyzje kredytowe podejmowane są po wcześniejszej weryfikacji ryzyka dokonanej przez osobę wyspecjalizowaną w jego ocenie i mitygacji, niezależną od obszaru sprzedaży.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że w segmencie detalicznym ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należyta ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym dla potrzeb weryfikacji lub aktualizacji wartości nieruchomości - z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

(d) Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

Aktualnie, Bank jest w trakcie realizacji działania projektowego obejmującego (1) optymalizację procesów kredytowych uwzględniającą wszystkie znaczące elementy od ofertowania poprzez ocenę ryzyka, decyzję w sprawie zawarcia transakcji po monitorowanie i działania zaradcze w przypadku identyfikacji zagrożenia dla terminowej spłaty oraz (2) wdrożenie nowych rozwiązań procesowych do zmodernizowanego narzędzia typu workflow, które docelowo stosowane będzie w Obszarze Rynku Korporacyjnego oraz Obszarze Rynku Detalicznego.

(e) Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji”. Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą w przypadku limitów, poprzez które Bank określa akceptowany poziom apetytu na ryzyko kredytowe.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- limit dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% uznanego kapitału Banku,

- limity dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie uzależnione od ratingu podmiotu dominującego lub podmiotu o największym zaangażowaniu,
- limity branżowe,
- limit na ekspozycje kredytowe wobec spółek zależnych Banku.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

6.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przeprowadzaniu pomiaru utraty wartości oraz ustalaniu wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości tych ekspozycji w okresach miesięcznych.

W tym celu Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniający wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (zawarcie umowy restrukturyzacji),
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- ogłoszenie upadłości, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji wpływające na pogorszenie się sytuacji finansowej i wypłacalności dłużnika,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

Dodatkowo w przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do

wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrów wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu nie wywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku pomniejszonej o korektę odsetek impairmentowych (IKON - korekta pomniejszająca przychody odsetkowe Banku).

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
  - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
  - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości), lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Pomiar grupowej utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 portfeli:

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych) z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci segmentu finansów publicznych.

Odwroćenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana. Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpisy aktualizujące na wypadek zaistniałych, ale jeszcze niezidentyfikowanych strat (tzw. odpis IBNR). Odpis pokrywa straty, które wystąpiły na moment pomiaru utraty wartości, ale nie zostały jeszcze rozpoznane na poziomie indywidualnym. Odpisy IBNR tworzone są przy wykorzystaniu modelowego prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości (PD) w okresie identyfikacji straty (LIP).

Odrębne (podwyższone) stawki IBNR stosuje się dla ekspozycji restrukturyzowanych oraz w przypadku klientów korporacyjnych dla ekspozycji o podwyższonym ryzyku („watch lista”).

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy grupowej, jak i indywidualnej przeprowadzana jest weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy określeniu działań wpływających na poprawę jakości procesu.

6.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Moody's		
A1	34 494	62 380
A2	7 110	24 704
A3	144 698	13 496
Aa2	65 957	14 986
Aa3	689	-
AA3	-	689
Baa1	3 209	170
Baa3	413	-
Ba2	-	76
Fitch		
A-	72 868	1
BBB-	865	304
S&P		
A	10 700	24 716
A-	-	-
bez ratingu * \		
	15 075	-
Razem brutto	356 078	141 522
Odpisy aktualizujące należności od innych banków	-	-
Razem netto	356 078	141 522

* \ Lokatom w innych bankach oraz kredytom i pożyczkom udzielonym innym bankom, które nie posiadają ratingów zewnętrznych przypisane zostały ratingi wewnętrzne Banku. Poniżej przedstawiono zestawienie wg ratingów wewnętrznych i odpowiadające im klasy ratingów zewnętrznych wg Moody's.

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2017	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2016
A	Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,		Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,	
B	A1, A2, A3, Baa1		A1, A2, A3, Baa1	
C	Baa2, Baa3		Baa2, Baa3	
D	Ba1, Ba2	15 075	Ba1, Ba2	
E	Ba3, B1		Ba3, B1	
F	B2		B2	
Razem		15 075		-

6.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	10 229 489	11 841 838
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	10 066 974	11 616 224
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	162 515	225 614
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 231 326	1 134 814
- farmy wiatrowe	1 056 694	938 793
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 560 424	1 624 250
- farmy wiatrowe	398 363	554 440
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	13 021 239	14 600 902
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom, w tym:	-627 789	-562 622
- farmy wiatrowe	-121 607	-107 756
Pozostałe należności	9	4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	12 393 459	14 038 284
- klienci	12 393 458	14 038 283
- banki	1	1

2017-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	6 315 817	3 133 677	779 994	1	10 229 489
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 226 142	4 303	881	-	1 231 326
- oceniane indywidualnie *\\	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	1 056 694	-	-	-	1 056 694
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 233 685	179 398	147 341	-	1 560 424
- oceniane indywidualnie, w tym:	1 216 141	108 197	39 507	-	1 363 845
- farmy wiatrowe	398 363	-	-	-	398 363
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	-48 180	-5 541	-8 542	-	-62 263
- farmy wiatrowe	-23 225	-	-	-	-23 225

Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	-407 611	-76 254	-81 661	-	-565 526
- oceniane indywidualnie, w tym:	-396 447	-47 305	-17 423	-	-461 175
- farmy wiatrowe	-98 382	-	-	-	-98 382
Razem wartość netto	8 319 853	3 235 583	838 013	1	12 393 450
Pozostałe należności netto	-	-	-	-	9
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					12 393 459

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2016-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	7 427 274	3 570 682	843 881	1	11 841 838
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 123 124	1 588	10 102	-	1 134 814
- oceniane indywidualnie *\	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	938 793	-	-	-	938 793
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 212 339	227 006	184 905	-	1 624 250
- oceniane indywidualnie, w tym:	1 196 890	140 831	42 772	-	1 380 493
- farmy wiatrowe	554 440	-	-	-	554 440
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	- 46 665	- 7 826	- 10 836	-	- 65 327
- farmy wiatrowe	-20 891	-	-	-	- 20 891
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	- 290 399	- 93 781	- 113 115	-	- 497 295
- oceniane indywidualnie, w tym:	- 281 372	- 61 475	- 24 170	-	- 367 017
- farmy wiatrowe	- 86 865	-	-	-	- 86 865
Razem wartość netto	9 425 673	3 697 669	914 937	1	14 038 280
Pozostałe należności netto					4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 038 284

W 2017 roku nastąpiło zwiększenie poziomu wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych o 21,3 mln zł (tj. o 1,8%) w stosunku do 2016 roku. Udział wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości tego segmentu wg stanu na koniec 2017 roku wyniósł 14,1% (12,4% na koniec 2016 roku), przy czym wartość brutto kredytów należących do segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych spadła o 987,1 mln zł (tj. o 10,1%) w stosunku do 2016 roku. W 2017 roku poziom wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości w segmencie detalicznym spadł o 85,2 mln zł (tj. o 20,7%) w stosunku do 2016 roku, przy czym w grupie kredytów mieszkaniowych nastąpił spadek kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości o 47,6 mln zł (tj. o 21%). W całej grupie kredytów detalicznych

odnotowano spadek udziału wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości do poziomu 7,7% wobec 8,5% na koniec 2016 roku, przy czym wartość brutto kredytów należących do segmentu detalicznego spadła o 592,6 mln zł (tj. o 12,2%) w stosunku do 2016 roku.

Zaangażowanie Banku w farmy wiatrowe

Łączna kwota zaangażowania Banku w finansowanie farm wiatrowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 2 037,9 mln PLN.

W 2017 r. Bank nie udzielał nowego finansowania w segment farm wiatrowych.

Ryzyka istotne z punktu widzenia Banku w zakresie finansowania OZE

Zidentyfikowane przez Bank ryzyka, opisane szczegółowo poniżej, zostały zaalokowane do stosowanego przez Bank modelu wyceny ekspozycji farm, poprzez poziom prognozowanych cen energii oraz zielonych certyfikatów oraz ostrożne podejście do wysokości podatku od nieruchomości.

Bank podjął działania mające na celu ograniczenie ryzyka, wynikającego ze zmian przepisów prawnych, regulujących funkcjonowanie branży OZE, m.in.:

- prowadzony jest na bieżąco przegląd ekspozycji związanych z finansowaniem elektrowni wiatrowych, ukierunkowany na szacowanie wpływu zmian otoczenia prawnego na zdolność do terminowej obsługi udzielonych kredytów oraz rozpoznania obszarów, w których konieczne jest uszczegółowienie lub dostosowanie warunków finansowania do sytuacji rynkowej,
- pozyskiwane są od kredytobiorców na bieżąco informacje, które podlegają weryfikacji i stress-testom, bazującym na parametrach faktycznie osiągniętych przez poszczególne projekty wiatrowe (ceny energii i praw majątkowych, produktywność, poziom kosztów operacyjnych, itp.),
- Bank podjął również działania mające na celu analizę kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez poszczególne spółki pod kątem ich optymalizacji. Analizą objęto koszty we wszystkich grupach rodzajowych, w tym w szczególności: serwis i utrzymanie, usługi doradcze i zarządzanie, ubezpieczenie, dzierżawa, podatki. Współdziałanie Banku i Klientów w perspektywie średnio- i długoterminowej koncentruje się na ograniczeniu kosztów funkcjonowania farm.

Ryzyko spadku ceny zielonych certyfikatów

Bank analizując zdolność kredytową spółek wiatrowych przed udzieleniem kredytów dokonywał oceny wrażliwości poszczególnych projektów na zmiany parametrów przychodowo-kosztowych, w szczególności spadek cen zielonych certyfikatów przy jednoczesnym przyjęciu konserwatywnego scenariusza w zakresie produktywności projektów (P90). W celu zabezpieczenia sezonowego spadku przychodów, standardem w finansowanych projektach było ustanowienie rezerwy w formie Rachunku Rezerwy Obsługi Długu (RROD), na którym gromadzone są środki w wysokości krotności miesięcznej raty kapitałowo – odsetkowej. Stosowne zapisy umowne obligują klientów do ich uzupełniania w przypadku skorzystania z rezerwy na spłatę zadłużenia.

Stosując zasady ostrożnej wyceny, przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych Bank przyjął cenę zielonych certyfikatów w okresie prognozowanym poniżej obecnej wartości rynkowej. Jednocześnie do wyceny ekspozycji przyjmowana jest prognoza produktywności w oparciu o scenariusz P75 lub P90. Dla farm wiatrowych produkujących energię od co najmniej 5 lat, przyjmowana jest średnia, wynikająca z rzeczywistej produkcji energii w poszczególnych latach. Dodatkowo ryzyko obniżonych cen mitygowane jest bardzo dobrą wietrznością w roku 2017, co dodatkowo pozytywnie wpływa na generowane przez Klientów przepływy pieniężne.

Istotnym elementem jest również fakt, że rynek otworzył się na zawieranie umów PPA gwarantujących ceny co najmniej w perspektywie roku 2018. Ceny gwarantowane w umowach są wyższe niż w ostrożnościowo przyjętych przez Bank ścieżkach cenowych.

Ryzyko wynikające ze zmiany podstawy naliczania podatku od nieruchomości

Ostateczne decyzje w sprawie wysokości stawki opodatkowania podejmowane są przez gminy, na terenie których zlokalizowane są farmy.

Niezależnie od wyników rozstrzygnięć ww. ustaleń, Bank realizuje monitoring wpływu podwyższonego podatku na zdolność kredytową farm, przy założeniu zwiększonego podatku.

Jednocześnie projekt kolejnej nowelizacji Ustawy o OZE, opublikowany przez Ministerstwo Energii 19.02.2018 r., przewiduje m.in. zmianę zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, pobieranym na podstawie ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych i przywrócenie stanu prawnego w zakresie opodatkowania farm obowiązującego w poprzednich latach. Ewentualne przyszłe rozwiązania prawne, mogą wpłynąć na poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów.

Ryzyko sporu prawnego Klientów Banku z Energa – Obrót S.A.

Bank w dniu 18.09.2017 r. powziął, na podstawie przesłanych przez Klientów pism, informację, że:

- 1) Energa – Obrót S.A. doszła do przekonania, iż Umowy są bezwzględnie nieważne, a to ze względu na ukształtowanie ich treści w sposób sprzeczny z ustawą z dnia 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych.
- 2) W celu potwierdzenia powyższego stanowiska, Energa – Obrót S.A. podjęła decyzję o wniesieniu powództwa o ustalenie nieważności Umów do właściwych sądów.
- 3) Biorąc pod uwagę powyższe Energa – Obrót S.A. informuje, że zaprzestaje zawierania transakcji pozasesyjnych na warunkach określonych w umowach.

W dwóch procesach z powództwa Energa Obrót - Bank oraz klient - występowali jako strona pozwana, jednakże po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych i wobec tego utratą interesu prawnego, Energa wycofała pozwy wobec Banku.

W związku z powyższym Bank nie przewiduje aby z tego tytułu mogły ciążyć na Banku dodatkowe koszty wynikające z prowadzonych sporów. Jednak w związku z toczącymi się procesami sądowymi oraz różną polityką procesową poszczególnych klientów, ww. podmioty mogą doświadczyć przejściowych problemów płynnościowych związanych z zaniechaniem sprzedaży certyfikatów w okresie trwania sporu lub też mogą być narażone na zwiększone koszty obsługi prawnej sporów. Jako ograniczenie powyższego ryzyka Bank wskazuje, że wszyscy Klienci, jakkolwiek funkcjonują w formule SPV, należą do silnych kapitałowo grup o międzynarodowym zasięgu. Mitygantem ryzyka może być dostosowanie warunków finansowania do bieżących przepływów i pokrywanie kosztów procesu przez Sponsora. Klienci zamierzają kontynuować działalność i obsługiwać raty kapitałowo-odsetkowe.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację tych kilku Klientów Banku (dotyczy ca. 12% portfela farm wiatrowych), a dodatkowo informuje, że środki zgromadzone na rachunkach Klientów są wystarczające do bieżącej obsługi zobowiązań. W skutek powziętych informacji Bank dla szacowania przyszłych przepływów pieniężnych w IV kwartale 2017 r. zaimplementował do modelu wyceny dla ww. podmiotów rynkowe ceny zielonych certyfikatów i dokonał wyceny przejściowych problemów ze sprzedażą tych certyfikatów. Wszelkie bieżące i znane Bankowi informacje dotyczące kosztów i ewentualnych przesunięć uzyskiwania przychodów przez klientów pozostających w sporach sądowych zostały odzwierciedlone w modelach wyceny farm wiatrowych na 31 grudnia 2017 roku.

Ryzyko wynikające ze zniesienia obowiązku odkupu energii

Znowelizowana Ustawa o OZE likwiduje obowiązek odkupu, co wpływa na większą zależność przychodów od warunków kontraktowych zawieranych umów sprzedaży energii. Bank założył, że wpływ tego zjawiska będzie widoczny w roku 2018, natomiast w kolejnych latach zostanie stopniowo zrównoważony wzrostem cen energii. Jedną z potencjalnych ścieżek mitygowania ryzyka wynikającego ze zniesienia obowiązku odkupu energii może być także rozwój technologii magazynowania, a dla mniejszych projektów - współpraca z nowo tworzonymi strukturami klastrów energetycznych.

Weryfikując bieżące zmiany otoczenia prawnego działalności farm wiatrowych, Bank zidentyfikował dodatkowe ryzyka prawne, wynikające z następujących ustaw i przyjętych rozporządzeń:

- 1) 20 lipca 2017 r. Sejm uchwalił nowelizację ustawy o OZE, wprowadzającą mechanizm powiązania opłaty zastępczej z rynkowymi cenami świadectw pochodzenia energii z OZE. Ustawa weszła w życie 26 września 2017 r.
Opłata ma wynosić 125 proc. średniej ceny certyfikatów z poprzedniego roku, ale nie więcej niż 300,03 zł/MWh.
- 2) Ponadto w dniu 22 sierpnia 2017 r. zostało opublikowane Rozporządzenia Ministerstwa Energii wprowadzającego wielkość obowiązku udziału OZE ze źródeł odnawialnych innych niż biogaz na poziomie 17,5% (w 2017 roku wynosi on 15,4%), natomiast ze źródeł biogazowych na poziomie 0,5% (w 2017 roku wynosi on 0,6%). Rozporządzenie dostosowuje poziom obowiązku OZE do założeń zawartych w uzasadnieniu poselskiego projektu nowelizacji Ustawy o OZE, wprowadzającej mechanizm powiązania opłaty zastępczej z rynkowymi cenami świadectw pochodzenia energii z OZE, i mających na celu niwelowanie nadwyżki zielonych certyfikatów.
Zdaniem Banku jest to pozytywny sygnał wzrostowy, przy zastrzeżeniu, że dla przywrócenia równowagi rynkowej wskazane jest dalsze podwyższanie obowiązku OZE do poziomu wskazanego w Ustawie.
- 3) Ministerstwo Energii opublikowało w dniu 19 lutego 2018 roku kolejny projekt zmian Ustawy o odnawialnych źródłach energii (Projekt 2.8 z dnia 19.02.2018 r.), który przewiduje m.in. zmianę zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, pobieranym na podstawie ustawy z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych i przywrócenie w tym zakresie stanu sprzed zmian dokonanych ustawą o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Portfel kredytowy Banku obejmuje zaangażowanie związane z finansowaniem kilkudziesięciu projektów realizowanych przez firmy funkcjonujące na rynku elektrowni wiatrowych. Kontynuowany jest przegląd zaangażowań związanych z finansowaniem elektrowni wiatrowych, połączony z działaniami Banku, ukierunkowanymi na:

- 1) stymulowanie Klientów w kierunku optymalizacji kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez spółki, w tym w szczególności koszty serwisu i utrzymania oraz zarządzania projektami – większość klientów wynegocjowało już umowy O&M uzyskując znaczne oszczędności kosztowe, pozostali klienci prowadzą rozmowy zarówno z dotychczasowymi podmiotami świadczącymi usługi serwisu, jak i podmiotami konkurencyjnymi w celu pozyskania ofert na serwis elektrowni, odzwierciedlających aktualną sytuację rynkową w branży OZE,
- 2) uzyskiwanie dodatkowego wsparcia dla projektów od Udziałowców/Sponsorów poprzez dokapitalizowanie spółek w formie: dopłat do kapitału, udzielenia pożyczek podporządkowanych spłacie kredytu, konwersji dotychczasowych pożyczek na kapitał, udzielenie dodatkowego poręczenia/gwarancji i/lub wydłużenie obowiązywania dotychczasowych poręczeń/gwarancji udzielonych przez Sponsorów – efektem powyższych działań jest m.in. zapewnienie możliwości uzupełniania środków na rachunkach rezerwy obsługi długu, wsparcie w terminowym regulowaniu zobowiązań handlowych, realizacja kowenantów umownych,
- 3) wprowadzenie dodatkowych postanowień do umów kredytu obligujących klientów do dokonania przedpłaty długu ze zakumulowanych nadwyżek i rezerw oraz dokonywania przedpłat z bieżących nadwyżek środków generowanych przez projekt (cash sweep),
- 4) wprowadzenie obowiązku bieżącej sprzedaży praw majątkowych zakumulowanych jako zapasy, celem poprawy bieżącej płynności,
- 5) wprowadzenie dodatkowych warunków ograniczających możliwość dokonywania dystrybucji środków do Sponsorów,
- 6) uzyskanie dokumentów (certyfikatów wystawionych przez producentów bądź raportów technicznych), potwierdzających minimum 25 letni okres eksploatacji turbin, stwarzających możliwość przyjęcia założenia wydłużonego okresu funkcjonowania farmy w stosowanym modelu wyceny ekspozycji kredytowych.

Na skutek realizacji powyższych działań na przestrzeni roku 2017 przeprowadzona została z pozytywnym wpływem na wynik Banku restrukturyzacja podmiotu powiązana z dopłatami Sponsorów jak również sfinalizowana została, zainicjowana przez Klientów, konsolidacja trzech Spółek.

Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia 2017 odpisy aktualizujące dla tego portfela przedstawia poniższa tabela:

	Ekspozycja brutto	Odpisy aktualizujące	Ekspozycja netto
Bez przesłanki utraty wartości	582 844	8 152	574 692
Stwierdzona przesłanka utraty wartości	1 056 694	15 074	1 041 620
Stwierdzona utrata wartości	398 363	98 381	299 982
Suma	2 037 901	121 607	1 916 294

Na dzień 31 grudnia 2017 r. żaden z podmiotów finansowanych przez Bank nie posiadał opóźnień w obsłudze zobowiązań. Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową ww. podmiotów, zmiany regulacyjne oraz sytuację rynkową branży.

Bank ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie długoterminowej. Wycena ww. projektów przeprowadzana jest w oparciu o przyjęty model, pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych i cyklicznie aktualizowanych) parametrach wyceny, do których należą:

- wysokość naliczanego podatku od nieruchomości określona prawdopodobieństwem utrzymania w perspektywie długoterminowej dotychczasowych zasad naliczania podstawy opodatkowania dla elektrowni wiatrowych na poziomie 20% - dla projektów nie posiadających interpretacji podatkowych, dla pozostałych projektów zakładany jest koszt podatku wynikający z uzyskanej decyzji administracyjnej gminy,
- produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną Banku oraz na podstawie raportów firm zewnętrznych, z którymi Bank współpracuje od 2016 r. (niezależnych ekspertów), przyjęty scenariusz cenowy zakłada:
  - a) spadek cen energii w roku 2018 w stosunku do roku 2017 (z tytułu kosztu profilu), co jest prognostycznym odbiciem zmian regulacyjnych, tj. zlikwidowania od 1 stycznia 2018 r. obowiązku odkupienia energii z OZE przez sprzedawcę zobowiązanego po średniej cenie ogłaszanej przez Prezesa URE za poprzedni kwartał,
  - b) brak wzrostów ceny energii w latach 2018-2020,
  - c) wzrost cen w perspektywie 2021-2024 o ok. 5-8% średniorocznie, spowodowany kosztami paliw, kosztami uprawnień do emisji CO2 oraz wzrastającym popytem na energię,
  - d) wyhamowania cen od roku 2024 - stały poziom cen roku 2024 przyjęty został w dalszej perspektywie modelu, co jest założeniem ostrożnościowym w stosunku do pozyskanych raportów firm zewnętrznych,
  - e) stały poziom cen zielonych certyfikatów poniżej aktualnej wartości rynkowej,
- średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególniej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji.

Udział portfela farm wiatrowych w portfelu kredytów korporacyjnych w wartości brutto w Banku na 31 grudnia 2017 roku wyniósł 28,1% co stanowi 15,7% portfela kredytów ogółem i w stosunku do 31 grudnia 2016 roku uległ zwiększeniu o 0,3%. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2017 roku 2 037,9 mln zł.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2017 roku, w stosunku do stanu z końca 2016 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe. W segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych wzrost poziomu odpisów aktualizujących wyniósł 118,8 mln zł, w tym dla portfela ekspozycji wobec farm wiatrowych 13,9 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2017 roku dla portfela klientów korporacyjnych wynosi 33,0%, w tym dla portfela farm wiatrowych 24,7%. Na koniec 2016 roku wskaźnik ten wynosił 24% dla portfela klientów korporacyjnych, a dla portfela farm wiatrowych 15,7%.

Wartość ekspozycji wobec farm wiatrowych z rozpoznaną przesłanką utraty wartości wynosi 1 455,1mln zł i obejmuje 32 podmioty, co w stosunku do całości portfela ekspozycji z rozpoznaną przesłanką utratą wartości wynosi 52,1% w ujęciu wartościowym.

Dla portfela ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości Bank dokonał analizy wrażliwości na kluczowe parametry opisane powyżej, tj.:

- 1) wzrost podstawy opodatkowania nieruchomości – przyjęto w 100% wysoki podatek,
- 2) zmiany średniego ważonego kosztu kapitału (WACC) o +/-1 p.p.,
- 3) zmiany cen zielonych certyfikatów o +/-1 %. w okresie prognozy.

w mln zł

Zmiany parametrów	(-) rozwiązanie odpisu	(+) dotworzenie odpisu
Przyjęcie nowych zasad opodatkowania - przyjęcie do kalkulacji odpisów wyłącznie podatku od nieruchomości na nowych zasadach		28,08
Wzrost średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		3,24
Spadek średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.		-3,53
Spadek cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		0,66
Wzrost cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy		-0,84

(a) Kredyty i pożyczki (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla kredytów i pożyczek dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty. Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco :

Rating 1 Najwyższa jakość kredytowa

Rating 2 Bardzo wysoka jakość kredytowa

Rating 3 Wysoka jakość kredytowa

Ratingi 4-5 Bardzo dobra jakość kredytowa

Ratingi 6-7 Dobra jakość kredytowa

Ratingi 8-9 Zadawalająca jakość kredytowa

Ratingi 10-11 Przeciętna i słaba jakość kredytowa
 Ratingi 12-13 Bardzo słaba jakość kredytowa
 Ratingi 14-16 Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Dane do sprawozdań prezentowane są w podziale na następujące segmenty:

- klientów korporacyjnych,
- klientów detalicznych,
- finansów publicznych,
- banków.

Wyszczególnienie	Rating*\	31-12-2017	31-12-2016
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	40 859	17 844
	(4-5)	311 300	521 524
	(6-7)	340 976	897 371
	(8-9)	1 306 577	2 154 953
	(10-11)	1 775 810	1 503 933
	(12-13)	988 034	458 919
	(14-16)	10 619	-
	bez ratingu	6 227	7 644
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		4 780 402	5 562 188
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	3 657 023	4 134 489
	klienci z ratingiem	22 154	30 403
	bez ratingu	57 529	19 018
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem**\	19 011	22 678
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		3 755 717	4 206 588
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	93	-
	(4-5)	120 865	175 856
	(6-7)	892 177	987 940
	(8-9)	468 921	642 115
	(10-11)	33 335	37 510
	(12-13)	14 327	4 018
	(14-16)	4	-
	bez ratingu	71	8
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 529 793	1 847 447
Kredyty dla pozostałych klientów, w tym:		1 062	1
- banki		1	1
Razem		10 066 974	11 616 224

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą a „16” najgorszą klasyfikację.

**\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry

Grupa scoringowa 2 Dobry

Grupa scoringowa 3 Przeciętny

Grupa scoringowa 4 Mierny

Grupa scoringowa 5 Dostateczny

Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2017	31-12-2016
	(1)	7 408	6 991
	(2)	2 115	4 498
	(3)	6 701	8 148
	(4)	2 168	2 372
	(5)	519	668
	(6)	100	1
Razem		19 011	22 678

(b) Kredyty i pożyczki (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, których bieżąca wartość godziwa przekracza wartość ekspozycji mimo spełnienia przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący nie jest rozpoznawany.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

31-12-2017 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	1 316	118 357	472	120 145
Od 31 do 60 dni	407	27 808	1 755	29 970
Od 61 do 90 dni	611	11 789	-	12 400
pow. 90 dni	-	-	-	-
Razem	2 334	157 954	2 227	162 515

31-12-2016 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	11 191	163 460	5 314	179 965
Od 31 do 60 dni	444	31 228	377	32 049
Od 61 do 90 dni	313	13 287	-	13 600
pow. 90 dni	-	-	-	-
Razem	11 948	207 975	5 691	225 614

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

(c) Kredyty i pożyczki (wartości brutto) w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono należności brutto, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
kredyty dla klientów korporacyjnych	1 233 290	1 212 339
kredyty dla klientów detalicznych	326 739	411 911
kredyty dla finansów publicznych	395	-
Banki	-	-
Razem	1 560 424	1 624 250

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

(d) Podział portfela kredytów i pożyczek Banku wg ratingów/scoringu, i w podziale na klasy klientów

Wyszczególnienie	Rating*\	31-12-2017	31-12-2016
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	40 859	17 844
	(4-5)	312 884	523 563
	(6-7)	369 445	970 458
	(8-9)	1 360 475	3 105 355
	(10-11)	2 300 143	2 053 876
	(12-13)	1 944 703	927 662
	(14-16)	904 414	299 330
	bez ratingu	7 091	8 925
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		7 240 014	7 907 013
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 107 447	4 715 143
	klienci z ratingiem	24 523	35 034
	bez ratingu	80 838	48 464
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem**\	32 786	39 523
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 245 594	4 838 164
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	93	-
	(4-5)	120 869	175 855
	(6-7)	892 177	992 222
	(8-9)	470 676	643 148
	(10-11)	33 726	37 887
	(12-13)	14 799	4 018
	(14-16)	4	-
	bez ratingu	71	8
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 532 415	1 853 138

Kredyty dla pozostałych klientów	3 216	2 587
w tym Banki	1	1
Razem	13 021 239	14 600 902
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-627 789	-562 622
Pozostałe należności	9	4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	12 393 459	14 038 284
- klienci	12 393 458	14 038 283
- banki	1	1

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie „1” oznacza najlepszą a „16” najgorszą klasyfikację.

**\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

- Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry
- Grupa scoringowa 2 Dobry
- Grupa scoringowa 3 Przeciętny
- Grupa scoringowa 4 Mierny
- Grupa scoringowa 5 Dostateczny
- Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

**\Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2017	31-12-2016
	(1)	7 421	8 854
	(2)	3 875	6 243
	(3)	7 899	10 970
	(4)	3 474	3 823
	(5)	546	786
	(6)	9 571	8 847
Razem		32 786	39 523

(e) Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,

- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalone indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

(f) Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 2.23 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

6.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują papiery wartościowe w podziale na ratingi przyznane ich emitentom:

31-12-2017	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	3 508 684	-	-	-	-	3 508 684
BBB+	-	-	-	20 475	-	20 475
BB	-	-	-	-	-	-
brak	-	1 599 551	-	292 865	59 784	1 952 200
Razem	3 508 684	1 599 551	-	313 340	59 784	5 481 359

31-12-2016	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	2 793 745	-	-	-	-	2 793 745
A-	-	-	-	30 679	-	30 679
BB	-	-	49 370	-	-	49 370
brak	-	2 079 509	29 150	357 498	59 809	2 525 966
Razem	2 793 745	2 079 509	78 520	388 177	59 809	5 399 760

W tabelach prezentowana jest ujednoczona skala ratingowa zgodnie z poniższą tabelą. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednoczony
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 4-5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 -11 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego.

Rating wewnętrzny	Finanse publiczne	
	31-12-2017	31-12-2016
5	9 526	31 629
6	17 819	20 583
7	92 723	80 578
8	183 801	233 587
9	9 471	11 022
10	-	10 778
Razem	313 340	388 177

6.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty rynku branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec grudnia 2017 roku można stwierdzić znaczący udział branży „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 16,2%, „Administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” – 11,0% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 9,4%. Duży udział występuje w przypadku: „Robot budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków” – 4,9%, „Handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi” – 4,4%, „Zakwaterowania” - 2,2%, „Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych” - 2,0%, „Działalności firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem” - 1,3%, „Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń” - 1,2%, „Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” - 1,1%, „Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych” - 1,0%. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 1,0%.

Portfel kredytowy Banku, w podziale geograficznym, na koniec grudnia 2017 roku tworzy 13 centrów korporacyjnych oraz 65 oddziałów.

Struktura geograficzna portfela jest zróżnicowana: udział największego oddziału w sumie kredytów (ilościowo) nie przekracza 7%.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

31 grudnia 2017

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 115 107	16,2%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 430 973	11,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 227 234	9,4%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	633 452	4,9%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	579 061	4,4%
Zakwaterowanie	288 175	2,2%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	261 241	2,0%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	171 303	1,3%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	153 000	1,2%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	142 545	1,1%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	126 200	1,0%
Produkcja artykułów spożywczych	117 957	0,9%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	103 806	0,8%
Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	90 106	0,7%
Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	87 497	0,7%
Pozostałe branże, w tym:	5 493 582	42,2%
- osoby prywatne	4 114 863	31,6%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	13 021 239	100,0%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-627 789	
Pozostałe należności	9	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	12 393 459	
- klienci	12 393 458	
- banki	1	

31 grudnia 2016

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 229 738	15,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 677 389	11,5%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 524 782	10,4%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	746 591	5,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	560 503	3,8%
Produkcja artykułów spożywczych	357 947	2,5%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	273 448	1,9%
Zakwaterowanie	229 181	1,6%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	154 842	1,1%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	154 505	1,1%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	138 412	0,9%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	121 695	0,8%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	111 376	0,8%
Opieka zdrowotna	106 654	0,7%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	101 419	0,7%
Pozostałe branże, w tym:	6 112 420	41,8%
- osoby prywatne	4 715 144	32,3%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	100%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-562 622	
Pozostałe należności	4	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 038 284	
- klienci	14 038 283	
- banki	1	

Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

Aktualnie na rynku nie wypracowano jednolitego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych do CHF i innych walut obcych. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt regulacji w tym zakresie, zatem istnieje brak możliwości określenia ostatecznego negatywnego wpływu na wyniki finansowe sektora bankowego i Banku.

6.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2017 roku wystąpiło w pięciu przypadkach i wynosiło łącznie 1 385 803 tys. zł, co stanowiło 64,7% funduszy własnych Banku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie wystąpiło w siedmiu przypadkach i wynosiło łącznie 1 995 801 tys. zł, co stanowiło 97,5% funduszy własnych Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2017
1	345 598
2	305 719
3	270 642
4	242 498
5	221 346
Razem	1 385 803

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2016
1	367 282
2	324 824
3	292 472
4	271 349
5	257 308
6	244 928
7	237 638
Razem	1 995 801

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu fx spot, fx forward, fx swap.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 16,1% funduszy własnych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 17,9% funduszy własnych.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem wg stanu na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku:

31 grudnia 2017

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	338 918	338 826	92	2,3%
2	301 426	301 426	-	2,0%
3	226 776	226 776	-	1,5%
4	221 226	221 226	-	1,5%
5	214 356	134 411	79 945	1,4%
6	138 290	138 290	-	0,9%
7	111 106	111 106	-	0,7%
8	110 442	61 015	49 427	0,7%
9	110 073	110 050	23	0,7%
10	101 622	98 702	2 920	0,7%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane straty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

31 grudnia 2016

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	358 752	358 660	92	2,2%
2	240 648	240 648	-	1,4%
3	237 613	237 613	-	1,4%
4	227 020	203 917	23 103	1,4%
5	208 359	142 597	65 762	1,2%
6	182 754	164 112	18 642	1,1%
7	169 373	169 373	-	1,0%
8	162 866	162 840	26	1,0%
9	145 492	145 492	-	0,9%
10	129 786	129 786	-	0,8%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane straty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

6.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych.

Wyszczególnienie	Wartości bilansowe brutto	31-12-2017		Wartości bilansowe brutto	31-12-2016	
		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków*\	356 078	-	356 078	141 522	-	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	48 976	-	48 976
Dłużne papiery w tym: wartościowe	-	-	-	48 976	-	48 976
– Skarbu Państwa	-	-	-	48 976	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	156 927	-	156 927	117 177	-	117 177
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym: *\	13 021 247	-627 789	12 393 458	14 600 905	-562 622	14 038 283
– Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 245 594	-171 997	4 073 597	4 838 164	-225 558	4 612 606
– Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 241 075	-453 362	6 787 713	7 907 013	-334 343	7 572 670
– Kredyty udzielone finansom publicznym	1 532 415	-276	1 532 139	1 853 138	-135	1 853 003
– Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 154	-2 154	-	-	-	-
– Pozostałe należności	9	-	9	2 586	-2 586	-
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 540 264	-908	5 539 356	5 409 700	-908	5 408 792
Dostępne do sprzedaży	4 134 000	-908	4 133 092	4 223 610	-908	4 222 702
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	4 075 095	-	4 075 095	4 164 694	-	4 164 694
– Skarbu Państwa	2 102 420	-	2 102 420	1 558 679	-	1 558 679
– NBP	1 599 551	-	1 599 551	2 079 509	-	2 079 509
– Banków	-	-	-	78 520	-	78 520
– Finansów publicznych	313 340	-	313 340	388 177	-	388 177
– Pomocniczych instytucji finansowych	59 784	-	59 784	59 809	-	59 809
Kapitałowe, w tym:	58 905	-908	57 997	58 916	-908	58 008
– Notowane	23 738	-908	22 830	23 738	-908	22 830
– Nienotowane	35 167	-	35 167	35 178	-	35 178
Utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	-	1 406 264	1 186 090	-	1 186 090
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 406 264	-	1 406 264	1 186 090	-	1 186 090
– Skarbu Państwa	1 406 264	-	1 406 264	1 186 090	-	1 186 090
Inne aktywa finansowe**\	26 012	-6 794	19 218	21 265	-6 713	14 552

*\ Kredyty są wykazywane w wartości netto

**\ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Natomiast obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych jest następujące:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2017	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2016
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 716 330	1 889 510
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 679 415	1 837 266
- odwołalne	1 417 508	1 566 602
- nieodwołalne	261 907	270 664
- otwarte akredytywy importowe	24 879	19 423
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	12 036	32 821
- nieodwołalne	12 036	32 821
Gwarancje i poręczenia	256 878	220 481
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej*\	6 840 217	9 826 785

*\ Na pozycje składają się:

W 2017 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 1 533 326 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 4 770 891 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 536 000 tys. zł

*\ Na pozycje składają się:

W 2016 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 3 107 431 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 6 183 354 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 536 000 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczania oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta (ratingu klienta).

Monitoring klienta korporacyjnego obejmuje weryfikację:

- ratingu klienta,
- ratingu grupy kapitałowej,
- oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych pionu detalicznego (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa obejmuje:

- monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- weryfikację klienta w bazach zewnętrznych,
- monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

6.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności, jeżeli wynika ona z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) akceptację niewykonywania postanowień umowy przy jednoczesnym braku realizacji przez kredytobiorcę prognoz finansowych,
- 6) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia,
- 7) kapitalizację odsetek,
- 8) zmianę dłużnika, przejęcie długu lub przystąpienie do długu przez osoby trzecie.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane bez utraty wartości wyceniane są jako odrębny portfel homogeniczny o podwyższonych stawkach IBNR.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmowany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku, Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

2017-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	494 215	-203 641	290 574	96 131	-2 108	94 023
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	167 687	-70 365	97 322	59 207	-1 916	57 291
w tym wyceniane indywidualnie	104 612	-41 369	63 243	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	324 374	-131 122	193 252	36 924	-192	36 732
w tym wyceniane indywidualnie	322 456	-130 121	192 335	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Pozostałe należności	2 154	-2 154	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie	2 154	-2 154	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2016-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	521 744	-195 980	325 764	122 688	-2 579	120 109
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	218 355	-88 127	130 228	79 209	-2 450	76 759
w tym wyceniane indywidualnie	124 311	-48 384	75 927	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	300 803	-105 267	195 536	25 035	-127	24 908
w tym wyceniane indywidualnie	299 069	-104 481	194 588	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	18 444	-2	18 442
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Pozostałe należności	2 586	-2 586	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie	2 586	-2 586	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

6.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje.

Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje: (i) ryzyko płynności; (ii) ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej); (iii) ryzyko walutowe (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Banku na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określone są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodne z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego (departament II linii obrony) oraz raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Komitetowi ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej), Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

6.2.1. Ryzyko płynności

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest utrzymanie zdolności Banku do finansowania aktywów i terminowego regulowania zobowiązań, a także utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem Ramowej Strategii działania Banku. Tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych. Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka (II linia obrony) znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku pozostaje systematycznie budowana i zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo, wraz z długoterminowymi dwustronnymi umowami zamiany płatności odsetkowych zabezpieczonymi dłużnymi papierami wartościowymi oraz transakcjami FX Swap, stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (według stanu na 31 grudnia 2017 roku stanowiących 49% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (według stanu na 31 grudnia 2017 roku - 51%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej) i na rachunkachostro w innych bankach. Aktywa płynne stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP a także może wystąpić do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

W Banku wyznaczany jest kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności, które uznawane jest za ryzyko stale istotne, zgodnie z obowiązującym procesem szacowania kapitału wewnętrznego. Kapitał ten szacowany jest w oparciu o koszt związany z przywróceniem nadzorczych i wewnętrznych miar oraz limitów płynności w warunkach zbudowanych scenariuszy testów warunków skrajnych.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 oraz Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych i Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto (tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Bank wyznacza i sprawozdaje do Komisji Nadzoru Finansowego wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR) oraz wprowadził dla tego wskaźnika w II półroczu 2017 r. wewnętrzną wartość ostrzegawczą na poziomie docelowego limitu nadzorczego tj. 100%. Ponadto, Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do

dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności do Narodowego Banku Polskiego, w ramach sprawozdawczości obowiązkowej, opracowuje i przesyła raporty ALMM. W 2017 roku Bank dokonał nowelizacji procedur i polityk w celu implementacji postanowień Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach

W 2017 roku (analogicznie jak w 2016 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2017 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2017	Wartość na 31.12.2016
LCR	134%	120%
M1	1 449 mln zł	1 201 mln zł
M2	1,50	1,37
M3	72,05	56,89
M4	1,31	1,28

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie powodujące zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex (CSA), Credit Support Annex for Variation Margin (CSA VM)) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje

dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank, w ramach dokonywanych analiz, przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz tzw. testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań, możliwych do podjęcia w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Założenia przyjmowane w testach warunków skrajnych są systematycznie weryfikowane, zgodnie z wnioskami wynikającymi z Analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także są podstawą do budowania struktury aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2017 roku, analogicznie jak w 2016 roku pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy warunków skrajnych, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowane systemy informatyczne (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności, raportowania nadzorczych miar płynności i limitów wewnętrznych oraz przygotowywania sprawozdawczości obowiązkowej).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

W 2017 roku, podobnie jak w 2016 roku, sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie.

W poniższych tabelach zaprezentowano kontraktową lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,34	0,30	0,28	0,36	0,70	1,00	
Aktywa razem	3 030 958	237 599	560 267	1 752 964	6 403 909	7 419 726	19 405 423
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	340 221	150 238	509 940	1 395 414	4 277 743	5 719 902	12 393 458
Zobowiązania razem	8 824 083	2 213 645	2 673 831	1 664 098	1 800 317	2 229 449	19 405 423
- w tym zobowiązania wobec klientów	8 506 979	2 107 079	2 173 599	1 457 657	1 131 432	84 348	15 461 094
Luka	-5 793 125	-1 976 046	-2 113 564	88 866	4 603 592	5 190 277	-
Luka skumulowana	-5 793 125	-7 769 171	-9 882 735	-9 793 869	-5 190 277	-	-

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,41	0,31	0,31	0,37	0,68	1,00	
Aktywa razem	3 175 610	377 366	814 047	1 338 271	6 751 006	8 146 266	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	14 038 283
Zobowiązania razem	7 749 518	3 658 571	2 896 088	965 951	3 013 322	2 319 116	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 655 607	3 595 988	2 862 106	955 980	1 844 889	182 642	17 097 212
Luka	-4 573 908	-3 281 205	-2 082 041	372 320	3 737 684	5 827 150	-
Luka skumulowana	-4 573 908	-7 855 113	-9 937 154	-9 564 834	-5 827 150	-	-

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2017	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,76	1,46	0,95	0,79	0,80	1,00	
Aktywa razem	3 567 829	220 472	571 162	1 392 404	6 458 186	7 195 370	19 405 423
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	58 791	133 752	542 123	1 381 586	5 154 530	5 122 676	12 393 458
Zobowiązania razem	1 294 727	1 297 737	2 006 382	2 647 227	7 993 582	4 165 771	19 405 423
- w tym zobowiązania wobec klientów	977 620	1 191 171	1 506 150	2 440 786	7 324 697	2 020 670	15 461 094
Luka	2 273 105	-1 077 265	-1 435 220	-1 254 823	-1 535 396	3 029 599	-
Luka skumulowana	2 273 105	1 195 840	-239 380	-1 494 203	-3 029 599	-	-

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,93	1,45	1,08	0,83	0,79	1,00	
Aktywa razem	3 386 235	426 972	765 936	1 163 553	6 988 097	7 871 773	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	121 624	356 445	763 290	1 152 876	5 797 245	5 846 803	14 038 283
Zobowiązania razem	1 156 800	1 474 221	1 626 460	2 643 347	9 272 724	4 429 014	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 062 889	1 411 638	1 592 478	2 633 376	8 104 291	2 292 540	17 097 212
Luka	2 229 435	-1 047 249	-860 524	-1 479 794	-2 284 627	3 442 759	-
Luka skumulowana	2 229 435	1 182 186	321 662	-1 158 132	-3 442 759	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	418 401	303 900	454 513	307 100	381 041	1 864 955
FX forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	11 954	12 914	22 048	52 146	232 568	331 630
Wypływy, w tym:	393 381	285 563	430 379	299 780	350 539	1 759 642
FX forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	11 792	11 775	21 703	49 449	225 687	320 406

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	986 647	809 464	443 924	872 037	462 140	3 574 212
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	19 748	18 189	26 655	61 279	341 453	467 324
Wypływy, w tym:	991 949	817 679	443 204	861 663	450 193	3 564 688
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	17 498	19 826	25 064	58 112	329 841	450 341

Ryzyko płynności zobowiązań warunkowych

Zestawienie wymagalności zobowiązań warunkowych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	1 986 248	-	-	-	-	-	1 986 248
Finansowe, w tym:	1 716 330	-	-	-	-	-	1 716 330
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 679 415	-	-	-	-	-	1 679 415
- odwołalne	1 417 508	-	-	-	-	-	1 417 508
- nieodwołalne	261 907	-	-	-	-	-	261 907
- otwarte akredytywy importowe	24 879	-	-	-	-	-	24 879
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	12 036	-	-	-	-	-	12 036

- nieodwołalne	12 036	-	-	-	-	-	12 036
Gwarancje	256 883	-	-	-	-	-	256 883
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	2 123 026	-	-	-	-	-	2 123 026
Finansowe, w tym:	1 889 510	-	-	-	-	-	1 889 510
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	-	-	-	-	-	1 837 266
- odwołalne	1 566 602	-	-	-	-	-	1 566 602
- nieodwołalne	270 664	-	-	-	-	-	270 664
- otwarte akredytywy importowe	19 423	-	-	-	-	-	19 423
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	-	-	-	-	-	32 821
- nieodwołalne	32 821	-	-	-	-	-	32 821
Gwarancje	220 481	-	-	-	-	-	220 481
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

Ryzyko płynności zobowiązań pozabilansowych

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	44	85	128	213	230	-	700
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	20	149	1 176	6 867	26 230	-	34 442
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	155	1 078	1 236	1 144	1 781	-	5 394

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	69	108	160	324	606	-	1 267
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	13	240	2 890	885	26 646	3 909	34 583
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	402	1 029	-	-	-	1 431

6.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych. Ryzyko stopy procentowej jest generowane zarówno w księdze bankowej, jak i handlowej.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczyniać się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału związane ze zmianami stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza: (i) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO		
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.	
31.12.2017		412	-42 416	-51 577	37 916
31.12.2016		-42 584	-23 709	-54 563	36 939
Zmiana					

W 2017 roku, analogicznie jak w 2016 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego

Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2017 roku, analogicznie jak w 2016 roku, ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2017 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,4 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2016 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

W okresie od 31 grudnia 2016 roku do 31 grudnia 2017 roku nie doszło do istotnych zmian w technikach pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p. b.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę	
31.12.2017	460	1 103	46	273		-8 630
31.12.2016	484	1 388	61	381		-8 522

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników rynkowych (czynników ryzyka).

W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:

- a) scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych od ± 100 p.b. do ± 500 p.b.,
  - b) scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych,
  - c) kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ oraz $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ i $\pm 20\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b. (dla WO), ± 200 p.b. (dla WEK) i ± 500 p.b.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej. W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 3) historyczne:
  - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
  - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
  - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 4) parametryczne:
  - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
  - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
  - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność zarówno w portfelu bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

Zestawienie umownych dat zmiany oprocentowania (tzn. terminów płatności lub przeszacowywania w zależności, który termin jest wcześniejszy) dla pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku prezentują poniższe tabele:

Luka przeszacowania

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	604 146	-	-	-	-	-	28 616	632 762
Należności od innych banków	292 200	-	15 000	-	-	-	48 878	356 078
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	-	-	-	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	156 927	-	156 927
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	4 722	-	4 722
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	3 938 979	4 909 435	3 058 069	107 127	227 429	-	152 419	12 393 458
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 265 617	75 612	393 565	269 576	1 445 293	-	89 693	5 539 356
- dostępne do sprzedaży	2 610 099	75 612	393 565	269 576	707 076	-	77 164	4 133 092
- utrzymywane do terminu zapadalności	655 518	-	-	-	738 217	-	12 529	1 406 264
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	322 120	322 120
Aktywa razem	8 100 942	4 985 047	3 466 634	376 703	1 672 722	161 649	641 726	19 405 423

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
------------	-----	---------	---------	----------	----------	----------------------------------	---------------------	-------

Zobowiązania

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	268 399	91 787	21 866	-	-	-	97 482	479 534
Zobowiązania wobec klientów	8 796 283	2 746 910	2 071 173	1 304 117	377 605	-	165 006	15 461 094

Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	62 473	-	62 473
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	20 571	-	20 571
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	146 000	680 000	-	-	-	3 971	829 971
Zobowiązania podporządkowane	184 214	83 000	285 786	32 500	-	-	10 192	595 692
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	-	-	-	156 967	156 967
Zobowiązania razem	9 248 896	3 067 697	3 058 825	1 336 617	377 605	83 044	433 618	17 606 302
Kapitał własny	-	-	-	-	-	-	1 799 121	1 799 121
Luka	-1 147 954	1 917 350	407 809	-959 914	1 295 117	78 605	-1 591 013	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Luka przeszacowania

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych**\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	482 944	-	-	-	-	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	22 512	-	15 000	-	-	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	35 000	-	-	-	15 580	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 311 280	6 511 064	2 651 779	190 508	197 956	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 575 975	98 301	283 640	105 650	1 303 500	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 900 975	98 301	283 640	105 650	756 000	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	675 000	-	-	-	547 500	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	8 427 711	6 609 365	2 950 419	296 158	1 517 036	122 017	679 860	20 602 566

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	3 427	48 356	52 873	-	-	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	8 027 559	4 435 464	2 750 385	810 688	907 545	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	146 000	680 000	-	-	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	8 180 986	4 812 820	3 735 758	810 688	907 545	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	-	-	-	1 741 468	1 741 468
Luka	246 725	1 796 545	-785 339	-514 530	609 491	-24 642	-1 328 250	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2017	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	43 025	94 684	114 402	35 008	-	287 119
FX Spot	173 950	-	-	-	-	173 950
FX Swap	189 472	196 302	318 063	219 946	148 473	1 072 256
IRS	1 588 695	1 061 288	544 182	204 604	1 908 122	5 306 891
Razem	1 995 142	1 352 274	976 647	459 558	2 056 595	6 840 216
Pasywa						
FX forward	42 227	95 371	120 336	35 951	-	293 885
FX Spot	173 938	-	-	-	-	173 938
FX Swap	165 424	178 417	288 340	214 380	124 852	971 413
IRS	1 020 116	989 340	448 682	257 171	2 591 581	5 306 890
Razem	1 401 705	1 263 128	857 358	507 502	2 716 433	6 746 126
Saldo	593 437	89 146	119 289	-47 944	-659 838	-

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	1 936 546	1 164 980	758 930	303 666	2 555 232	6 719 354
Razem	2 903 445	1 956 255	1 176 199	1 114 424	2 675 919	9 826 242
Pasywa						
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	1 535 266	1 240 831	569 292	283 536	3 090 429	6 719 354
Razem	2 509 717	2 038 684	987 432	1 087 087	3 210 781	9 833 701
Saldo	393 728	-82 429	188 767	27 337	-534 862	-

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2017 roku.

31-12-2017	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	40 000	564 146	-	28 616	632 762
Należności od innych banków	192 266	114 934	-	48 878	356 078
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	156 927	-	156 927
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	4 722	-	4 722
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	113 683	12 127 356	-	152 419	12 393 458
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 313 617	2 136 046	-	89 693	5 539 356
- dostępne do sprzedaży	2 575 400	1 480 528	-	77 164	4 133 092
- utrzymywane do terminu zapadalności	738 217	655 518	-	12 529	1 406 264
Inne aktywa ***\	-	-	-	322 120	322 120
Aktywa razem	6 973 183	17 078 528	161 649	731 419	19 405 423
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	66 145	315 907	-	97 482	479 534
Zobowiązania wobec klientów	7 251 759	8 044 329	-	165 006	15 461 094
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	62 473	-	62 473
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	20 571	-	20 571
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	826 000	-	3 971	829 971
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	10 192	595 692
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	156 967	156 967
Zobowiązania razem	7 317 904	9 771 736	83 044	433 618	17 606 302
Kapitał własny	-	-	-	1 799 121	1 799 121

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

31-12-2016	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	37 000	445 944	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	-	37 512	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15 580	35 000	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	357 921	13 504 666	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 453 500	1 913 566	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 906 000	1 238 566	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	547 500	675 000	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	3 864 001	15 936 688	122 017	679 860	20 602 566
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	47 018	57 638	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	10 069 236	6 862 405	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	826 000	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	10 116 254	8 331 543	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	1 741 468	1 741 468

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Bank w 2017 r. prowadził politykę rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z warunkami określonymi w MSR 39. Bank będzie kontynuował stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń określonych przez MSR 39, pomimo wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 („MSSF 9”). Bank może podjąć decyzję o przejściu na stosowanie wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w terminie późniejszym, np. od 1 stycznia 2019 r.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia, Bank formalnie wyznacza i dokumentuje powiązania zabezpieczające wraz z oceną jakościową powiązania ekonomicznego oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu. Do czerwca 2016 roku Bank stosował również rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów hipotecznych denominowanych w EUR. W maju oraz czerwcu 2016 roku zapadły cztery IRS zabezpieczające przepływy pieniężne o łącznym nominale 100 mln EUR w ramach rachunkowości zabezpieczeń.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

W 2017 roku Bank nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywana w portfelu dostępnym do sprzedaży. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31.12.2017 r. Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 r. oraz zabezpieczenie ustanowione 20.10.2015 r. Zabezpieczenie ustanowione 20.10.2015 r. obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725 zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31.12.2017 r. na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 3 483 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -11 569 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2017		31-12-2016	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające				
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	536 000	11 327	536 000	18 016
Pozycja zabezpieczana				
Obligacje SP - wycena dodatnia	489 000	14 810	489 000	18 902
Łączny wpływ na wynik	-	3 483	-	886

6.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, Bank stosuje: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) system limitów oraz (iii) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR Fx w księdze handlowej oraz wpływ scenariusza stress testowego - spadek kursów wszystkich walut w stosunku do PLN o 30% na wynik Banku w okresach rocznych kształtowały się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy					Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30%. na datę
	średnia	max	Min	na datę		
31.12.2017	167	640	6	20		-4 145
31.12.2016	180	763	4	90		-2 629

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku – również w

ciągu dnia. W ciągu dnia w Banku w ramach limitów kwotowych na pozycje walutowe monitorowane są również limity dodatkowe na obsługę transakcji klientowskich. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy testów warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
  - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
  - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.
- 2) parametryczne:
  - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
  - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
  - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie. Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, wraz z wynikami testów warunków skrajnych w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej).

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

w tys. zł

31-12-2017	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	469 245	161 744	985	359	429	632 762
Należności od innych banków	16 106	39 048	120 810	2 526	177 588	356 078
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	-	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	156 598	329	-	-	-	156 927
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 722	-	-	-	-	4 722
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	9 782 517	1 393 802	184 606	1 032 533	-	12 393 458
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 539 206	132	18	-	-	5 539 356
- dostępne do sprzedaży	4 132 942	132	18	-	-	4 133 092
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	-	-	-	-	1 406 264
Inwestycje w jednostkach zależnych	77 590	-	-	-	-	77 590
Inne aktywa *\\	238 487	4 301	578	810	354	244 530
Aktywa razem	16 284 471	1 599 356	306 997	1 036 228	178 371	19 405 423

*\\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową	288 914	49 399	127 705	14 909		
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	10 689	68 886	87 318	312 641	-	479 534
Zobowiązania wobec klientów	13 448 877	1 665 292	181 056	23 398	142 471	15 461 094
Pochodne instrumenty finansowe	62 141	332	-	-	-	62 473
Pochodne instrumenty zabezpieczające	20 571	-	-	-	-	20 571
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 971	-	-	-	-	829 971
Zobowiązania podporządkowane	595 692	-	-	-	-	595 692
Rezerwy	14 932	145	12	-	-	15 089
Pozostałe zobowiązania	75 733	8 328	15 221	-	42 596	141 878
Zobowiązania razem	15 058 606	1 742 983	283 607	336 039	185 067	17 606 302

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		146 333	72 308	827 075	8 000	
Bilansowa pozycja netto		-143 627	23 390	700 189	-6 696	
Pozabilansowa pozycja netto		142 581	-22 910	-699 371	6 909	
Otwarta pozycja walutowa Banku		-1 046	480	818	213	

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto) **w tys. zł**

31-12-2016	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	493 487	18 078	1 110	492	563	513 730
Należności od innych banków	15 446	66 793	53 418	2 056	3 809	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	116 320	857	-	-	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	-	-	-	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 550 974	1 947 998	219 827	1 319 484	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 408 631	140	21	-	-	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	4 222 541	140	21	-	-	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	-	-	-	1 186 090
Inwestycje w jednostkach zależnych	76 605	-	-	-	-	76 605
Inne aktywa	246 613	3 992	653	1 051	332	252 641
Aktywa razem	16 961 892	2 037 858	275 029	1 323 083	4 704	20 602 566
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		356 155	96 722	322 385	25 378	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	58 509	19 395	-	37 860	-	115 764
Zobowiązania wobec klientów	15 169 420	1 754 209	139 873	6 470	27 240	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	118 782	471	-	-	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	-	-	-	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	-	-	-	-	829 702
Zobowiązania podporządkowane	601 373	-	-	-	-	601 373
Rezerwy	6 402	90	101	-	-	6 593
Pozostałe zobowiązania	53 539	7 335	2 686	-	235	63 795
Zobowiązania razem	16 865 133	1 781 500	142 660	44 330	27 475	18 861 098
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		606 898	228 399	1 601 630	2 515	
Bilansowa pozycja netto		256 358	132 369	1 278 753	-22 771	
Pozabilansowa pozycja netto		-250 743	-131 677	-1 279 245	22 863	
Otwarta pozycja walutowa Banku		5 615	692	-492	92	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji fx swap, które są używane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

6.3. Zarządzanie kapitałem

6.3.1. Cele, polityka i procesy zarządzania kapitałem.

W strukturze funduszy własnych Banku dominuje kapitał podstawowy Tier I.

Fundusze własne Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku, zgodnie z obowiązującymi na te daty przepisami, przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Fundusze własne	2 143 429	2 047 684
Kapitał Tier I (fundusze podstawowe)	1 666 205	1 626 467
Kapitał Tier II (fundusze uzupełniające)	477 224	421 217

Wartość funduszy własnych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR, obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Bank monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Banku oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Banku.

Zgodnie z art. 128 ust. 1 Prawa Bankowego, Bank utrzymuje fundusze własne na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:

- wartość wynikająca ze spełnienia wymogów w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR,
- oszacowana przez Bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (kapitał wewnętrzny).

Bank z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

- 1) ryzyk I filara:
  - dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie kredytowej i wymogi regulacyjne,
  - dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego oraz dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o wymogi regulacyjne,
- 2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Poziom kapitału wewnętrznego kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Kapitał wewnętrzny	1 480 748	1 468 861

6.3.2. Kalkulacja wymogów kapitałowych

Bank Ochrony Środowiska S.A. wyznacza wymogi w zakresie funduszy własnych zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku Rozporządzeniem CRR.

Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych stanowiący sumę wymogów z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych, w tym:	1 118 891	1 135 185
- wymóg z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta	1 052 340	1 070 713
- wymóg z tytułu ryzyka rynkowego	1 901	3 264
- wymóg z tytułu ryzyka operacyjnego	61 284	57 401
- wymóg z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej	3 366	3 807

6.3.3. Deklaracja zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8 %. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6 % i 4,5 %.

Poziom współczynników kapitałowych kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Łączny współczynnik kapitałowy	15,33%	14,43%
Współczynnik kapitału Tier I	11,91%	11,46%

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnia potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 r. poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 r. zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitał Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego.

W dniu 21 listopada 2017 r. Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,92 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,69 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,51 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR) .

Poziom adekwatności kapitałowej Banku w całym roku 2017 utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

6.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne rozumiane jest jako ryzyko związane z wystąpieniem straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne, z uwzględnieniem zdarzeń ryzyka operacyjnego charakteryzujących się niską częstotliwością występowania, lecz wysokimi stratami; w zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bank stosuje model zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Oddziałów Banku - zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W Banku gromadzone są informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, w dedykowanej aplikacji informatycznej.

Informacje te wykorzystywane są do:

- bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Bank określa podstawowe limity na ryzyko operacyjne, w tym w szczególności limit tolerancji oraz apetytu na ryzyko operacyjne w skali całego Banku, a także docelowy profil ryzyka operacyjnego. Stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne kontrolowany jest poprzez okresowe monitorowanie wielkości ponoszonych strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Pomiar poziomu ryzyka operacyjnego jest dokonywany z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, w tym m.in. poprzez:

- obliczanie wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne wg. metody standardowej,
- obliczanie i monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- przeglądy ryzyka operacyjnego (samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego),
- przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W Banku testy warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego przeprowadzane są za pomocą trzech metod: analizy wrażliwości, analizy odwrotnej, analizy scenariuszowej. TWS przeprowadzane są raz w roku. W wyniku przeprowadzonych dotychczas testów warunków skrajnych, wielkość przyjętych w scenariuszach strat skonfrontowana z wielkością dostępnego kapitału w postaci wyznaczonych na ryzyko operacyjne: limitu tolerancji i wymogu kapitałowego, potwierdziła zdolność absorpcji strat z tytułu ryzyka operacyjnego przez wyznaczone na to ryzyko limity.

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne Bank stosuje m.in. następujące instrumenty (metody, techniki i narzędzia):

- organizacja pracy zapewniająca ograniczenie powstania ryzyka operacyjnego poprzez, m.in. rozdzielenie funkcji wykonawczych od kontrolnych, ustalenie limitów w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku, zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- kontrola wewnętrzna,
- strategiczne limity wewnętrzne na ryzyko operacyjne tj. limit tolerancji i apetytu,
- polityka kadrowa,
- okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,

- mapy ryzyka budowane w celu identyfikacji źródeł występowania potencjalnych zagrożeń oraz dokonania oceny poziomu ryzyka z tego tytułu,
- testy warunków skrajnych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- wartości progowe kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,
- dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, procesowych, organizacyjnych i informatycznych,
- automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych, oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- plany ciągłości działania i plany awaryjne opracowywane dla krytycznych procesów biznesowych Banku,
- analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank,
- szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego.

Poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego są regularnie monitorowane w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego i raportowane: Radzie Nadzorczej, Zarządowi Banku oraz Komitetowi Ryzyka Operacyjnego.

6.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i standardów rynkowych.

Bank zapewnia zgodność działania z przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi i standardami rynkowymi poprzez funkcję kontroli (stosowanie mechanizmów kontrolnych i monitorowanie ich przestrzegania) oraz proces zarządzania ryzykiem braku zgodności, który obejmuje identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności oraz raportowanie w tym zakresie dla Zarządu i Rady Nadzorczej. Podstawowe zasady zapewniania zgodności w Banku w ramach funkcji kontroli i procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności zostały określone w Polityce zgodności Banku Ochrony Środowiska S.A., opracowanej przez Zarząd i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą.

W Banku funkcjonuje wyodrębniona, samodzielna komórka do spraw zgodności, podległa bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku, która odpowiada za realizację przypisanych jej obowiązków w ramach funkcji kontroli i organizację procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku ma na celu:

- zidentyfikowanie, ocenę i kontrolę możliwości wystąpienia negatywnych skutków nieprzestrzegania przepisów prawa i przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym zwłaszcza wystąpienia sankcji prawnych, strat finansowych, lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych,
- utrwalanie wizerunku Banku, jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia, wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.
- Bank wyodrębnia kluczowe obszary dla zapewniania zgodności:
- zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- ochronę informacji,

- wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej
- oferowanie produktów,
- skargi i reklamacje klientów,
- zarządzanie konfliktami interesów.

W 2017 r. w Banku wdrożone zostały zmiany w zarządzaniu ryzykiem braku zgodności wynikające z Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach oraz Uchwały Nr 141/2017 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie wydania Rekomendacji H dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach.

W 2017 r. nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności, Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpieniu ryzyka braku zgodności.

6.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest definiowane w Banku zgodnie z wymaganiami nadzorczymi jako potencjalna strata, która może zostać poniesiona w wyniku podejmowania decyzji opierających się na danych uzyskanych w procesach stosowania modeli wewnętrznych, z powodu błędów związanych z opracowywaniem, wdrażaniem lub stosowaniem takich modeli (art. 3, ust. 1, pkt. 11, CRDIV).

Proces identyfikacji, oceny i monitoringu ryzyka modeli obejmuje obszary związane z:

- ryzykiem wykorzystywania nieprawidłowych, niekompletnych danych,
- ryzykiem błędnych założeń modeli, założeń nieadekwatnych do estymowanego procesu,
- ryzykami metodologicznymi wynikającymi z użycia w procesie budowy modeli, niewłaściwych metodyk i technik estymacji,
- ryzykiem prowadzenia niedostatecznego monitoringu, walidacji i aktualizacji modeli, także ryzyka stosowania niepoprawnie wdrożonego poprawnego, ale błędnie zaimplementowanego modelu.

Z uwagi na szerokie wykorzystanie modeli wspierających podstawowe procesy w BOŚ SA, np.: proces kredytowy, procesy zarządzania kapitałem, procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, ryzyko modeli jest uznawane w Banku za ryzyko stale istotne.

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane w Banku zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, m.in. z polityką w zakresie zarządzania kapitałem i procesem ICAAP, zasadami szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego, polityką zarządzania ryzykiem modeli oraz metodykami walidacji modeli istotnych. Działania w tym zakresie są koordynowane przez niezależną jednostkę Biura Walidacji Modeli, bezpośrednio podlegającą Wiceprezesowi Banku koordynującemu organizacyjnie realizację zadań Obszaru Ryzyka.

W celu szybkiej i precyzyjnej identyfikacji ryzyka w Banku S.A. funkcjonuje wystandaryzowany, kompleksowy proces zarządzania modelami, który obejmuje:

- cykl życia modeli,
- zasady nadawania oceny istotności funkcjonującym w Banku modelom,
- zasady funkcjonowania dzienników modeli - w dziennikach modeli umieszczane są m.in. informacje nt. funkcjonujących modeli, zestawu ich parametrów, zmian wprowadzanych do modeli, ich update'ów i prowadzonych przeglądów. Dzienniki stanowią bazę informacyjną nt. istotności modeli, wyników monitoringu, walidacji i niesionych przez modele poziomów ryzyka,

- standardy i zasady monitorowania i raportowania ryzyka modeli - w przypadku modeli istotnych ocena jakości prowadzonego monitoringu odbywa się w cyklu kwartalnym, dla pozostałych modeli jest to okres roczny. Raportowanie prowadzone jest w cyklu kwartalnym, jego wyniki są przedkładane w raporcie o adekwatności kapitałowej oraz kapitale wewnętrznym. Dodatkowo prowadzona jest roczna ocena realizacji Polityki zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Banku,
- zasady prowadzenia walidacji modeli - walidacja modeli prowadzona jest przez niezależne Biuro Walidacji Modeli z częstotliwością minimum raz w roku w przypadku modeli istotnych. Pozostałe modele walidowane są w ramach tzw. walidacji doraźnej na polecenie Zarządu, odpowiedniego Komitetu lub właściciela modelu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku, w Banku funkcjonuje 9 modeli istotnych, spośród 28 wszystkich funkcjonujących modeli.

Ryzyka związane z tymi modelami Banku są oceniane cyklicznie, zgodnie ze standardami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych Banku, z uwzględnieniem kalkulacji kapitału wewnętrznego związanego z zabezpieczeniem się Banku przed ryzykiem modeli. Raportowanie do Zarządu dotyczące statusu działań w zakresie zarządzania modelami i ich walidacją obejmuje wyniki walidacji, oceny ryzyka modeli, poziom tolerancji i związany z tym poziom kapitału alokowany na ryzyko modeli.

Zagregowana ocena ryzyka modeli istotnych kształtuje się na poziomie niskim lub umiarkowanym, żaden z modeli istotnych nie generuje ryzyka na poziomie wysokim.

7. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu		
Kredytów i pożyczek, w tym od:	528 116	554 303
- Banków	794	1 423
- Klientów, w tym:	527 322	552 880
- korporacyjnych	316 993	326 523
- detalicznych	155 385	164 197
- finansów publicznych	54 805	62 160
- pozostałych	139	-
Instrumentów finansowych, w tym:	134 232	138 130
- dostępnych do sprzedaży	84 196	91 798
- utrzymywanych do terminu zapadalności	41 446	37 246
- przeznaczonych do obrotu	8 590	9 086
Transakcji zabezpieczających	-	-
Razem	662 348	692 433

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Koszty odsetek i podobne koszty z tytułu:		
Lokat przyjętych, depozytów i rachunków bankowych, w tym od:	227 561	294 953
- Banków	1 605	2 280
- Klientów, w tym:	225 956	292 673
- korporacyjnych	51 570	69 384
- detalicznych	161 861	208 272
- finansów publicznych	12 519	15 005
- funduszy ekologicznych	6	12

Kredytów i pożyczek, w tym od:	1 548	2 878
- Banków	189	496
- Klientów	1 359	2 382
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty	755	355
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji	47 417	88 445
Transakcji zabezpieczających	9 602	4 516
Razem	286 883	391 147

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Przychody odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	653 758	683 347
Koszty odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do zobowiązań finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	277 281	386 631
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze dotyczące aktywów finansowych objętych rezerwą z tytułu utraty wartości	56 365	59 996

8. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	41 621	43 316
Prowizje od kredytów	27 310	27 083
Prowizje z tytułu opłat BFG	239	6 881
Prowizje od gwarancji i akredytywy	4 074	4 455
Pozostałe opłaty	2	6
Razem	73 246	81 741

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z tytułu kart płatniczych	6 529	6 444
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	460	541
Opłaty od rachunków bieżących	1 291	1 256
Opłaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 225	1 522
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	601	914
Pozostałe opłaty	2 453	1 473
Razem	12 559	12 150

Bank nie prowadził działalności powierniczej w latach 2017 – 2016.

9. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 498	5 082
Przychody z tytułu dywidend od jednostek podporządkowanych	-	10 300
Razem	5 498	15 382

W kwocie dywidendy na koniec 2017 roku znajduje się dywidenda od spółki Kemipol sp. z o.o. w wysokości 5 242 tys. zł (w 2016 roku 4 780 tys. zł), WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 256 tys. zł (w 2016 roku 302 tys. zł). W 2017 roku Bank nie otrzymał dywidendy od spółek zależnych: Domu Maklerskiego BOŚ S.A. (w 2016 roku 8 000 tys. zł) oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. (w 2016 roku 2 300 tys. zł).

10. Wynik na działalności handlowej

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	418	1 351
- wynik na sprzedaży	100	1 111
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	318	240
Pochodne instrumenty finansowe	19 517	34 641
- wynik z tyt. realizacji kontraktu, w tym:	39 527	34 619
transakcje FX swap	-83 502	24 710
transakcje IRS	123 029	9 909
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	-20 010	22
Razem	19 935	35 992

11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Wynik na sprzedaży aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży - kwota wyłączona z kapitału własnego, ujęta w wyniku finansowym, w tym:	22	553
- zyski	22	855
- straty	-	-302

12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne	-	358
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	6 689	15 439
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	-4 093	-11 976
Razem	2 596	3 821

13. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	24 195	43 128
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	781	-23 905
Razem	24 976	19 223

14. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	2 345	333
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	131	42
- pozostałe rezerwy	2 214	291
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość należności	13	11
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	2	579
Z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	30	210
Przychody z tytułu zwrotu kosztów windykacji należności	544	431
Przychody od sprzedaży towarów i usług	593	651
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	443	331
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	24	8
Pozostałe *\\	2 087	2 091
Razem	6 081	4 645

*\\ w tym głównie zwrot obowiązkowych opłat

15. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	666	432
Przekazane darowizny	1 206	900
Utworzenie rezerw na przyszłe zobowiązania, w tym:	786	1 085
- rezerwa na zobowiązania i roszczenia	786	1 085
Odpisy aktualizujące wartość należności	152	880
Koszty windykacji należności	3 269	2 855
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	6 396	1 933
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	608	757
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	941	1 603
Pozostałe	828	382
Razem	14 852	10 827

16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Akcje i udziały w jednostkach zależnych (dotworzenie)	-	-11 308
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz zobowiązań pozabilansowych, w tym:	-140 313	-209 488
na należności bilansowe (dotworzenie):	-132 667	-211 274
Kredyty udzielone klientom detalicznym	-11 549	-48 135
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	-121 544	-162 947
Kredyty udzielone finansom publicznym	-6	24
Kredyty udzielone pozostałym klientom	432	-216
na zobowiązania pozabilansowe (rozwiązanie/dotworzenie):	-7 646	1 786
Kredyty udzielone klientom detalicznym	-46	63
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	-7 600	1 723
Razem	-140 313	-220 796

Wynik odpisów kredytów i pożyczek klientów na należności bilansowe:

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Wycena indywidualna	-149 421	-167 287
Wycena grupowa	16 754	-43 987
Razem	-132 667	-211 274

17. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Świadczenia pracownicze (Nota 18)	125 253	133 787
Koszty administracyjne, w tym:	135 504	132 466
- koszty rzeczowe	92 664	92 116
- podatki i opłaty	1 355	1 224
- składka i wpłaty na BFG	39 986	36 724
- składka i wpłaty na KNF	1 403	2 277
- koszty działalności Rzecznika Finansowego	96	125
Amortyzacja, w tym:	34 174	36 853
- od środków trwałych	8 791	10 009
- od wartości niematerialnych	25 383	26 844
Razem	294 931	303 106

18. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Wynagrodzenia	104 256	111 720
Składki na ubezpieczenia społeczne	20 997	22 067
Razem	125 253	133 787

W saldzie wynagrodzeń znajdują się koszty:

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Odpraw emerytalnych	297	501

19. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Podatek bieżący	-32 462	-
Podatek odroczony*\	11 722	16 263
Razem	-20 740	16 263
Zysk/Strata brutto	45 164	-84 236
Podatek dochodowy według stawki 19 %	-8 581	16 005
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania:	-12 159	258
a) zmniejszające:	2 290	5 547
- otrzymane dywidendy	1 045	2 923
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	1 232	1 872
- pozostałe	13	752
b) zwiększające:	-14 677	-5 289
z tego :		
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-5 777	-2 178
- pozostałe	-8 900	-3 111
Odliczenia od dochodu	228	-
- darowizny	228	-
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	-20 740	16 263
Ogółem obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	-20 740	16 263
Efektywna stawka podatkowa	46%	19%

*\ więcej informacji na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 36

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Stan na początek okresu	63 870	44 401
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	-367	15 038
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	4 046	4 431
- razem zmiana stanu w tym:	3 679	19 469
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	-8 042	3 206
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	11 722	16 263
Stan na koniec okresu (nota 36)	67 549	63 870

20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Zysk/Strata netto	24 424	-67 973
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	62 835	41 743
Podstawowy zysk/strata na akcję (wrażony w zł, gr)	0,39	-1,63

Zysk/Strata rozwodniony na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

Niezrealizowane warranty nie wpływają na rozwodnienie zysku/straty na jedną akcję w prezentowanych okresach. W przyszłości, po spełnieniu określonych warunków mogą mieć wpływ na rozwodnienie średniej ważonej liczby akcji (Nota 43).

21. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Środki pieniężne w kasie	28 616	30 786
Środki w Banku Centralnym	604 146	482 944
Razem	632 762	513 730

22. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 44)	292 223	22 512
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	1	1
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	48 779	103 934
Razem	341 003	126 447
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela pożyczek i należności	15 075	15 075
Razem	356 078	141 522

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Dłużne papiery wartościowe	-	-
- obligacje Skarbu Państwa	-	48 976
Razem	-	48 976

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wyszczególnienie	31-12-2017			31-12-2016		
	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 245 594	171 997	4 073 597	4 838 164	225 558	4 612 606
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 241 075	453 362	6 787 713	7 907 013	334 343	7 572 670
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 532 415	276	1 532 139	1 853 138	135	1 853 003
Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 154	2 154	-	2 586	2 586	-
Razem	13 021 238	627 789	12 393 449	14 600 901	562 622	14 038 279
Pozostałe należności	9	-	9	4	-	4
Razem	13 021 247	627 789	12 393 458	14 600 905	562 622	14 038 283

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W kredytach i pożyczkach udzielonych klientom znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą:

	31-12-2017	31-12-2016
Kredyty preferencyjne z dopłatą do odsetek	246 557	287 598

Zmiany stanu odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom detalicznym	Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	Kredyty udzielone finansom publicznym	Kredyty udzielone pozostałym klientom	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2017	225 558	334 343	135	2 586	562 622
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	132 666	301 757	172	237	434 832
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-121 017	-180 449	-31	-669	-302 166
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-65 319	-2 044	-	-	-67 363
- Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-62 407	-1 778	-	-	-64 185
Inne zmniejszenia/zwiększenia	109	-245	-	-	-136

Stan na koniec okresu 31-12-2017	171 997	453 362	276	2 154	627 789
Stan na początek okresu 01-01-2016	188 348	190 130	159	-	378 637
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	158 817	274 274	97	816	434 004
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-110 682	-111 327	-121	-600	-222 730
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-10 942	-18 772	-	-	-29 714
- Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-9 858	-15 805	-	-	-25 663
Inne zmniejszenia/zwiększenia	17	38	-	2 370	2 425
Stan na koniec okresu 31-12-2016	225 558	334 343	135	2 586	562 622

25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	4 075 095	4 164 694
Skarbu Państwa	2 102 420	1 558 679
NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (Nota 44)	1 599 551	2 079 509
Banków		78 520
Finansów publicznych	313 340	388 177
Pomocnicze instytucje finansowe	59 784	59 809
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	57 997	58 008
- notowane	22 830	22 830
- nienotowane	35 167	35 178
Razem	4 133 092	4 222 702

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		
Dłużne papiery wartościowe – według zamortyzowanego kosztu:		
Skarbu Państwa	1 406 264	1 186 090
	1 406 264	1 186 090
Razem	1 406 264	1 186 090
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 539 356	5 408 792

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymane do terminów zapadalności wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W dostępnych do sprzedaży papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- do roku	4 070	-
- powyżej roku	694 642	1 053 890
Razem	698 712	1 053 890

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie funduszu ochrony środków gwarantowanych w ramach BFG z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- do roku	-	-
- powyżej roku	90 840	90 643
Razem	90 840	90 643

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- powyżej roku	643 531	646 835
Razem	643 531	646 835

26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	341 003	-	75	-	-	15 000	-	356 078
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	340 221	150 238	509 940	1 395 414	4 277 743	5 719 902	-	12 393 458
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	1 657 548	641	21 288	350 802	1 503 411	541 423	57 979	4 133 092
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	-	-	-	-	554 675	851 589	-	1 406 264
Razem	2 338 772	150 879	531 303	1 746 216	6 335 829	7 127 914	57 979	18 288 892

31-12-2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	126 447	-	75	-	-	15 000	-	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 23)	-	-	-	-	15 272	33 704	-	48 976
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	2 137 516	222	4 844	187 731	1 263 813	570 589	57 987	4 222 702
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	-	-	-	-	392 423	793 667	-	1 186 090
Razem	2 618 958	306 839	811 476	1 332 793	6 675 069	7 834 451	57 987	19 637 573

27. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje Banku w jednostkach zależnych zostały ujęte w cenie nabycia.

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Dom Maklerski BOŚ S.A.	32 342	32 342
BOŚ Eko Profit S.A.	7 377	7 377
BOŚ Capital sp. z o.o.	36 656	35 353
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	15
BOŚ Invest Management sp. z o. o.	-	1 303
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	1 215	215
Razem	77 590	76 605

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank dokonał odpisu w kwocie 11 308 tys. zł z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit, zaangażowanej pośrednio, poprzez spółkę MS Wind, w inwestycję w farmę wiatrową.

Przesłanką do przeprowadzenia testu była różnica w zakresie wartości aktywów netto BOŚ Eko Profit oraz wyceny spółki BOŚ Eko Profit w księgach Banku a także kwestia utraty wartości inwestycji w spółce MS Wind, której właścicielem w 100% jest BOŚ Eko Profit. Test został zrealizowany metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych spółki zgodnie z prognozami dotyczącymi działalności.

W zakresie przedstawionych analiz przyjęto średni ważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 9,04%, co odpowiada kosztowi kapitału własnego na poziomie 11,12% określone metodologią Damordana w zakresie odpowiednim dla charakteru działalności spółki.

Przeprowadzona analiza wrażliwości modelu w zakresie modyfikacji średniego ważonego kosztu kapitału pokazuje że zmiana współczynnika WACC o +/- 1 punkt procentowy powoduje odpowiednio:

- 1) dla WACC obniżonego o 1 punkt procentowy zmniejszenie kwoty odpisu o 1 498 tys. zł, do wartości 9 810 tys. zł,
- 2) dla WACC podwyższonego o 1 punkt procentowy zwiększenie kwoty odpisu o 1 128 tys. zł do wartości 12 435 tys. zł.

Po przeprowadzeniu testu na utratę wartości spółki BOŚ Eko Profit wg danych na 31.12.2017 r. Bank postanowił utrzymać odpis z tytułu utraty wartości spółki w kwocie 11 308 tys. zł.

28. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Licencje i oprogramowanie w tym:	96 991	116 979
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 340	1 531
Nakłady w trakcie realizacji	16 127	4 532
Razem	113 118	121 511

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane w ciągłym użyciu:

31-12-2017	77 901
31-12-2016	58 277

W odniesieniu do wartości niematerialnych, które nie są jeszcze dostępne do użytkowania, tzn. będące w trakcie realizacji, Bank na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości. Na podstawie przeglądu

poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2017			
Wartość bilansowa brutto	273 857	4 532	278 389
Umorzenie	-156 878	-	-156 878
Wartość bilansowa netto	116 979	4 532	121 511
Okres kończący się 31-12-2017			
Wartość bilansowa netto na początek roku	116 979	4 532	121 511
Zwiększenia:	5 395	15 427	20 822
- zakup	1 563	15 426	16 989
- przeksięgowanie z inwestycji	3 832	-	3 832
- przeksięgowanie	-	1	1
Zmniejszenia:	-	-3 832	-3 832
- przeksięgowanie z inwestycji	-	-3 832	-3 832
Naliczenie amortyzacji	-25 383	-	-25 383
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	96 991	16 127	113 118
Stan na 31-12-2017			
Wartość bilansowa brutto	279 252	16 127	295 379
Umorzenie	-182 261	-	-182 261
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	96 991	16 127	113 118

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01-01-2016			
Wartość bilansowa brutto	266 753	3 032	269 785
Umorzenie	-131 833	-	-131 833
Wartość bilansowa netto	134 920	3 032	137 952
Okres kończący się 31-12-2016			
Wartość bilansowa netto na początek roku	134 920	3 032	137 952
Zwiększenia:	8 903	9 307	18 210
- zakup	1 097	9 307	10 404
- przeksięgowanie z inwestycji	7 806	-	7 806
Zmniejszenia:	-1 799	-7 807	-9 606
- likwidacje	-1 799	-	-1 799
- przeksięgowanie	-	-7 807	-7 807
Naliczenie amortyzacji	-26 844	-	-26 844
Wyksięgowanie umorzeń	1 799	-	1 799
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511
Stan na 31-12-2016			
Wartość bilansowa brutto	273 857	4 532	278 389
Umorzenie	-156 878	-	-156 878
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości wartości niematerialnych wynosi :

31-12-2017	5 394
31-12-2016	1 431

29. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Środki trwałe, w tym:	28 477	30 102
- grunty	182	182
- budynki i lokale	4 519	4 710
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	5 662	5 295
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	15 873	17 195
- środki transportu	54	72
- inne środki trwałe	2 187	2 648
Środki trwałe w budowie	1 111	439
Razem	29 588	30 541

Na dzień 31 grudnia 2017 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2017					
Wartość bilansowa brutto	7 822	41 089	89 332	439	138 682
Umorzenie	-2 930	-35 794	-69 417	-	-108 141
Wartość bilansowa netto	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Okres kończący się 31-12-2017					
Wartość bilansowa netto na początek roku	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Zwiększenia:	-	1 842	5 741	4 383	11 966
- zakupy	-	52	3 843	4 383	8 278
- przejęcie z inwestycji	-	1 790	1 898	-	3 688
Zmniejszenia:	-	-7 401	-4 953	-3 711	-16 065
- likwidacje/ sprzedaż	-	-7 401	-4 953	-	-12 354
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-3 711	-3 711
Naliczenie amortyzacji	-191	-1 404	-7 196	-	-8 791
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	-	7 330	4 607	-	11 937
Wartość bilansowa netto na 31-12-2017	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Stan na 31-12-2017					
Wartość bilansowa brutto	7 822	35 530	90 120	1 111	134 583
Umorzenie	-3 121	-29 868	-72 006	-	-104 995
Wartość bilansowa netto	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	43 377	91 141	74	142 414
Umorzenie	-2 739	-35 635	-71 960	-	-110 334
Wartość bilansowa netto	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Okres kończący się 31-12-2016					
Wartość bilansowa netto na początek roku	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Zwiększenia:	-	82	8 286	5 871	14 239
- zakupy	-	-	2 863	5 871	8 734
- przejęcie z inwestycji	-	82	5 423	-	5 505
Zmniejszenia:	-	-2 370	-10 095	-5 506	-17 971
- likwidacje/ sprzedaż	-	-2 370	-10 095	-	-12 465
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-5 506	-5 506
Naliczenie amortyzacji	-191	-2 421	-7 397	-	-10 009
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	-	2 262	9 940	-	12 202
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Stan na 31-12-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	41 089	89 332	439	138 682
Umorzenie	-2 930	-35 794	-69 417	-	-108 141
Wartość bilansowa netto	4 892	5 295	19 915	439	30 541

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości środków trwałych wynosi:

31-12-2017	-
31-12-2016	-

30. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	14 835	10 837
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	421	83
Koszty do zapłacenia z góry	12 369	17 893
Dłużnicy różni	2 226	2 355
Przychody do otrzymania	4 186	3 615
Rozrachunki publiczno prawne	100	1 194
Aktywa trwałe do zbycia	86	86
Pozostałe	52	54
Razem	34 275	36 117

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Depozyty Banku Centralnego	-	5
Depozyty innych banków	164 284	58 514
Kredyty i pożyczki otrzymane	2 611	19 385
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	312 639	37 860
Razem	479 534	115 764

Zobowiązania wobec innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- do 1 miesiąca	164 272	14 303
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 305	42 976
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	10 935	27 690
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	1 303	2 765
- powyżej 1 roku do 5 lat	301 719	28 030
Razem	479 534	115 764

32. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Klienci korporacyjni	4 202 667	4 575 381
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 880 645	2 313 240
– lokaty terminowe	1 322 022	2 262 141
Klienci detaliczni	9 289 977	10 289 140
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	3 817 073	2 961 726
– lokaty terminowe	5 472 904	7 327 414
Finanse publiczne	861 891	830 967
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	359 521	321 972
– lokaty terminowe	502 370	508 995
Fundusze ekologiczne	345	235
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	345	235
Pozostali klienci	100 794	102 070
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	943 881	1 225 724
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	61 539	73 695
Razem	15 461 094	17 097 212

W roku 2017 oraz 2016 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- do 1 miesiąca	8 506 979	7 655 607
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	2 107 079	3 595 988
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	2 173 599	2 862 106
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	1 457 657	955 980
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 131 432	1 844 889
- powyżej 5 lat	84 348	182 642
Razem	15 461 094	17 097 212

33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2017		31-12-2016	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				829 971		829 702	
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	5 lat	200 000	201 172	200 000	201 152
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 522	200 000	200 421
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 554	200 000	200 529
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	100 000	101 096	100 000	101 038
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	80 000	80 053	80 000	80 014
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 574	46 000	46 548
Razem				829 971		829 702	

W latach 2016-2017 nie było emisji obligacji w ramach Programu Emisji Obligacji.

34. Zobowiązania podporządkowane

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2017		31-12-2016	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria A	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	120 000	120 893	120 000	120 895
Seria AA1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	34 214	35 080	-	-
Seria AA2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	65 786	66 391	-	-
Seria D	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	103 236	100 000	103 846
Seria G	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	-	-	100 000	107 503
Seria P	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 904	150 000	152 887
Seria R1	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 900	83 000	83 896
Seria W	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	33 288	32 500	32 346
Razem				585 500	595 692	585 500	601 373

35. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	10 577	2 875
- otwarte linie kredytowe	2 826	1 714
- gwarancje	7 751	1 161
Rezerwa na świadczenia pracownicze (odprawy emerytalne i rentowe)	2 652	2 513
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia w tym:	1 860	1 205
Razem	15 089	6 593

Zmiana stanu rezerw

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	2 875	4 663
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	16 151	15 504
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-8 505	-17 290
- inne	56	-2
Stan na koniec okresu	10 577	2 875
Rezerwa na świadczenia pracownicze - rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe		
Stan na początek okresu	2 513	3 998
- utworzenie rezerw	424	501
- wykorzystanie rezerw	-285	-308
- rozwiązanie rezerw	-	-1 678
Stan na koniec okresu	2 652	2 513
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	1 205	9 190
- utworzenie rezerw	786	1 085
- wykorzystanie rezerw	-	-9 028
- rozwiązanie rezerw	-131	-42
Stan na koniec okresu	1 860	1 205
Stan rezerw na koniec okresu, razem	15 089	6 593

Wartość obecna przyszłych zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2017 roku:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016 (przekształcone)
Stopa przyrostu płac	2,5%(0%w 2017)	2,5%(0% w 2017)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
odpraw emerytalnych i rentowych	3,25%	3,50%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	211	404
Koszt przeszłego zatrudnienia i (zysk)/strata z rozliczenia)	-	-
Koszt odsetkowy netto	65	97
Aktuarialne zyski i straty		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-	-
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	276	501

Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	9	-1 124
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	36	-13
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	103	-541
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	148	-1 678
Razem	424	-1 177

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016 (przekształcone)
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	2 513	3 998
Koszt bieżących świadczeń	211	404
Koszt odsetkowy	65	97
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	9	-1 124
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	36	-13
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	103	-541
Koszt przeszłego zatrudnienia, w tym (zyski)/straty z tytułu cięć	-	-
Świadczenia wypłacone	-285	-308
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych., BZ	2 652	2 513

Obliczenia wartości obecnej przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „Projected Unit Credit” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,25%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,50% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2017 roku 2 616 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,00% zobowiązania te wynosiłyby 2 689 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,5%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2016 roku 2 480 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 2 547 tys. zł.

Bank szacuje, że wpływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
do 1 roku	650	662
powyżej 1 roku do 5 lat	868	688
powyżej 5 lat do 10 lat	507	586
powyżej 10 lat do 20 lat	550	505
powyżej 20 lat	77	72
Razem	2 652	2 513

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017		01-01-2016 31-12-2016	
	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści
Rezerwa na inne przyszłe roszczenia	1 860		1 205	
	191	do roku	354	do roku
	1 669	powyżej roku	851	powyżej roku
Razem	1 860		1 205	

Na 31 grudnia 2017 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 151 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 1 709 tys. zł.

Na 31 grudnia 2016 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 219 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 986 tys. zł.

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
- Bank jest pozwanym	54 055	37 589
- Bank jest powodem	90 651	111 131

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

36. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Stan po korektach	63 870	44 401
Zmiana stanu :	3 679	19 469
w tym z tytułu:		
- odpisy aktualizujące należności	11 687	28 961
- wyceny aktywów	-5 549	4 794
- kosztów do zapłacenia	-2 601	-4 802
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	1 549	210
- strata podatkowa	-3 558	-3 147
- pozostałych różnic	1 500	-445
- prowizji rozliczanych wg ESP	-2 004	426
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	1 704	-2 601
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	114	-409
- przychodów do otrzymania	837	-3 518
Stan na koniec okresu	67 549	63 870

W tym podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Stan na początek okresu	5 537	2 331
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	-8 042	3 525
Zmiana stanu z tytułu przeszacowania świadczeń pracowniczych	-	-319
Stan na koniec okresu	-2 505	5 537

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	39 571	40 408
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	37 616	34 141
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	16 014	17 719
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	4 275	4 841
Razem:	97 476	97 109

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w tym:		
- odpisy aktualizujące należności	72 452	60 764
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	15 341	17 910
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	2 968	2 854
- kosztów do zapłacenia	25 732	28 332
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	7 733	6 184
- strata podatkowa	-	3 558
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	33 879	35 955
- pozostałych różnic przejściowych	6 920	5 422
Razem:	165 025	160 979

Bank dokonał analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na 31 grudnia 2017 roku wynoszą 165 025 tys. zł. z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 72 452 tys. zł. , z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 33 879 tys. zł.

37. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Rozliczenia międzyokresowe bierne	13 226	12 602
Rozliczenia międzybankowe	91 785	31 792
Rozliczenia publiczno- prawne	6 580	7 466
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	23 259	7 600
Prowizje do rozliczenia w czasie	3 759	2 657
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	2 445	1 363
Pozostałe	97	315
Razem	141 151	63 795

38. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Zobowiązania warunkowe:	1 986 243	2 123 026
Finansowe	1 716 330	1 889 510
w tym: otwarte linie kredytowe, w tym:	1 679 415	1 837 266
- odwoławalne	1 417 508	1 566 602
- nieodwoławalne	261 907	270 664
otwarte akredytywy importowe	24 879	19 423
promesy udzielenia kredytu, w tym:	12 036	32 821
- nieodwoławalne	12 036	32 821
Gwarancyjne	256 878	220 481
w tym: poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	17 003	22 953
gwarancje właściwego wykonania kontraktu	235 925	193 578
gwarancje dla spółki zależnej	3 950	3 950
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Aktywa warunkowe:	1 010 418	1 509 041

Finansowania	491 177	-
w tym: otwarte linie kredytowe	312 817	-
pozostałe	178 360	-
Gwarancyjne	519 241	1 509 041
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	2 996 661	3 632 067

39. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

(a) Leasing operacyjny pojazdów

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
poniżej 1 roku	470	661
od 1 do 5 lat	230	606

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
minimalne opłaty leasingowe	700	1 269

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

W razie przekroczenia limitu przebiegu Bank zobowiązany jest zapłacić opłatę dodatkową w wysokości stanowiącej iloczyn liczby kilometrów ponad ustalony limit i kwoty określonej, oddzielnie dla każdego z pojazdów, w załączniku do umowy leasingu.

Jeśli, począwszy od daty zawarcia umowy leasingu, nastąpi zmiana ustawowych stawek podatków i opłat, które wywierają wpływ na kalkulację miesięcznej raty wynagrodzenia netto, a w szczególności wpływają na cenę zakupu pojazdu od sprzedawcy, wówczas Finansujący przedstawi Korzystającemu do akceptacji nową kalkulację kwoty wynagrodzenia z tytułu leasingu pojazdu w odpowiednim stosunku. Nie dotyczy to samochodów odebranych przez Korzystającego.

Zgodnie z warunkami umowy każdy odrębny stosunek leasingu każdego z pojazdów, nawiązany na podstawie umowy leasingu, jest niezależny od stosunków leasingu pozostałych pojazdów nawiązanych na podstawie umowy leasingu.

(b) Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
poniżej 1 roku	8 211	4 028
od 1 do 5 lat	26 230	26 646
powyżej 5 lat	-	3 909

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły :

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Koszty czynszów	25 012	27 039

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłaty opłat.

40. Kapitał podstawowy

(a) Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy wynosił 628 732 tys. zł i nie uległ zmianie wobec stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Liczba Akcji (w szt.)	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-16	01-01-16

Liczba akcji, razem **62 873 245**

Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem **628 732**

Kapitał zakładowy razem **628 732**

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10 zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 62 873 245, i nie zmieniła się wobec stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku:

Akcjonariusz	31-12-2017	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	6,80

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 31,25% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku niżej wymienieni Akcjonariusze posiadali powyżej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2016	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	6,80

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

(b) Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku. Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,06 % kapitału zakładowego i 0,06 % ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,05% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,01% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie Programu odkupu akcji BOS S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych

składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 r., zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

(c) Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

41. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy wynikające z ich wyceny, oraz przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych.

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży	9 348	-33 126
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-	-
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 838	3 986
Odroczony podatek dochodowy	-2 505	5 537
Razem	10 681	-23 603

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny

Stan na 01-01-2017	-23 603
Zwiększenie z tytułu:	192 669
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	192 669
Zmniejszenie z tytułu:	-150 343
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-150 195
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-148
Odroczony podatek dochodowy	-8 042
Stan na 31-12-2017	10 681

Stan na 01-01-2016	-9 938
Zwiększenie z tytułu:	251 288
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	249 610
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	1 678
Zmniejszenie z tytułu:	-268 158
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-262 968
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-5 190

Odroczony podatek dochodowy	3 205
Stan na 31-12-2016	-23 603

42. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe, fundusz ogólnego ryzyka, niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Pozostały kapitał zapasowy:	563 058	631 031
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	514 733	582 706
inny	4 325	4 325
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy, w tym:	17 461	-73 881
strata z lat ubiegłych	-6 963	-5 908
wynik netto bieżącego okresu	24 424	-67 973
Razem	628 821	605 452

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczony jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwołane na 31 maja 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. postanowiło stratę netto za 2016 rok w wysokości 67 972 681,67 zł pokryć z kapitału zapasowego.

W związku z realizacją przez BOŚ S.A. Programu Postępowania Naprawczego oraz ograniczeniami wynikającymi z prawa bankowego, Zarząd Banku nie planuje w 2018 roku występować do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z wnioskiem o wypłatę dywidendy.

43. Płatności na bazie akcji

(a) Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 r. nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 r. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób.

Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012, 2013 i 2014), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne).

W związku z niespełnieniem w 2012 r. warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję, Program za 2012 r. nie został zrealizowany.

W 2013 r. dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 r. zakończył się sukcesem. W 2014 r. po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 r., Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upłynął z dniem 31 grudnia 2017 r.

Program był kontynuowany w 2014 r., w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.).

W 2015 r. dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 r. nie został zrealizowany a tym samym warrantów serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2017 r.

Poniżej przedstawiono zmiany w liczbie warrantów w trakcie roku sprawozdawczego:

31-12-2017	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2017 r.	164 400	-
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	-
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2017 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2017 r.	164 400	-

31-12-2016	Warranty serii B	Warranty serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2016 r.	164 400	-
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	-
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2016 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2016 r.	164 400	-

(b) Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A. („polityka zmiennych wynagrodzeń”)

W celu wypełnienia wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 r. w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca

2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniającej dyrektywę 2002/87/WE i uchylającej dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze, opiniuje i monitoruje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku, odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie w zakresie, o którym mowa w § 3 ust. 3 pkt 1 Rozporządzenia, kierowanie komórką do spraw zgodności oraz kierowanie komórką audytu wewnętrznego.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,

Przez akcje rozumie się:

- 1) akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
  - 2) akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać wstrzymana, ograniczona lub Bank może odmówić jej wypłaty bądź realizacji m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
  - ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w § 25 ust. 2 pkt 4) lit. b) i c) Rozporządzenia MRiF. Zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nie dotyczy Członków Zarządu Banku.

W okresie sprawozdawczym, z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku osiągnięte w 2016 r. znacząco odbiegały od zatwierzonego Planu finansowego na 2016 r., w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy:

- wynagrodzenie zmienne za rok 2016 nie podlegało rozliczaniu, gdyż Bank w 2016 r. podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii za 2016 r. osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu);
- nie przyznano trzeciej (ostatniej) transzy odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 r., w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.

44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Kasa, środki w Banku Centralnym (Nota 21)	632 762	513 730
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 22)	292 223	22 512
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (Nota 25)	1 599 551	2 079 509
Razem	2 524 536	2 615 751

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP. Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2017 r. wynosiła 521 430 tys. zł (grudzień 2016 - 564 282 tys. zł). Bank musi utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu należności od innych banków	-214 556	-2 301
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęta w ekwiwalentach środków pieniężnych	269 711	-2 492
Zmiana stanu należności od innych banków razem	55 155	-4 793

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	-103 247	46 560
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy na kapitał z aktualizacji wyceny	-	-5 190
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających razem	-103 247	41 370

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	-130 564	-428 670
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	-479 958	280 108

Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-	-250 759
Zakup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	219 816	515 187
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-41 088	-43 632
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności do odsetek z działalności inwestycyjnej	41 446	37 246
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na kapitał z aktualizacji wyceny	42 474	-13 358
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych razem	-347 874	96 122

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	-985	385
Odpis z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit (nota 27)	-	11 308
Sprzedaż akcji	-	-385
Zakup akcji	1 000	-
Opcje na akcje	-15	-
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych razem	-	11 308

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-1 235	-5 240
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	11 722	16 263
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	-8 042	3 205
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	356	265
Pozostałe należności z tyt. sprzedaży jednostki zależnej	15	-45
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	2 816	14 448

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu rezerw	8 496	-11 258
Wycena aktuariusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	-148	1 678
Zmiana stanu rezerw razem	8 348	-9 580

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	78 083	18 351
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-32 462	-
Zapłacony podatek dochodowy	31 203	602
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego razem	76 824	18 953

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności finansowej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2017	31-12-2016
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	5 412	1 487 018
Wpływy z emisji obligacji - zobowiązania podporządkowane	100 000	-
Wykup obligacji, w tym:	-100 000	-1 483 075
- podporządkowanych	-100 000	-
- zwykłych	-	-380 000
- euroobligacji	-	-1 103 075
Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe z działalności finansowej	-	63 070
Odsetki zapłacone od obligacji własnych, w tym :	-52 662	-129 281
- od obligacji podporządkowanych	-24 600	-27 127
- zwykłych	-28 062	-36 003
- od euroobligacji	-	-66 151
Odsetki naliczone od obligacji własnych, w tym :	47 250	62 268
- od obligacji podporządkowanych	18 920	28 538
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych razem	-	-

45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

INSTRUMENT	31-12-2017		31-12-2016		31-12-2017		31-12-2016	
	FX Swap		FX Forward		FX Spot *\\			
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. Pierwszej „nogi”) i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. Kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie terminowym uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynności		do obrotu		do obrotu			
Ilość transakcji	33	98	131	210	141	192		
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	844 099	2 242 211	284 736	400 696	173 884	206 825		
Wartość godziwa (w tys. zł)	90 488	-26 494	-5 693	6 616	11	-33		
- dodatnia	90 583	3 841	2 124	7 541	189	558		
- ujemna	-95	-30 335	-7 817	-925	-178	-591		
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne			
Zapadalność	2018-01-02 2019-03-15	2016-01-04 2016-12-19	2018-01-02 2018-11-16	2017-01-02 2018-04-13	2018-01-02 2018-01-04	2017-01-03 2017-01-04		
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak			
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak			
Inne warunki	Brak		Brak		Brak			
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta			

*\\ instrument wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	1 302 719	2 849 732
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	92 896	11 940
- zobowiązania	-8 090	-31 851

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

INSTRUMENT	31-12-2017 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		31-12-2016 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		31-12-2017 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		31-12-2016 Transakcje Forward na obligacje	
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalane są w dniu jej zawarcia.	
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu	
Ilość transakcji	188	239	8	8	-	-	1	-
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	4 770 891	6 183 354	536 000	536 000	-	-	12 000	-
Wartość godziwa (w tys. zł)	9 620	17 835	-15 849	-22 566	-	-	28	-
- dodatnia	64 003	105 237	4 722	4 840	-	-	28	-
- ujemna	-54 383	-87 402	-20 571	-27 406	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	2018-01-02 2027-08-02	2017-01-10 2026-12-28	2019-07-11 2025-07-25	2019-07-11 2025-07-25	-	-	2027-07-25	-
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	5 318 891	6 719 354
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	68 753	110 077
- zobowiązania	-74 954	-114 808

Razem pochodne instrumenty finansowe

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 621 610	9 569 086
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
- aktywa	161 649	122 017
- zobowiązania	-83 044	-146 659

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Bank w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Niniejsza prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych, dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku:

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)

161 649	-83 044	-	-	161 649	-83 044	100 663	-42 466	97 332	-41 583	64 317	-41 461
---------	---------	---	---	---------	---------	---------	---------	--------	---------	--------	---------

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje, które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)

122 017	-146 659	-	-	122 017	-146 659	12 151	-87 939	10 900	-84 925	98 966	26 205
---------	----------	---	---	---------	----------	--------	---------	--------	---------	--------	--------

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Bank w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych, które :

- 1) kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- 2) kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- 3) kwoty netto wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- 4) kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k),
- 5) kwotę netto po odliczeniu kwot określonych w pkt 4) powyżej od kwot określonych w pkt 3) powyżej (kolumny l i m)

46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2017	Wartość godziwa na 31-12-2017	Wartość bilansowa na 31-12-2016	Wartość godziwa na 31-12-2016
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	356 078	354 605	141 522	139 482
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	12 393 458	12 283 131	14 038 283	13 857 016
- Kredyty w złotych polskich	9 782 517	9 694 537	10 550 974	10 444 283
- Kredyty w walutach obcych	2 610 941	2 588 594	3 487 309	3 412 733
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 406 264	1 451 585	1 186 090	1 208 008
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 406 264	1 451 585	1 186 090	1 208 008
- Skarb Państwa	1 406 264	1 451 585	1 186 090	1 208 008
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	479 534	479 544	115 764	115 854
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	15 461 094	15 473 799	17 097 212	17 110 762
- Klientów korporacyjnych	4 202 667	4 203 059	4 575 381	4 575 250
- Klientów detalicznych	9 289 977	9 300 125	10 289 140	10 299 445
- Finansów publicznych	861 891	862 009	830 967	831 030
- Funduszy ekologicznych i pozostałych funduszy	61 884	61 884	73 930	73 930
- Międzynarodowych instytucji finansowych	943 881	945 928	1 225 724	1 229 037
- Pozostałych klientów	100 794	100 794	102 070	102 070
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 971	840 923	829 702	841 465
Zobowiązania podporządkowane	595 692	558 695	601 373	568 385

(a) Lokaty w innych bankach

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

(b) Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. W bilansie wycenia się je według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

(c) Zobowiązania wobec podmiotów niebankowych

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2017 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

(d) Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2017 roku.

(e) Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzone przez Bank w 2015 roku.

(f) Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku.

47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Bank szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku Bank dokonywał klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny – po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków, które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3.
- Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów).

31-12-2017	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	-
Dłużne papiery wartościowe	-	-	-	-
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	161 648	-	161 648
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 724 802	-	408 291	4 133 092
Dłużne papiery wartościowe	3 701 972	-	373 124	4 075 095
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 167	57 997
Należności od innych banków	-	-	354 605	354 605
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	12 283 131	12 283 131
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 451 585	-	-	1 451 585
Razem	5 176 387	161 648	13 046 027	18 384 062

31-12-2017	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	83 044	-	83 044
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	83 044	-	83 044
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	479 544	479 544
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 473 799	15 473 799
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	840 923	840 923
Zobowiązania podporządkowane	-	-	558 695	558 695
Razem	-	83 044	17 352 961	17 436 005

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2017	561 685
Zakup	40
Sprzedaż i wykup	-159 359
Suma zysków lub strat	
- w wynik finansowy	-413

- w pozostałych całkowitych dochodach	6 338
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2017	408 291

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	48 976
Dłużne papiery wartościowe	48 976	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	122 017	-	122 017
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 661 017	-	561 685	4 222 702
Dłużne papiery wartościowe	3 638 187	-	526 507	4 164 694
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 178	58 008
Należności od innych banków	-	-	139 482	139 482
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	13 857 016	13 857 016
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 208 008	-	-	1 208 008
Razem	4 918 001	122 017	14 558 183	19 598 201

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	146 659	-	146 659
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	146 659	-	146 659
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	115 854	115 854
Zobowiązania wobec klientów	-	-	17 110 762	17 110 762
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	841 465	841 465
Zobowiązania podporządkowane	-	-	568 385	568 385
Razem	-	146 659	18 636 466	18 783 125

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2016	642 805
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-78 986
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	1 540
- w pozostałych całkowitych dochodach	-3 674
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2016	561 685

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wrażliwość wyceny, instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 123 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosiła 161 tys. zł).

48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion korporacji i finansów publicznych,
- 2) pion detaliczny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu korporacji i finansów publicznych prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Korporacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi i klientami należącymi do sektora finansów publicznych. Natomiast aktywność Banku w pionie detalicznym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób prywatnych, mikroprzedsiębiorstw oraz wspólnot mieszkaniowych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt a-c obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi. Ponadto w obszarze tym wykazywane są składniki rachunku zysków i strat dotyczące działalności spółek zależnych: MS Wind Sp. z o.o., BOŚ Capital Sp. z o.o.

Dane finansowe spółki BOŚ Eko Profit S.A. są klasyfikowane do pionu korporacji i finansów publicznych a spółki BOŚ Ekosystem sp. z o.o. do pionu detalicznego.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt 1-4 powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2017 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt a-b powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem korporacji i finansów publicznych oraz detalicznym a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Od początku 2017 r. w związku z usługowym charakterem działalności skarbowej i inwestycyjnej względem pionu korporacji i finansów publicznych oraz pionu detalicznego, dla celów prezentacyjnych dokonuje się alokacji wyniku odsetkowego oraz o podobnym charakterze obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej na piony biznesowe. Alokacja odbywa się na podstawie kluczy opartych na skali działalności kredytowej i depozytywnej. Wynik podlegający alokacji uwzględnia:

- wynik na finansowaniu hurtowym oraz na papierach wartościowych, w tym: przychody z lokat i kredytów udzielonych bankom oraz dłużnych papierów wartościowych (z wyłączeniem obligacji komunalnych i korporacyjnych), koszty depozytów międzybankowych oraz od klientów ALM, kredytów od banków i międzynarodowych instytucji finansowych, zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych,
- wynik na pozycji walutowej, tj. wynik z transakcji FX SWAP,
- przychody z rezerwy obowiązkowej, tj. z tytułu środków utrzymywanych na rachunku w NBP,
- wynik z rozliczeń transferowych, tj. różnica przychodów ALM z tytułu finansowania działalności pionów biznesowych oraz kosztów ALM z tytułu odkupu środków depozytowych pozyskanych przez piony biznesowe.

Wynik na działalności operacyjnej pionu korporacji i finansów publicznych oraz pionu detalicznego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu korporacji i finansów publicznych przez oddziały Banku (przypisane do pionu detalicznego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji według efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.
- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i obligacji komunalnych przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik

uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik ze spekulacyjnych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na działalności handlowej, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP.
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono skonsolidowane wyniki finansowe BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	178 093	118 732	78 640	-	375 465
1.	Przychody z tytułu odsetek	487 271	387 596	-212 519	-	662 348
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	384 208	155 329	122 811	-	662 348
	- sprzedaż innym segmentom	103 063	232 267	-335 330	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-309 178	-268 864	291 159	-	-286 883
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-62 913	-161 886	-62 084	-	-286 883
	- sprzedaż innym segmentom	-246 265	-106 978	353 243	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	44 536	17 792	66	-1 707	60 687
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 498	-	5 498
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	19 935	-	19 935
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	2 596	-	2 596
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	23	-	-1	-	22
VII.	Wynik z pozycji wymiany	10 290	4 222	10 464	-	24 976
VIII.	Wynik na działalności bankowej	232 942	140 746	117 198	-1 707	489 179
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-254	-5 547	-	-2 970	-8 771
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-128 841	-11 550	79	-1	-140 313
XI.	Wynik na działalności finansowej	103 847	123 649	117 277	-4 678	340 095
1.	Koszty bezpośrednie	-34 452	-43 236	-2 955	-	-80 643
	Wynik po kosztach bezpośrednich	69 395	80 413	114 322	-4 678	259 452
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-56 036	-69 424	-11 814	-	-137 274
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	13 359	10 989	102 508	-4 678	122 178
3.	Amortyzacja	14 904	-16 888	-2 382	-	-34 174
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-21 274	-21 352	-214	-	-42 840
XII.	Wynik finansowy brutto	-22 819	-27 251	99 912	-4 678	45 164
XIII.	Alokowany wynik ALM	36 892	54 521	-91 413	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	14 073	27 270	8 499	-4 678	45 164
XV.	Obciążenia podatkowe	-	-	-	-	-20 740
XVI.	Wynik finansowy netto	-	-	-	-	24 424
	Aktywa segmentu	8 633 129	4 073 597	6 596 864	101 833	19 405 423
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	8 319 852	4 073 597	356 078	9	12 749 536
	Zobowiązania segmentu	5 064 903	9 289 977	4 792 782	257 761	19 405 423
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 064 903	9 289 977	1 484 954	100 794	15 940 628
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	10 920	13 009	1 496	1	25 426

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	176 727	93 403	31 156	-	301 286
1.	Przychody z tytułu odsetek	516 854	416 001	-240 422	-	692 433
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	404 121	164 312	124 000	-	692 433
	- sprzedaż innym segmentom	112 733	251 689	-364 422	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-340 127	-322 598	271 578	-	-391 147
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-79 605	-208 091	-103 451	-	-391 147
	- sprzedaż innym segmentom	-260 522	-114 507	375 029	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 252	19 951	-85	-527	69 591
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	15 382	-	15 382
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	35 992	-	35 992
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	3 821	-	3 821
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	-	-	553	-	553
VII.	Wynik z pozycji wymiany	15 052	4 032	139	-	19 223
VIII.	Wynik na działalności bankowej	242 031	117 386	86 958	-527	445 848
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	776	-1 043	-	-5 915	-6 182
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-161 186	-45 040	-14 570	-	-220 796
XI.	Wynik na działalności finansowej	81 621	71 303	72 388	-6 442	218 870
1.	Koszty bezpośrednie	-33 098	-44 324	-6 084	-	-83 506
	Wynik po kosztach bezpośrednich	48 523	26 979	66 304	-6 442	135 364
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-57 234	-73 555	-11 608	-	-142 397
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	-8 711	-46 576	54 696	-6 442	-7 033
3.	Amortyzacja	-16 147	-18 274	-2 432	-	-36 853
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-20 292	-19 909	-149	-	-40 350
XII.	Wynik finansowy brutto	-45 150	-84 759	52 115	-6 442	-84 236
XIII.	Alokowany wynik ALM	12 457	34 357	-46 814	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	-32 693	-50 402	5 301	-6 442	-84 236
XV.	Obciążenia podatkowe	-	-	-	-	16 263
XVI.	Wynik finansowy netto	-32 693	-50 402	5 301	-6 442	-84 236
	Aktywa segmentu	9 813 850	4 612 606	6 075 517	100 593	20 602 566
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 425 673	4 612 606	141 522	4	14 179 805
	Zobowiązania segmentu	5 406 583	10 289 140	4 734 391	172 452	20 602 566
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 406 583	10 289 140	1 415 183	102 070	17 212 976
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	8 007	9 856	1 279	1	19 143

49. Transakcje z podmiotami powiązanymi

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., oraz BOŚ Capital sp. z o.o., BOŚ Ekosystem sp. z o.o., a także MS Wind sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

(a) Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj. NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 38 tys. zł. Ponadto w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 24 438 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 187 tys. zł, a w ramach programu Prosument – 30 221 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku wynosiły 1 016 tys. zł, w 2016 roku wynosiły 1 459 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązanym ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

(b) Opis transakcji z jednostkami powiązanymi:

1. Dom Maklerski BOŚ S.A.

Oddziały Banku prowadzą rachunki bieżące i lokat terminowych Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Transakcje wykonywane na rachunkach bieżących to przede wszystkim wpłaty i wypłaty gotówkowe klientów Spółki. W ramach wolnych środków na koniec każdego dnia zakładane są standardowo depozyty terminowe O/N oprocentowane w oparciu o stawkę WIBOR. Bank udzielił Domowi Maklerskiemu BOŚ S.A. kredytu obrotowego odnawialnego.

Wyżej wymienione transakcje mają charakter czasowy, zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

2. BOŚ Eko Profit S.A.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Eko Profit S.A. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

3. BOŚ Capital sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.). W 2017 r. Bank realizował ze spółką umowę najmu budynku biurowego w Warszawie oraz umowę najmu powierzchni biurowej we Włocławku i Gdańsku. Wyżej wymienione transakcje i umowy najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

4. BOŚ Ekosystem sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Ekosystem sp. z o.o. Bank udzielił spółce BOŚ Ekosystem sp. z o.o. kredyty na inwestycyjne oraz kredyty na wykup wierzytelności leasingowych. Zostały również zawarte transakcje IRS. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

5. MS Wind sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych MS Wind sp. z o.o. Bank udzielił MS Wind sp. z o.o. kredytów z przeznaczeniem na finansowanie realizacji farmy wiatrowej oraz zawarł transakcję IRS.

Dane liczbowe dotyczące transakcji z jednostkami zależnymi przedstawiono w tabelach poniżej.

31-12-2017	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	40 156	20	-	-	674 185	-9	-	40 076
BOŚ Eko Profit S.A.	-	1	1	-	-	1 584	-	-	15
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-	5 791	1 353	25	24 759	-	78	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	122	61 525	-	-	10	2 946	-	73	4 114
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 951	22 667	-	-	-	3 445	-	-	-
Razem	2 073	124 349	5 812	1 353	35	706 919	-9	151	47 655

31-12-2016	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	41 808	19	-	-	580 685	-33	11	18 385
BOŚ Eko Profit S.A.	-	1	1	-	-	1 721	-	-	14
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-	-	-	25	7 436	-	-	-
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	-	-	-	10	2	-	-	-
Invest Management BOŚ sp. z o. o.	-	-	11 759	1 534	-	6 909	-	34	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	171	21 852	-	-	10	4 524	-	-	15 442
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	2 450	24 885	-	-	-	4 162	-	-	-
Razem	2 621	88 546	11 779	1 534	45	605 439	-33	45	37 291

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne								
Dom Maklerski BOŚ S.A.	1 282	-7 778	2 092	-	3	-1	-	-11
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-11	1	-	80	-6	-	-
BOŚ Capital sp. z o.o	-	-375	84	-	31	-	-	-11 316
BOŚ Ekosystem	1 331	-5	3	38	50	-	-	-
Jednostki pośrednio zależne								
MS Wind sp. z o. o.	976	-15	4	129			-1 596	
Razem	3 589	-8 188	2 184	167	164	-7	-1 596	-11 327

Przychody i koszty za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Przychody z tytułu dywidend	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	985	-6 139	3 762	-	8 000	-	62	-	-23
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-19	1	-6	-	-	80	-11 308	-
BOŚ Capital sp. z o.o	-	-164	1	-	-	-	14	-	-843
BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o.	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Invest Management BOŚ S.A. SKA.	-	-59	74	-14	-	-	25	-	-9 329
BOŚ Ekosystem	27	-16	2	-	2 300	-171	97	-	-
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 000	-18	2	-	-	75	-	-579	-
Razem	2 012	-6 415	3 843	-20	10 300	-96	279	-11 887	-10 195

(c) Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku, oraz 31 grudnia 2016 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2017	31-12-2016
Stan kredytów	4	3
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	16	7
Stan depozytów	1 679	1 022

Wyszczególnienie	01-01-2017 31-12-2017	01-01-2016 31-12-2016
Koszty odsetek od depozytów	18	20

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

(d) Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

RADA NADZORCZA BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2016 rok
Jacek Ciepluch ¹	-	27	-	-
Piotr Kaczyński ¹	-	28	-	-
Bartosz Januszewski ¹	-	22	-	-
Adam Wasiaś ¹	-	24	-	-
Adam Wojtaś ¹	-	22	-	-
Józef Kozioł ¹	-	22	-	-
Marek Mielczarek ¹	-	22	-	-
Ryszard Ochwat ¹	-	22	-	-
Andrzej Kurnicki ²	-	36	-	-
Anna Milewska ³	-	9	-	-
Janina Goss ⁴	104	54	-	-
Oskar Kowalewski ⁵	116	147	-	-
Andrzej Matysiak ⁵	112	92	-	-
Paweł Mzyk ⁵	104	91	-	-
Piotr Sadownik ⁵	104	89	-	-
Marian Szolucha ⁵	104	89	-	-
Emil Ślęzak ⁵	86	91	-	-
Wojciech Wardacki ⁵	153	138	-	-
Razem⁶	883	1 025	-	-

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 15 lutego 2016 r.

² w składzie Rady Nadzorczej do 23 czerwca 2016 r.

³ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego 2016 r. do 17 marca 2016 r.

⁴ w składzie Rady Nadzorczej od 23 czerwca 2016 r.

⁵ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego 2016 r.

⁶ wszystkie płatności stanowiły krótkoterminowe świadczenia pracownicze.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

ZARZĄD BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2017 rok	wypłacone za 2016 rok
Dariusz Daniluk ¹	-	757	-	-
Piotr Lisiecki ¹	-	544	-	-
Paweł Pitera ²	391	625	-	-
Stanisław Kolasiński ²	439	696	-	-
Sławomir Zawadzki ³	-	366	-	-
Stanisław Kluza ⁴	620	468	-	-
Anna Milewska ⁵	434	420	-	-
Bogusław Białowąs ⁶	221	-	-	-
Dariusz Grylak ⁷	310	-	-	-
Emil Ślęzak ⁸	36	-	-	-
Arkadiusz Garbarczyk ⁹	26	-	-	-
Razem	2 451	3 876	-	-
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 609	2 703	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	-	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	408	495	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	434	678	-	-

¹ w składzie Zarządu do 15 lutego 2016 r.

² w składzie Zarządu do 16 lutego 2017 r.

³ w składzie Zarządu do 23 marca 2016 r.

⁴ w składzie Zarządu do 30 czerwca 2017 r.

⁵ w składzie Zarządu od 23 marca 2016 r.

⁶ w składzie Zarządu od 16 czerwca 2017 r.

⁷ w składzie Zarządu od 16 lutego 2017 r.

⁸ w składzie Zarządu od 22 czerwca do 10 września 2017 r.

⁹ w składzie Zarządu od 07 grudnia 2017 r.

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu wypłaconych w 2017 r. zawiera: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenie za czas choroby, koszty polis ubezpieczeniowych, koszty opieki medycznej, koszty korzystania z samochodów służbowych dla celów prywatnych, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zwrot nadpłaconych składek ZUS, wynagrodzenia z tytułu zawartych umów – zlecenia, świadczenia po okresie zatrudnienia oraz świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

50. Zbyte i likwidacja oraz połączenie spółek

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji dnia 16 stycznia 2017 r. została wykreślona z rejestru przedsiębiorców a 16 marca 2017 r. wykreślenie uprawomocniło się. Tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach w zgromadzeniu wspólników tej spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosił 0%.

W 2017 r. Bank przeprowadził również połączenie dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o.

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 4 lipca 2017 r., spółki BOŚ Capital sp. z o.o. i BOŚ Invest sp. z o.o. z dniem ujawnienia postanowienia w KRS, tj. 5 lipca 2017 zostały połączone poprzez inkorporację BOŚ Invest sp. z o.o. przez BOŚ Capital sp. z o.o. Łączna wartość księgowa połączonej spółki BOŚ Capital sp. z o.o. jest sumą dotychczasowej wyceny obu spółek łączonych i wynosi 36 655 665,73 PLN.

Bank odstąpił od realizowanego połączenia spółek BOŚ Eko Profit SA i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. w zamian rozpoczynając proces połączenia dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Capital sp. z o.o. i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. W wyniku tego procesu docelowo ma powstać jedna spółka, prowadząca głównie działalność leasingową, w zakresie finansowania projektów o charakterze ekologicznym. Uchwała Zarządu Banku o połączeniu w/w spółek została podjęta 1 lutego 2018 r. i zakłada połączenie spółek do połowy br.

Ponadto Zarząd Banku dnia 1 lutego 2018 r. podjął uchwałę o przekształceniu BOŚ Eko Profit SA ze spółki akcyjnej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Po zakończeniu tego procesu Bank planuje połączenie spółki powstałej z połączenia BOŚ Capital sp. z o.o. i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. ze spółką BOŚ Eko Profit.

51. Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje

BOŚ S.A. nie wypłacał dywidendy w okresie dwunastu miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło Uchwałę w dniu 31 maja 2017 r. w sprawie pokrycia straty Banku za 2016 r. przeznaczając kwotę 67 972 681,67 zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty 2016 roku.

52. Zdarzenia po dniu bilansowym

BOŚ S.A. poinformował:

- 1) w dniu 12 stycznia 2018 r. (raport bieżący nr 1/2018), iż powziął informację z Komisji Nadzoru Finansowego o decyzji z dnia 10 stycznia 2018 r., na mocy której Komisja zezwoliła na zaliczenie części zysku za pierwsze półrocze 2017 roku w kwocie 11 214 tys. zł do kapitału podstawowego Tier 1, o co Bank wnioskował do Komisji w grudniu 2017 r.,
- 2) w dniu 5 lutego 2018 r. (raport bieżący nr 6/2018), iż Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:
  - Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): 'B+', perspektywa stabilna,
  - Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): 'B',
  - Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
  - Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): 'B(pol)',
  - Rating indywidualny (Viability Rating): 'b+',
  - Rating wsparcia (Support Rating): '4',
  - Rating wsparcia (Support Rating Floor): 'B',
  - Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (long-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'BB+(pol)',
  - Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (short-term senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'B(pol)',
  - Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: 'BB-(pol)'.

Agencja w swym raporcie jako główny powód swej decyzji wymieniła ograniczone zmiany w samodzielnym profilu kredytowym Banku w stosunku do poprzedniego przeglądu Banku. Obecny poziom ratingu wynika z poglądu Agencji odnośnie ograniczonej możliwości nadzwyczajnego wsparcia dla Banku ze strony Państwa głównie w świetle BRRD (Dyrektywa w sprawie restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków). Agencja wyraziła przekonanie, że instytucje państwowe mogłyby podjąć wyprzedzające działania, aby uniknąć przekroczenia przez Bank regulacyjnych wymogów kapitałowych z uwagi na pośredni udział kapitałowy Państwa w Banku oraz jego rolę w finansowaniu projektów proekologicznych w kraju. Agencja do czynników, które mogą wpłynąć na podwyższenie ratingu zaliczyła m.in. ograniczenie koncentracji ryzyka kredytowego, stałe generowanie zysków oraz utrzymywanie silniejszych buforów kapitałowych.

- 3) w dniu 13 lutego 2018 r. (raport bieżący nr 7/2018), iż Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego Banku o kwotę nie wyższą niż 400 mln zł w drodze emisji akcji serii V w trybie subskrypcji prywatnej z pozbawieniem dotychczasowych akcjonariuszy w całości prawa poboru. NWZ BOŚ S.A. upoważniło Zarząd Banku do określenia terminu złożenia ofert objęcia akcji serii V i zawarcia przez Bank umów o objęcie akcji serii V, przy czym zawarcie przez Bank umów o objęcie akcji serii V może nastąpić nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia podjęcia Uchwały przez NWZ.
- 4) w dniu 13 lutego 2018 r. (raport bieżący nr 7/2018) o zmianach w składzie Rady Nadzorczej BOŚ S.A. X kadencji, które nastąpiły podczas obrad NWZ BOŚ S.A.:
  - Pan Paweł Mzyk, złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A. z dniem 13 lutego 2018 r.
  - podjęto uchwały: w sprawie odwołania ze składu Rady Nadzorczej Banku Pana Oskara Kowalewskiego oraz powołania w skład Rady Nadzorczej Pani Iwony Dudy i Pana Dariusza Wasilewskiego.
- 5) w dniu 21 lutego 2018 r. (raport bieżący nr 8/2018) o zmianach w składzie Zarządu. Rada Nadzorcza BOŚ S.A.:
  - powołała z dniem 21 lutego 2018 r. Pana Arkadiusza Garbarczyka na stanowisko Wiceprezesa – pierwszego zastępcy Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A., nadzorującego zarządzanie ryzykiem istotnym w działalności Banku – w związku z decyzją Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 20 lutego 2018 r. o wyrażeniu zgody na powierzenie mu tej funkcji;
  - odwołała z dniem 21 lutego 2018 r. Panią Annę Milewską ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.;
  - odwołała z dniem 21 lutego 2018 r. Pana Dariusza Gryłaka ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.;
  - powołała z dniem 21 lutego 2018 r. Pana Konrada Raczkowskiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.
- 6) w dniu 13 marca 2018 r. (raport bieżący nr 11/2018) o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii A, wyemitowanych w dniu 3 listopada 2009 r. Wykup obligacji nastąpi na podstawie punktu 6.3 Warunków Emisji. Warunki Emisji obligacji serii A w zakresie przedterminowego wykupu:
  - liczba sztuk Obligacji objętych wcześniejszym (przedterminowym) wykupem: 120 sztuk obligacji;
  - łączna wartość nominalna Obligacji objętych wcześniejszym (przedterminowym) wykupem: 120.000.000 (słownie: sto dwadzieścia milionów) złotych;
  - dzień ustalenia prawa do świadczeń z Obligacji 2 maja 2018 r.;
  - dzień wcześniejszego wykupu 3 maja 2018 roku.

Bank o Emisji obligacji podporządkowanych serii A informował w raportach bieżących: RB 19/2009 z dnia 4 listopada 2009 r. oraz RB 2/2010 z dnia 3 marca 2010 r. Podstawą prawną wcześniejszego wykupu Obligacji są Warunki Emisji Obligacji Serii A Banku Ochrony Środowiska S.A. Wcześniejszy

wykup Obligacji będzie realizowany za pośrednictwem Agenta Emisji, tj. Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Celem dokonania wcześniejszego wykupu obligacji jest obniżenie kosztów odsetkowych. Wcześniejszy wykup Obligacji nastąpi w dniu 3 maja 2018 roku poprzez zapłatę za każdą Obligację kwoty pieniężnej w wysokości wartości nominalnej Obligacji, tj. 1.000.000 (słownie: jeden milion) złotych, powiększonej o należną kwotę odsetek narosłych do dnia wcześniejszego wykupu na odpowiednie rachunki obligatariuszy.

53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. i MAZARS AUDYT Sp. z o.o. wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2017 rok

– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2016 rok	303
– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2017 roku	137
– Pozostałe usługi	55
– Dodatkowe wynagrodzenie	258
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2017 rok	320

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2016 rok

– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2016 roku	154
– Pozostałe usługi	50
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	201

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
19.03.2018 r.	Bogusław Białowąt	Prezes Zarządu	.....
19.03.2018 r.	Arkadiusz Garbarczyk	Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu	.....
19.03.2018 r.	Konrad Raczkowski	Wiceprezes Zarządu	.....

Podpis osoby,
której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

19.03.2018 r.	Grzegorz Stefanowski	Dyrektor Departamentu Rachunkowości	.....
---------------	----------------------	--	-------